

KHAZAR VIEW

XƏZƏR

XƏBƏR

ELMİ-KÜTLƏVİ, ƏDƏBİ-PUBLİSİSTİK TOPLU

“XƏZƏR”

GƏNCƏDƏ

Xəzər Universitetinin İctimai Əlaqələr və Media qurumunun və Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsinin birgə təşkilatçılığı ilə yanvarın 22-də Xəzər Universitetinin 20 illik yubileyi münasibətilə universitet rəhbərliyinin Gəncə Dövlət Universitetində universitetin rektorluğu ilə, daha sonra isə universitetin toplantı salonunda şəhərin təhsil işçiləri, valideynlər və yuxarı sinif şagirdləri ilə görüşü keçirildi. Görüşü giriş sözü ilə Gəncə Dövlət Universitetinin rektoru professor Elman Məmmədov açaraq, qonaqları və salona toplaşanları salamladı, toplantını aparmaq üçün sözü Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsinin rəisi Mahal Əliyevə verdi. M. Əliyev Gəncə şəhərinə gələn qonaqları - Xəzər Universitetinin qurucusu, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlını, universitetin rektoru professor Con Rayderi, Humanitar və Təşkilatı işlər üzrə müşavir Nailəxanım İsayevanı, İctimai Əlaqələr və Media üzrə direktor Ələvşət Əmirbəyli, Humanitar və Sosial Elmlər fakültəsinin dekanı Cabir Xəlilovu və İqtisadiyyat və Menecment fakültəsinin dekanı İncilab Əhmədovu toplantı iştirakçalarına təqdim etdi. Xəzər Universiteti haqqında geniş məlumat vermək üçün sözü universitetin təsisçisi, professor H.İsxanlıya verdi. O, Xəzər Universitetinin yaradılması zərurətindən, ötən 20 il ərzində görülən işlərdən danışdı.

(Ardı səh.13-də)

BAKİ KOMPÜTER KOLLEGİNDƏ GÖRÜŞ

Yanvarın 27-də Bakı Kompüter Kolleci müəllim və tələbələrinin Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı ilə görüşü keçirildi. Görüşü kollecın direktoru İradə xanım Səfərova açaraq, qonaqları salamladı. Görüşü aparmaq üçün sözü kollecın direktor müavini Şakir Mikayılova verdi. Ş. Mikayılov H. İsxanlının həyat və yaradıcılığı haqqında geniş məlumat verdi. Kollecın tələbələrinin hazırladığı və H. İsxanlının həyatını əks etdirən film nümayiş etdirildi.

Kollecın Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimi Ruxsarə Nəşibova və tələbələri H. İsxanlının müxtəlif kitablarından seçmələr səsləndirdilər. Onların hazırladığı şeir kompozisiyası salonda eyləşənləri çox mütəəssir etdi. Sonda H. İsxanlı kollecın rəhbərliyinə, müəllimlərinə və bütün tələbələrə təşəkkürünü bildirdi və şeirlərindən birini oxudu. Qərara alındı ki, Bakı Kompüter Kollecinin müəllim və tələbələri ilə görüş Xəzər Universitetində davam etdirilsin.

LAYİHƏLƏRİN İDARƏ EDİLMƏSİ MƏKTƏBİNİN TƏQDİMATI

Yanvarın 28-də Xəzər Universitetində "BP-Azərbaycan" şirkətinin və tərəfdaşlarının təşəbbüsü və maliyyə dəstəyi ilə yaradılmış Layihələrin İdarə Edilməsi Məktəbinin (LIEM) açılış mərasimi keçirildi. Mərasimi giriş sözü ilə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Həmid İsmayilov açaraq, qonaqları və media mənsublarını salamladı. H. İsmayilov LIEM-in təsis edilməsinin əhəmiyyətindən danışdı və bildirdi ki, layihənin əsas məqsədi Azərbaycanda layihələrin idarə edilməsi sahəsində beynəlxalq səviyyədə mütəxəssislərin hazırlanmasıdır.

Proqramı müvəffəqiyyətlə bitirən məzunlara dünyada tanınmış iki sertifikat - Corc Vaşinqton Universitetinin (CVU) "Layihələrin İdarə Edilməsi üzrə Magistr" və ESI International (ABŞ) şirkətinin "Layihələrin İdarə Edilməsi Mütəxəssisi" sertifikatları veriləcəkdir.

Təqdimat mərasimində Xəzər Universitetinin rektoru professor Cənab Rəyder və "BP-Azərbaycan" şirkətinin vitse-prezidenti Seymur Xəlilov çıxış etdilər. C. Rəyder Azərbaycanda həyata keçirilən bu tipli layihələrin ölkə iqtisadiyyatına müsbət təsir göstərəcəyini vurğuladı. S. Xəlilov qeyd etdi ki, bu proqram vasitəsilə iqtisadiyyatın bütün sahələrindən olan 120 nəfərdən artıq orta və yüksək səviyyəli menecərə layihələrin idarə edilməsi sahəsində öz bacarıq və biliklərini inkişaf etdirmək imkanı veriləcəkdir.

Layihənin tərəfdaşlarından olan ESI International (ABŞ) şirkətinin nümayəndəsi Ed Hughes proqram haqqında geniş məlumat verdi.

Təqdimat mərasimində Azərbaycanın və xarici ölkələrin aparıcı bank, informasiya və kommunikasiya texnologiyaları, neft sənayesi, dövlət və qeyri-dövlət təşkilatlarının rəhbərləri, ictimaiyyətin nümayəndələri və media mənsubları iştirak etdilər. Tədbirin sonunda "BP-Azərbaycan", ESI International (ABŞ) və Xəzər Universiteti arasında müvafiq sənəd imzalandı.

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı, universitetin rektoru professor Cən Rayder, universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Ələvət Əmirbəyli, İqtisadiyyat və Menecment fakültəsinin dekani professor İncilab Əhmədov, İngilis dili və ədəbiyyat departamentinin müdiri dosent Eldar Şahgəliyev, universitetin Tikinti və quraşdırma işləri üzrə meneceri Şahin İsayev Xəzər Universitetinin yaradılmasının 20 illiyi ilə əlaqədar fevralın 10-da Lənkəran şəhərində səfərdə oldular. Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Tofiq İbrahimov universitetin rəhbərliyini səmimi qəbul edərək, Lənkəran şəhərində görülən və görülməli işlər haqqında geniş məlumat verdi. O, Lənkərandə təhsilin vəziyyətindən, bu cür görüşlərin vacibliyindən danışdı. T.İbrahimov Xəzər Universitetinin ünvanına xoş sözlər söyləyərək, son zamanlar universitetin həm Azərbaycanda, həm də ölkədən kənarında əldə etdiyi nailiyyətlərdən məlumatlı oldu-

ğunu bildirdi.

Universitet haqqında geniş məlumat verən H. İsxanlı Lənkərandə Xəzər Universiteti kollektivi ilə görüşün təşkilində göstərdiyi köməyə, səmimi qəbulu və xoş sözlərə görə icra başçısına minnətdarlığını bildirdi və ona "Xəzər Universiteti ilə Faal Əməkdaşlığa görə" Təşəkkür Plaketini təqdim etdi. Görüşdə Lənkəran Şəhər İcra Hakimiyyəti başçısının humanitar işlər üzrə müavini Səmədağa Abdullayev iştirak edirdi.

İcra Hakimiyyətindəki görüşdən sonra icra başçısının müavini və Xəzər Universitetinin rəhbərliyi Lənkəran və ətraf rayonlardan gəlmiş təhsil işçiləri, valideyn və şagirdlərlə görüşmək üçün Nəcəf bəy Vəzirov adına Lənkəran Dövlət Dram Teatrına yollandılar. Görüşü Lənkəran Şəhər İcra hakimiyyəti başçısının müavini S. Abdullayev açaraq, qonaqları təqdim etdikdən sonra sözü Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlıya verdi. H.İsxanlı Xəzər Universiteti

haqqında geniş məlumat verərək, Lənkəranda təhsil işçiləri, valideynlər, QHT nümayəndələri və şagirdlərlə görüşdən çox məmnun olduğunu bildirdi.

Xəzər Universitetinin rektoru professor Con Rayder uzaq Amerikadan gəldiyini bildirərək, Xəzər Universitetinin beynəlxalq nüfuzunun gətdikcə artdığından danışıdı.

Universitetin İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin dekani professor İnqilab Əhmədov rəhbərlik etdiyi fakültənin fəaliyyətindən danışıdı. Universitetin İctimai

Əlaqələr və Media üzrə Direktoru Əlövsət Əmirbəyli universitetin hər il keçirdiyi Respublika Olimpiadası haqqında məlumat verdi və XI sinif şagirdlərini qarşıdakı olimpiadada fəal iştirak etməyə çağırıdı. Çıxışlardan sonra Xəzər Universitetinin tələbələri və "Dünya" məktəbi şagirdlərinin ifasında konsert proqramı salondakıların sürəkli alqışları ilə qarşılandı.

Əlövsət Əmirbəyli,
İctimai əlaqələr və media üzrə direktor

"DÜNYA" MƏKTƏBİNİN ŞAĞİRDƏLƏRİ TƏLTİF OLUNDULAR

Mətn səh.8-də

“ELM VƏ SƏNƏT MƏCLİSİ”NİN NÖVBƏTİ MƏŞĞƏLƏSİ

Fevralın 8-də Xəzər Universitetində ənənəvi “Elm və Sənət Məclisi”nin 44-cü məşğələsi keçirildi. Məşğələni giriş sözü ilə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyümlər Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı açaraq, məclisin qonağını-Türkiyə Cümhuriyyəti sabiq YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) başkanı professor Kemal Gürüzü məşğələ iştirakçlarına təqdim etdi. H.İsaxanlı Kemal Gürüzün zəngin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verərək, “Çağdaş global mühitdə akademik azadlıq və universitetin muxtariyyəti” mövzusunda məruzə etmək üçün onu kürsüyə dəvət etdi. Kemal Gürüzün universitetlərin tarixi və bu günü haqqın-

da hazırladığı elmi məruzə iştirakçılar tərəfindən çox maraqla dinlənildi. Məruzədən sonra müzakirələrə başlandı. Müzakirələrdə Solmaz Rüstəmovə-Tohidi (AMEA-nın Şərqsünaslıq İnstitutu), Con Rayder (Xəzər Universitetinin rektoru), Firdovsiyyə Əhmədova (İdarəetmə Akademiyasının professoru), Esmiralda Həsənova (AMEA-nın Şərqsünaslıq İnstitutu), Şahin Fazil (Bakı Dövlət Universitetinin professoru), Hamlet İsxanlı, Şahin Durmaz (Qafqaz Universitetinin Baş katibi) və digərləri iştirak etdilər. Sonda Hamlet İsxanlı professor Kemal Gürüzə maraqlı elmi məruzə üçün təşəkkür etdi.

“DÜNYA” MƏKTƏBİNİN ŞAĞİRDƏRİ TƏLTİF OLUNDULAR

Fevralın 10-da Xəzər Universitetinin rəhbərliyi ilə Lənkeran şəhərində keçirilmiş görüşdə fəal iştirak etdiklərinə görə “Dünya” məktəbinin şagirdləri İsayev Cavid, Hacıyeva Sevinc, İsxanlı Aslan, Cabbarova Sima, Nəsibova Aydan, Şirinova Esmiralda, Əmiraslanova Süsənber, Kerimli Nermin, Eyvazlı Aişə, Yusifli Nərgiz Xəzər Universitetinin diplomu ilə təltif olundular. Diplomları şagirdlərə fevralın 15-də “Dünya” məktəbində universitetin İctimai əlaqələr və media üzrə direktoru Ələvşet Əmirbəyli təqdim etdi.

“PEARSON” TƏHSİL NƏŞRİYYATININ NÜMAYƏNDƏSİ İLƏ GÖRÜŞ

“Pearson” Təhsil Nəşriyyatının (İngiltərə, London) nümayəndəsi xanım Andrea Şastric (Andrea Shustarich) fevralın 15-də Xəzər Universitetində müəllimlərlə görüşdü. O, interaktiv təhsil metodları və tədris prosesində onlardan istifadə üsulları haqqında danışdı.

Sonda xanım Andrea Şastric (Andrea Shustarich) görüş iştirakçılarının suallarını cavablandırdı.

BEYNƏLXALQ ELMİ TƏDRİS KURSU

Fevralın 15-də "Crescent Beach Hotel"də "Hidrokarbon və mineral sərvətlərin işlənilməsi və davamlı iqtisadi inkişaf" mövzusunda beynəlxalq elmi tədris kursu öz işinə başladı. Tədris kursunu giriş sözü ilə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyümlər Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı açdı. Tədris kursunun işində Azərbaycan, Monqolustan, Qırğızıstan, Qazaxıstan və digər ölkələrdən olan nümayəndələr iştirak edirlər.

(Ardı səh.17-də)

THEBUSINESS YEAR JURNALINA MÜSAHİBƏ

Yanvarın 28-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyümlər Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı və universitetin rektoru professor Con Rayder Böyük Britaniyanın "The Business Year" jurnalının Türkiyə üzrə direktoru Betül Çakaloğlu və Asiya ölkələri üzrə regional nümayəndəsi Ayşe Hazırla görüşdülər. Hamlet İsxanlı və Con Rayder jurnala müsahibə verdilər.

Müsahibələrdə Azərbaycanda ali təhsilin müasir vəziyyəti və inkişaf perspektivləri, Avropa təhsil sistemine inteqrasiyası, Xəzər Universitetinin beynəlxalq əlaqələri və dünyanın bir sıra universitetləri ilə tələbə mübadiləsi proqramlarını heyata keçirməsi və digər məsələlərdən bəhs olundu.

ÖMRÜN "XƏZƏR" Lİ İLLƏRİ...

Xəzər Universiteti İnzibati şöbəsinin müdir müavini, təcrübəli təhsil işçisi və təşkilatçısı, ömrünün 19 ilini Xəzər Universitetində böyük ruh yüksəkliyi və gənclik əzmi ilə çalışan Nanə xanım Kələntərli ilə müsahibə

Xəzər Universitetinin 20 illiyi və Nanə xanımın anadan olmasının 70 illiyi münasibətilə

İÇİNDƏKİLƏR

Universitet xəbərləri	3
<i>Yəmən Haşimova. Ömrün "Xəzər"li illəri... (müsahibə)</i>	14
<i>Xəlil Məcidoğlu. Cəsarətli addım (müsahibə)</i>	20
Amanda Erickson. American chief of Khazar U., in Azerbaijan, faces system plagued with problems	22
<i>Hamlet İ saxanlı. Keçmişin fəlsəfəsi və ya tarix necə yazılır?</i>	24
<i>Saeed Minhas. Seeds of Animosity in Caucasus</i>	28
<i>Milana Abbasova. The importance of language learning</i>	30
<i>Maarifə Hacıyeva. Riyaziyyatçının bənzərsiz şeir dünyası</i>	32
Lütfi Zadə - dünya şöhrətli alim	40
<i>Rəvan Məmmədrzayev. Eco-logical approach</i>	44
Dünyada müsəlman əhalinin sayının sürətlə artacağı gözlənilir	48
<i>Джун Холден. Президент Рональд Рейган: наследие свободы в Европе</i>	52
<i>Vaqif Məmmədov. Şeirlər</i>	54
Хиллари Клинтон. Плюсы и минусы интернета: о возможностях и вызовах в сетевом мире	56
Təbabət	62
Mozaika	64
Anekdoty o studentax	66
İdman	68
"Dünya" məktəbi	72

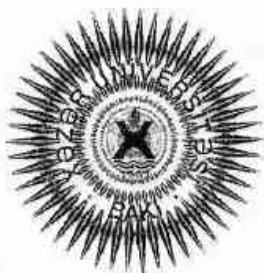
1995-ci ilin
yanvarından çıxır

Təsisçi:
XƏZƏR UNIVERSİTƏSİ

Baş redaktor:
Hamlet İSAXANLI

Baş redaktor müavini:
Əlirza BALAYEV

Redaksiya heyəti:
Camal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Cəmil HƏSƏNLİ
Bəhlul ABDULLA
Nizami CƏFƏROV
Əfqan ABDULLAYEV

Rəssam:
Mir Rafiq ƏBDÜLRƏHİMOV

Kompüter tərtibatçısı:
Yəmən HAŞİMOVA

Foto:
MƏDİA MƏRKƏZİ
Ünvanımız:
Bakı, Məhsəti küçəsi 11,
("Neftçilər" metrosunun yanı)
Fəks: 498-93-79
Telefon: 421-79-16
421-10-93
E-mail: xazarxabar@khazar.org
Şəhadətnamə: 376
İndeks: 67178
Sifariş: 190
Tiraj: 3000

DÜNYANIN YAXŞI ALİ MƏKTƏBLƏRİ VƏ AZƏRBAYCAN

*Ali məktəblərin beynəlxalq reytingi açıqlanıb:
yüksək liqa hesab olunan ilk 6 min ali məktəb arasında
Azərbaycandan yalnız bir ali məktəb – Xəzər Universiteti daxil ola bilib*

Yaxşı ali məktəb elmi tədqiqatlara geniş yer verməklə, maddi-texniki bazasını və kadr potensialını daimi inkişaf etdirməklə, keyfiyyətli təhsil verməsi ilə tanınır. Müasir dünyada ali məktəb də müasir, modern olmalıdır, dünyanın inkişaf meyillərini nəzərə almalı, əslində bu inkişafın hazırlanmasında iştirak etməli, dünyada görünməlidir. Bir ali məktəbin adını onun beynəlxalq aləmdə tanınması, dünya universitetləri, şirkətləri və mediası tərəfindən bəyənilməsi ilə birbaşa bağlıdır. Müasir tanınma elektron dünyada, internetdə, çap olunmuş əsərlərin dünyaya yayılmasında özünü göstərir. Kölgə adamın boyu ilə mütənasib olduğu kimi, ali məktəbin gücü və səviyyəsi də onun dünyaya düşən kölgəsində, onun gördüyü işlərin dünyada tanınmasında özünü göstərir. Bir ali məktəb haqqında uzaqlarda, elm və təhsil dairələrində söhbət getmirsə, deməli orada görülən işlər dünya ilə ayaqlaşmır, o ali məktəb müəyyən mənada dünyaya lazım deyil. Ali məktəblərimizin müasirləşməsi yavaş getdiyi üçün onlar az tanınır və müxtəlif kriteriyalar əsasında dünyada aparılan çoxsaylı reyting araşdırmalarında Azərbaycan ali məktəbləri görünür.

Azərbaycanın müstəqillik əldə etdiyi dövr dünyada informasiya texnologiyalarının inqilabi dəyişikliklərə uğradığı və qloballaşmanın aparıcı gücə çevrildiyi dövrə təsadüf edir.

Dövlət ali təhsili ilə yanaşı özəl ali məktəblərin yaranması ali təhsilə bir rəqabət, yarış xarakteri gətir-

di. Yeni yaranmış bəzi özəl universitetlər bir sıra məsələlərdə - keyfiyyətli təhsil, müasir tədris proqramları, müasir təhsil modellərinin tətbiqi, dil siyasəti, beynəlxalq əlaqələrin inkişafı, informasiya texnologiyalarının tətbiqi, hətta fərqli maddi baza kimi məsələlərdə daha fəal oldular və daha müasir göründülər.

2004-cü ildən bəri dünya ali məktəblərinin Webometrics adlı reytingi elan olunur. Bu reyting tədqiqatını dünyanın nüfuzlu tədqiqat mərkəzlərindən biri - İspaniyanın məşhur Dövlət Elmi Tədqiqat Mərkəzi (Consejo Superior de Investigaciones Científicas) aparır. Onlar Stanford Universitetinin və Google tədqiqatçılarının metodologiyasını əsas götürürlər. Bu mərkəz 1907-ci ildə Nobel mükafatı laureatı professor Ramon y Cajal tərəfindən yaradılmışdır.

Universitetlərin qiymətləndirilməsi dörd nominasiya üzrə aparılmışdır. Əsas kriteriyalar ali məktəbin dünyada tanınması, elektron məkanda tutduğu çəki və başqaları tərəfindən qiymətləndirilməsi, müasir elmi nəşrlərin çəkisidir.

2011-ci ilin yanvar ayında dünya ali məktəblərinin ümumi gücü, müasirliyi, o cümlədən elektron-virtual dünyada gücü, tanınması əsas götürülərək, 19266 ali məktəb, o cümlədən Azərbaycandan 36 ali məktəb növbəti dəfə öyrənilmiş, tədqiq olunmuşdur. Nəticədə 12 min ali məktəbin adı açıqlanmış, onların hər birinin tutduğu yer elan olunmuşdur.

12 min ali məktəb arasında Azərbaycandan cə-

It has been publishing since January, 1995

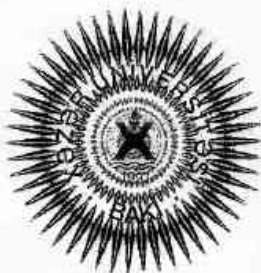
Founder:
KHAZAR UNIVERSITY

Editor-in-chief:
Hamlet ISAXANLI

Associate editor:
Alirza BALAYEV

Editorial member:
Jamal MUSTAFAYEV
Tofiq ABASQULIYEV
Nurəddin RZAYEV
Jamil HASANLI
Bahlul ABDULLA
Nizami JAFAROV
Afgan ABDULLAYEV

Khazar
VIEW

Design by:
Mir Rafiq ABDULRAHIMOV

Computer graphics:
Yemen HASHIMOVA

Photo:
MEDIA CENTRE

Address:
11 Məlisati str., Bakı,
(near the "Neftçilər" metro)
Fax: 498-93-79
Phone: 421-79-16
421-10-93
E-mail: xazarxabar@khazar.org

Certificate: 376
Index: 67178
Order: 190
Copies: 3000

mi 4 ali məktəb düşüb. Onlar belə sıralanıb: Xəzər Universiteti (5097-ci yer), Qafqaz Universiteti (7054-cü yer), Diplomatiya Akademiyası (7653-cü yer) və Tibb Universiteti (11.108-ci yer).

Yüksək liqa hesab olunan ilk 6 min ali məktəblər arasına Azərbaycandan, təəssüf ki, yalnız bir ali məktəb – Xəzər Universiteti daxil ola bilib. Halbuki, bu sırada Gürcüstan – 2, Ermənistan – 5, Moldova – 4, Belarus – 7, Estoniya – 8, Latviya – 10, Litva – 17, Qırğızıstan – 3, Qazaxıstan – 3 ali məktəblə təmsil olunublar. Türkmənistan və Tacikistan heç təmsil olunmamışlar.

Azərbaycana yaxın böyük dövlətlərdən Türkiyənin 82, İrənin 49, Ukraynanın 38, Rusiyanın 238 ali

məktəbi dünyanın 6 min yaxşı ali məktəbi sırasındadır. Ərəb ölkələrinin hamısından birlikdə bu sırada 75 ali məktəb var. Yüksək liqada ən çox təmsil olunan ölkələr ABŞ (1722), Çin (567) və Yaponiyadır (388).

Webometrics tədqiqatı nəticəsində 2011-ci ilin yanvar ayında həmçinin dünyada ən yaxşı, müasir, elektron gücə malik 1120 kitabxana da müəyyən edildi. **Bu siyahıya tək Azərbaycandan deyil, bütün Qafqaz və Orta Asiyadan daxil olan yeganə kitabxana Xəzər Universitetinin kitabxanasıdır (892-ci sırada).**

“Xəzər Xəbər”

“XƏZƏR” GƏNCƏDƏ

(əvvəli səh. 2-3-də)

Xəzər Universitetinin rektoru Con Rayder Gəncə şəhərinin təhsil işçiləri, valideynlər və son sinif şagirdləri ilə belə bir görüşü təşkil etdiyinə görə Gəncə Dövlət Universitetinin rektorluğuna, Gəncə Şəhər Təhsil İdarəsinə təşəkkürünü bildirərək, gələcəkdə görülməli işlərdən danışdı. C. Rayder “Xəzər Universiteti ilə Fəal Əməkdaşlığa görə” Təhsil İdarəsinin rəisi Mahal Əliyevə Təşəkkür Plaketini və universitetin hədiyyəsini təqdim etdi. Görüşdə iştirak edən valideynlərdən Nadir İbadov, Gəncə Şəhər 40 sayılı orta məktəbin direktoru İradə Səfərova, QHT-nin nümayəndəsi Həsən Rəhimov və digərləri Xəzər Universitetinin ünvanına xoş sözlər söylədilər və belə görüşlərin qarşılıqlı şəkildə həyata keçirilməsi lüzumunu vurğuladılar. Rəsmi hissənin sonunda Gəncə Dövlət Universitetinin rektoru professor Elman Məmmədov üzərində Nizami Gəncəvinin şəkli əks olunmuş xalçanı xatirə hədiyyəsi olaraq Xəzər Universitetinin rektoru Con Rayderə təqdim etdi.

Bədi hissədə Gəncə şəhər 23 sayılı məktəbin (direktoru - Mətanət Qarayeva) şagirdlərinin ifasında Hamlet İsxanlının şeirləri Azərbaycan və ingilis dil-

lərində söyləndi. Məktəbin kiçik yaşlı şagirdlərinin ifa etdikləri rəqslər maraqla qarşılandı. Bundan sonra Xəzər Universiteti tələbələrinin ifasında konsert proqramına başlandı. Universitetin oğlan və qızlardan ibarət rəqs qrupunun rəngarəng möhtəşəm milli rəqsləri, vokalçılardan Fərid Əliyevin, Elvin Əliyevin və Vüsal Arzumanlının pianoçu Zülfüyyə Sadıqovanın müşayiəti ilə ifa etdikləri xalq mahnıları salona toplaşanları rıqqətə gətirdi və sürəklilə alqışlarla qarşılandı.

Tədbirdən sonra Xəzər Universitetindən gələn qonaqların şərəfinə Gəncə Dövlət Universitetinin rektorluğu və Şəhər Təhsil İdarəsinin rəhbərliyi tərəfindən ziyafət məclisi təşkil edildi. Universitetin 20 illik yubileyi ərəfəsində qədim Gəncə şəhərində həm gəncəliklər, həm də bizlər üçün yadda qalan bir gün yaşandı və yubiley çərçivəsində Azərbaycanımızın bir bölgəsinə səfərimiz müvəffəqiyyətlə başa çatdı.

Ələvsət Əmirbəyli,
İctimai Əlaqələr və Media üzrə direktor,
Xəzər Universiteti

“XƏZƏR” SUMQAYITDA

Fevralın 19-da Sumqayıt şəhərinin Səməd Vurğun adına dram teatrının binasında şəhər təhsil işçiləri, valideynlər, 11-ci sinif şagirdləri və qeyri-hökumət təşkilatları nümayəndələrinin Xəzər Universitetinin rəhbərliyi ilə görüşü keçirildi. Görüşü giriş sözü ilə Sumqayıt Şəhər Təhsil Şöbəsinin müdiri Vidadi Bağirov açdı.

Görüşdə Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı çıxış edərək, universitetin yaranma tarixi və inkişaf perspektivləri haqqında danışdı. Universitetin rektoru professor Con Rayder öz çıxışında

dünyanın müxtəlif universitetləri ilə olan əlaqələrdən və bundan sonra da bu əlaqələrin genişlənməsi ilə əlaqədar görülməli işlərdən söz açdı və Sumqayıt Şəhər Təhsil Şöbəsinin müdiri V. Bağirova “Xəzər Universiteti ilə Fəal Əməkdaşlığa görə” Təşəkkür Plaketini təqdim etdi.

Rəsmi hissədən sonra Xəzər Universiteti tələbələrinin və “Dünya” məktəbi şagirdlərinin hazırladığı konsert proqramı nümayiş etdirildi. *(Görüşdən geniş məlumat jurnalın gələn nömrəsində dərc olunacaq).*

ÖMRÜN "XƏZƏR"LI İLLƏRİ...

Xəzər Universiteti İnzibati şöbəsinin müdir müavini, təcrübəli təhsil işçisi və təşkilatçısı, ömrünün 19 ilini Xəzər Universitetində böyük ruh yüksəkliyi və gənclik əzmi ilə çalışan və çalışmaqda davam edən Nana xanım Kələntərli ilə müsahibə

Xəzər Universitetinin 20 illiyi və Nana xanımın anadan olmasının 70 illiyi münasibətilə

- Tələbələrimizin Nana nənəsi, istərdik ki, sizin haqqınızda bildiyimizdən daha çox şey öyrənək.

- Mənim əlli ildən artıq iş təcrübəm var və daima uşaqların, gənclərin əhatəsində oluram. Gənclərlə işləmək insanın çiyinə böyük yük qoyur. O mənada ki, sən həm onu öyrətməlisən, həm düzgün yol göstərməlisən, həm ona yoldaş olmalısən, həm onunla ciddi davranmalısən və həm də özündən qaçırtmamalısan. Mənim həmişə çətin uşaqlarla işləmək xoşuma gəlib. İyirmi səkkiz il Xətai rayonundakı 56 nömrəli məktəbdə işləmişəm, demək olar ki, orada böyümüşəm. Bu məktəbdə təhsil alıb onuncu sinfi bitirdikdən sonra on altı yaşında pioner baş dəstə rəhbəri, ardınca institutu bitirdikdən sonra müəllim, dərns hissə müdiri və məktəb direktoru vəzifələrində çalışmışam. Məktəbimiz beynəlmiləl məktəb idi, rayondakı böyük məktəblərdən hesab olunurdu, 2300-dən çox şagirdimiz, 300-ə yaxın işçimiz vardı.

Nə qədər çətin olsa da, uşaqlarla, gənclərlə işləmək çox maraqlıdır. Hər dəfə ona nəse öyrətmək istəyərkən, sən özün də ondan nəse öyrənirsən. Böyüklər çox vaxt düşünülər ki, əgər böyükdülərsə, deməli, hər şeyin düzünü bilirlər. Amma dərindən düşündə görürsən ki, onlardan da sən çox şey öyrənirsən. İndiki dövrümüzü düşünsək, əlbəttə ki, gənclər bizdən daha müasirdirlər. Bəzi məsələlərə yanaşma tərzimiz çox fərqlidir. Bəzi hallarda onlar haqlı olurlar və biz də onlarla razılaşıyıq.

Mən məktəb direktoru vəzifəsində çalışarkən, rayonumuzdakı müəssisələrlə sıx əlaqələr yaratmağa, onlarla birgə işə həmişə üstünlük vermişəm, çünki müəllimlərlə, şagirdlərlə işləmək onsuz da vəzifəm idi. Öz fəaliyyətimi məktəb işi ilə bitmiş hesab eləmirdim. Bütün əlaqədar təşkilatlarla müxtəlif tədbirlər də keçirirdim. Onlarla əlaqəmizin olması bizə hərtərəfli kömək idi. O zamanlar müəssisələr, təşkilatlar mək-

təblərə, uşaq bağçalarına bacardıqları qədər yardım göstərirdilər. Əlbəttə, gərək özün də kreslodə çox oturmayasən, onlarla əlaqə yaratmağı bacarasən, kömək istəməkdən utanmayasən. Bununla əlaqədar maraqlı bir hadisəni həmişə xatırlayıram, sizə də danışım. Əfqan Babayevic adında bir zavod direktoru var idi, görünür ona tez-tez müraciət eləyirmişəm ki, bir dəfə dedi: "ay qız, dişin də ağrıtanda mənə müraciət edəcəksən?" Mən də cavabında dedim ki, bilmirəm, hələ dişlərimdən şikayətim yoxdur. Günlərin bir günü dişim möhkəm ağrıyır, ağzımı açıb danışa da bilmirəm, işə də getməmişəm. Elə bu vaxt Əfqan Babayevic mənə zəng etdi. Səsimin pis gəldiyini eşidib, məndən nə olduğunu soruşdu. Mən də dişimin bərk ağrıdığını dedim. Evimiz də zavoda yaxın idi. Elə bu danışqdan 5-10 dəqiqə keçmişdi ki, gördüm qapının zəngi çalır. Qapını açdım. Gələn Əfqan Babayevic sürücüsü idi. Onu görəndə çox təəcəbləndim, salamlaşandan sonra sürücü mənə dedi ki, bəs Babayevic sizi diş həkiminə aparmaq üçün maşında gözləyir. Mən onun bu qayğısından istifadə etməli oldum. Sonralar həmişə bunu xatırlayıb gülürdik...

Məktəbimiz Bakıda ən yaxşı məktəblərdən biri sayılırdı. Bakıya gələn qonaqların çoxu bizim məktəbə baş çəkərdi. Bir gün dedilər ki, Heydər Əliyev iki gündən sonra bizim məktəbə gələcək. Bu bizim üçün böyük bir şərəf idi. Eyni zamanda, məktəbi səliqəyə salmaq üçün, hər şeylə təmin etmək üçün gözəl bir şans idi. Bundan istifadə edərək, iki günün içində məktəbin bütün avadanlığını dəyişdirdim. Heydər Əliyev gəldi və məktəbimizdən çox razı qaldı. Sizə deyim ki, indi böyük fəxrlə "Ulu Öndər" adlandırdığımız Heydər Əliyev həmişə mənim idealım olub. Hər dəfə telefonum zəng çalanda mən onun səsinə eşidirəm, bu sözlərini dinləyirəm: "Mən həmişə fəxr etmişəm və bu gün də fəxr edirəm ki, mən azərbaycanlıyam". Telefonumun ekranında da uşaqlarımın, nəvələrimin yox, "Ulu Öndərin" şəklidir.

Mən həmişə bir məsələni vurğulayıram ki, tarixin üstündən xətt çəkmək olmaz. O vaxt pioner təşkilatı, komsomol təşkilatı var idi. Bunları ləğv etdilər, amma yerinə onları əvəz edəcək bir qurum yaratmadılar. O zamanlar təhsil müəssisələrində davamiyyətə çox ciddi fikir verilirdi, həmçinin də mənim direktorluq etdiyim məktəbdə. Şagirdlər də, müəllimlər də bunu bilirdi, hər ikisi də öz məsuliyyətinə uyğun olaraq öz boynuna düşəni edirdi.

Məktəb direktorluğundan sonra 1986-cı ildən başlayaraq Xətai Rayon Təhsil Şöbəsinin müdiri işlədim. Bu da çox məsuliyyətli iş idi. İxtiyarımda 100 müəssisə var idi, onlarda 8 mindən çox işçi çalışırdı. Doxsanıncı illərin əvvəlində hakimiyyət dəyişikliyi olandan sonra ta Heydər Əliyev yenidən iş başına gələndə qədər köhnə cəmiyyətə, işçilərə xor baxırdılar. Vəziyyəti belə görüb, vəzifəmi təhvil verərək "Xəzər"ə gəldim.

Məktəb direktoru və maarif müdiri işlədiyim müddətdə yaxşı işimə görə çoxlu mükafatlarla təltif olunmuşam. O vaxt mövcud olan SSRİ Xalq Təsərrüfatı Nailiyyətləri Sərgisinin qızıl medalına, "Azərbaycan SSR maarif əlaçısı", "SSRİ maarif əlaçısı" fəxri adlarına layiq görülmüşəm. 5 dəfə deputat seçilmişəm, 3 dəfə rayon, 2 dəfə Bakı Sovetinə. Çoxlu ölkələrdə olmuşam. Sovet İttifaqı respublikalarının, demək olar ki, hamısına səfər etmişdim, hansınasa işlə əlaqədar, hansınasa istirahət məqsədilə. Misal üçün, Leninqrada məhz ağ gecələri görmək üçün getmişəm. Macarıstan, Çexoslovakiya, Polşa, Yuqoslaviya kimi ölkələrdə olmuşam. Təxminən 30 il bundan əvvəl dövlət xətti ilə Azərbaycandan ilk on tələbəni Amerikaya mən aparmışam.

- "Xəzər"ə gəlməyinizi necə xatırlayırsınız?

- Günlərin bir günü mənim tanıdığım Bəylər müəllim bir neçə nəfər ilə yanıma gəldi, onlardan biri - Hamlet müəllimlə məni tanış etdi. Onun yeni universitet açdığını dedi və bina sarıdan kömək göstərməyimi xahiş etdi. Mən onları dinlədim, sonra isə bir neçə yerə baş çəkdik. Fikrimdə tutduğum binanı Hamlet müəllimə göstərdim, çox xoşuna gəldi. Beləliklə, bağça binasını universitet halına gətirdik. 12 otaq alındı. Onları lazımi avadanlıqla doldurduq. O vaxt Tofiq müəllim, Bəylər müəllim, İsmət müəllim, Fırəngiz xanım, Roza xanım artıq "Xəzər"də işləyirdilər. Burdan "Xəzər" başladı...

- "Xəzər"lə bağlı hansı maraqlı hadisələr yadıңызdadır?

- Universitetin yarandığı ilk vaxtlarda müxtəlif çətinliklər, problemlər qarşıya çıxırdı. Onları ən müxtəlif yollarla həll etməyə çalışırdıq. Bəzi məqamları indi də xatırlayıram, yaddan çıxmayan şeylər çox

olub.

Çarter reysi ilə Hindistanda təşkil olunmuş kitab festivalına getməyimizi xatırlayıram. Sərgi sona çatandan sonra biz xeyli kitab aldığımızı. Təxminən 3 tondan çox idi. Təyyarə ilə onları bura gətirmək çox baha başa gələcəkdi. Amma köməyimizə çatan oldu. "Bağcıoğlu" firması bu işdə bizə böyük köməklik göstərdi. Səfər zamanı Aqra şəhərini də gəzdik, Tac Mahalı da gördük və başqa gəzməli yerlərlə tanış olduq. İrana kitab üçün gedəndə isə oradakı "Kitabə - dost" təşkilatı bizə kömək elədi. Bu dəfə isə minik maşınları ilə getmişdik və o qədər kitab almışdıq ki, qayıdanda hər tərəfdən kitabların əhatəsində idik. Bu kimi səfərlərdə həyat yoldaşım Səməd həmişə mənimlə olub, köməklik göstərirdi.

- Tələbələrimize nə arzulayırdınız?

- Nəsillərin varisliyi məsələsinə çox ciddi fikir vermək lazımdır. Bəzən universiteti dolaşarkən keçmiş tələbələrimizi görürəm, onlar artıq burada müəllimdir. Bu, çox sevindirici bir haldır. Mən həmişə gənclərin önə çəkilməsinin lehinəyəm. Amma düşünürəm ki, gənclərimiz təcrübəli insanların əhatəsində çalışsa, nəticə daha səmərəli olar. Təcrübə təhsildən üstündür. Universiteti bitirib diplom almaq hələ heç bir şey demək deyil. Təhsil təcrübə əsasında formalaşır. Gənclər imkan daxilində yaşlılardan daha çox şey öyrənməlidirlər, yaşlılar da öz təcrübələrini onlardan əsirgəməməlidirlər.

Tələbələr mənə çox vaxt "nənə" deyərək müraciət edir. Cavan müəllimlərimiz deyir ki, niyə icazə verirsiniz onlar sizə nənə desinlər? Mən də cavab verirəm ki, heç bilirsiniz "nənə" necə şərəfli tituldur? Birdə ki, hər yaşın öz gözəlliyi var. 70 yaş məni qorxutmur. Mən qəlbən cavanam. Təəssüf ki, qəlb ilə bədən eyni formada qalmır. Mənim belə enerjili olmağıma səbəb elə gənclərin özüdür. Bəzən elə günlərim olur ki, kefinim olmur, amma onları görəndə kimi hər şey düzəlir...

- Bəs "Xəzər"ə nə arzulayırsınız?

Arzu edirəm ki, "Xəzər" in daima savadlı, geniş dünyagörüşlü tələbələri bol olsun, universitetimizin kollektivinə yeni - yeni uğurlar arzulayıram, "Xəzər" yenilikçi universitet kimi ad çıxarıb, qoy bu yenilikçilik estafetini daha uğurla davam etdirdirsin.

- Biz də sizi 70 illik yubileyiniz münasibətilə təbrik edir, sizi həmişə belə gümrah görməyi arzulayıırıq.

Yəmən Haşimova,
"Xəzər Xəbər"

SEVİMLİ NANƏ NƏNƏMİZ

Hər bir təşkilatda, idarədə, təhsil müəssisəsində çox vaxt əvəzəlməz kimsələr olur. Adama hərdən elə gəlir ki, bu nurani simalı, sevimli insanlar olmasa, onların işlədikləri yer də sönük, darıxdırıcı görünər.

Bizim "Xəzər"də də sözün əsl mənasında hamının hörmətini qazanmış, bir çoxlarını düzgün yola yönəltmiş belə bir sevimli nənəmiz var – Nanə nənə Kələntərli!

O, ömrünün 20 ilini "Xəzər"ə həsr edib. Bu təhsil müəssisəsinin qapısından içəri addım atdıqda, birinci gördüyümüz insan o olur. Yeni gələn uşaqların hamısı ondan qorxur, aralarında "Nanə xanım bilər", "Nanə xanım eşidər" deyə pıçıldayırlar. Bizi, yuxarı kursların tələbələri onunla çox səmimi və yaxın. Həftələr-aylar keçdikcə də onun yeni-yeni gözəl xüsusiyyətlərini kəşf edirik.

Hər yeni il, novruz bayramlarında Nanə xanımın başçılığı ilə uşaqlar və qocalar evinə gedirik; əlbəttə ki, hədiyyələrlə... Təsəvvür edə bilməzsiniz ki, bizim gəlişimizə onlar necə sevinirlər. Nanə xanımın ürəyi çox yumşaqdır. Məsum uşaqları, kimsəsiz qocaları gördükdə onun gözləri yaşarır.

Onunla hər bir səfərimiz olduqca maraqlı keçir. Nanə xanım avtobusda oturan uşaqların şənənməsi üçün onlara mahnı oxutdurur, vaxtın tez ötməsi üçün maraqlı söhbətlər edir, gəzdirdiyi - gördüyü yerlərdən, müxtəlif hadisələrdən danışır, biz də diqqətlə qulaq asırıq. Onu da deyək ki, Nanə xanım Azərbaycan dilində çox şirin ləhcə ilə danışır; yaqın təhsilini rus dilində aldığından. Buna baxmayaraq, Azərbaycan dilində çoxlu atalar sözü və məsəllər bilir. Axı o, məşhur musiqiçilər ailəsindədir.

Kələntərli dedikdə, yaqın ki, çoxları Kələntər, Həşim, Münəvvər, Yavər Kələntərli kimi incəsənət ustalarını yada salır. Amma bizim xanım-xatın nənəmiz o qədər təvazökar və sadədir ki, bunu heç bildirmir də...

Nanə xanım müdrik söhbətləri, ağıllı məsləhətləri, səmimi tövsiyələri ilə bizə nənələrimizi xatırladır. Soruşanda ki, bu qədər ibrətamiz söhbətləri hardan bilir, gülümsəyərək cavab verir: yaqın ki, Tanrıdır...

Nənəmiz bizə vətənimizin dilbər guşəsi olan Lankərandan, onun mahnılarından, yeməklərindən danışır; elə də dadlı-dadlı danışır ki, lap ağızımızın suyu axır. Onda da deyir ki, "yaxşı-yaxşı, səhə bəşirərəm yeyərsiz."

Yay aylarında Nanə nənəmiz üçün darıxanda, zəng edib onunla söhbət edirik. O da deyir: "darıxan gələr nənəni evində görər." Biz də gedirik, nənənin ləzzətli yeməklərindən yeyib, şirin söhbətlərinə qulaq asırıq. Bu söhbətlər gecəyə qədər uzanır və nənəmiz 5-10 yer salıb bizə deyir: "artıq səhəni açmışıq, gəlin bir az siz də, mən də istirahət edək."

Biz gəldik, gedəcəyik... Amma xanım-xatın nənəmiz nə qədər bizim kimiləri qəbul edib yola salacaq... Ancaq harda olsaq da, biləcəyik ki, nənəmiz bizi gözləyir. Bax, belə nənədir bizim nənəmiz!

Biz onun 70 illiyini təbrik edirik! Allah qoysa, bizdən sonra gələnlər də onun şirin, dadlı söhbətlərindən zövq alaraq, 80, 90, 100 yaşını qeyd edərlər.

100 yaşa, xanım-xatın nənəmiz!

*Xəzər Universiteti
İqtisadiyyat və menecment fakültəsinin
tələbələri*

Xəzər Universitetinin nəzdində yaradılmış Avrasiya Hasilat Sənayesi Bilik Mərkəzi və ABŞ-ın Gəlirlərə Nəzarət İnstitutu (Revenue Watch Institute) tərəfindən təşkil olunan beynəlxalq kursda müxtəlif ölkələrdən olan mütəxəssislər iştirakçılara hasilat sənayesinin müxtəlif sahələrini əhatə edən təlimlər keçdilər, onlara resursların hasil olunub-olunmaması, kontraktların analiz olunması, hesabatların, gəlirlərin şəffaflığı, yatırımların qiymətləndirilməsi və s. barədə biliklər verdilər.

Bir həftə davam edən təlim ərzində iştirakçılar üçün digər müxtəlif tədbirlər də həyata keçirildi. Onlar Səngəçal terminalına səfər etdilər, Bakının tarix

və mədəniyyət abidələri ilə tanış oldular.

Beynəlxalq elmi tədris kursu fevralın 22-də işi-ni başa çatdırdı.

Avrasiya Hasilat Sənayesi Bilik Mərkəzinin əsas fəaliyyəti Avrasiya məkanında (əsasən postsovet respublikalarında) hasilat sənayesində (neft, qaz və dağ-mədən sənayesi) fəaliyyət göstərən qeyri - hökumət təşkilatları, habelə media mənsublarının bu sahədə biliklərinin artırılmasına yönəlib. Mərkəz vaxtaşırı təlimlər təşkil edir, beynəlxalq, regional və yerli səviyyədə tanınmış təlimçiləri dəvət edir və ehtiyacı olan QHT və media işçilərini müsabiqə əsasında təlim kurslarına dinləyici kimi cəlb edir.

“DÜNYA” MƏKTƏBİNDƏ “BİOLOGİYA AYI”

Yanvar ayında “Dünya” məktəbində “Biologiya ayı” keçirildi. Məqsəd canlı aləm haqqında daha çox məlumat əldə etmək, qazanılan bilikləri möhkəmləndirməkdən ibarət idi.

Ən əvvəl canlı təbiəti əks etdirən guşə hazırlandı. Dünyada olan nadir bitki və heyvanlar haqqında plakatların və düşündürücü krossvordların hazırlanmasında şagirdlər fəal iştirak etdilər. Təcrübə mübadiləsi məqsədilə dərs dinləmələri həyata keçirildi. 2000 - ci illərdə dünya alimlərinin, Nobel mükafatı laureatlarının biologiya sahəsində əldə etdiyi nəticələr haqqında “Biologiya elminin son nailiyyətləri” adlı xüsusi divar qəzeti buraxıldı. IX siniflər arasında ən yaxşı referat müsabiqəsi keçirildi.

Yanvarın 27-də VII siniflər arasında biologiya fənni üzrə biliklərin möhkəmləndirilməsi məqsədilə bilik yarışı keçirildi. Hər iki sinifdən altı nəfər

seçməklə “Flora” və “Fauna” adlı iki komanda yaradıldı. Proyektorda işıqlandırılan suallar məntiqi, düşündürücü, eyni zamanda maraqlı idi. Hər iki komandanın üzvləri suallara tez və ətraflı cavab verərək sübut etdilər ki, yarımillik material şagirdlər tərəfindən yaxşı mənimsənilib. Fənn müəllimi kimi mən də çox fərəhləndim, həm də qalib komandanı fərqləndirməkdə çətinlik çəkdim. Çünki, qalib komanda – “Fauna” “rəqib”i “Floranı” yalnız 4 xal üstələyə bilmişdi.

Tədbirlərdə fəal iştirak edən şagirdlər diplomlarla təltif olundular.

Məsumə Əliyeva,
“Dünya” məktəbi,
biologiya müəllimi

TANINMIŞ ALİMLƏ GÖRÜŞ

Yanvarın 26-da “Dünya” məktəbində tanınmış kimyaçı, AMEA-nın müxbir üzvi professor Vaqif Abbasovla məktəbin müəllim kollektivinin və şagirdlərinin görüşü keçirildi. Görüşdən əvvəl məktəbin direktoru Mərufə xanım Mədətli və Vaqif Abbasov bugünkü təhsilin qarşısında duran problemlərdən, təhsilin keyfiyyətindən və onun artırılması yollarından söz açdılar. M.Mədətli məktəbin yaranma tarixindən, məktəbin ötən illər ərzində əldə etdiyi uğurlardan və çətinliklərdən danışdı.

Tanınmış kimyaçı alimlə görüşü məktəbin kimya müəllimi Nizami Mürsəlov açdı. Görüşdə VIII sinif şagirdi Esmiralda Şirinovanın Azərbaycanın ilk

kimyaçı alimi Mövsümbəy Xanlarovun həyat və fəaliyyətinə dair referatı, İB 1 tələbəsi Cavid İsayevin “Su və suyun çirklənməsi problemləri” mövzusunda təqdimatı dinləndikdən sonra söz professor Vaqif Abbasova verildi. O, kimya elminin öyrənilməsinin gündəlik həyatımızda və məişətimizdə faydasından söhbət açdı. Şagirdlərin cəmiyyətdə özlərini necə aparmaq, öz müəllimlərinə, sinif yoldaşlarına, valideynlərinə - ətraflarındakı hər kəsə qarşı davranış, rəftar qaydalarından səmimi söhbət açdı. Görkəmli alimin müəllim kollektivi və şagirdlərlə görüşü çox maraqlı keçdi. Görüşün sonunda Nizami Mürsəlov məktəb kollektivi adından Vaqif Abbasova təşəkkür etdi

"XƏZƏR" - HƏQİQİ MƏNADA UNİVERSİTET!

**Camal Mustafayev,
fəlsəfə elmləri
doktoru,
əməkdar elm
xadimi,
professor**

Xəzər Universitetini bu şanlı tarix münasibətilə təbrik edirəm. Universitetin yaranması mənim gözümlə qabağında, çoxumuzun şahidliyi ilə olub. Universitetin yaranma tarixi Hamlet müəllimin "Xəzərin sorağında" adlı əsərində gözəl, hərtərəfli əks etdirilib. Xəzər Universitetinin yaranma tarixi çox ibrətlidir. O, köhnə Sovet quruluşunun devrilməsi və yeni demokratik Azərbaycanın ayaq aldığı bir dövrdə meydana gəldi. Hamının karyera arxasınca qaçdığı zaman Hamlet İsxanlı bu təlatümlü dövrdə yaxşı, ağıllı, maarifpərvər bir yol seçdi. O, ingilisdilli Xəzər Universitetini yaratmaqla Azərbaycanda, xüsusilə Bakımızda yeni meylli təhsilin əsasını qoydu. Xəzər Universiteti Hamlet müəllimin özünə ucaltdığı intellektual bir abidədir, eyni zamanda bizim təhsil sistemimizə böyük bir hədiyyədir.

Mən artıq on ildən artıqdır ki, Xəzər Universitetində çalışıram, amma universitetin yarandığı gündən onun fəaliyyətini müşahidə edirəm. Mən özüm böyük təhsil ocağında (Moskva Dövlət Universitetində) təhsil almışam. Təhsil və elm sahəsində də kifayət qədər təcrübəm var. O zaman mənim təcrübəmdə yeniliklə köhnəlik qovuşmuşdu. Mən Sovetlər quruluşunu yaşayan, yeni demokratik çevrilişlə üz-üzə dayanan bir insan idim. Seçim yolum çox çətin idi. Bir tərəfdən böyük bir təcrübə qazanmışam və bununla fəxr edirəm, digər tərəfdən də yenilikləri qəbul eləməliyəm. Bunları qovuşdurmaq çox çətin idi. Yol ayrıncıydım. Bir tarixi mərhələni keçmişəm və yeni başlayan tarixi mərhələ ilə üz-üzəyəm. Yaş da gəlib xeyli keçmişdi. Bununla belə məntiqi baxışla, ayıq bir ağılla Xəzər Universiteti və onun gələcək taleyini təhlil eləməyə başladım. İlk növbə-

də mənim öz dilimdən çıxan bu oldu ki, bu universitet Şərqi və Qərbi təhsilinin qovuşduğunda meydana gələn bir təhsil ocağıdır. Bu, ingilisdilli universitetdir. Burada birtərəfli də fəaliyyət göstərilib, sırf ingilis dilinə üstünlük vermək və Qərbdən alınan ənənələri bir qanun kimi qəbul edib Şərqi, azərbaycanlılığı yaddan çıxarmaq olardı. Amma Hamlet müəllim bunu eləmədi. Onun müdrikliyi onda oldu ki, milliliyi və bəşəriyyəti, Şərqliyi və Qərbliyi bu universitetdə qovuşdura bildi. Bunu biz elmdə də axtarıyıq. Şəxsən mən özüm Qərb və Şərqi elm və mədəniyyətinin necə qovuşdurulması haqda daim axtarışlar aparmışam. Hamlet müəllim Xəzər Universitetinin timsalında bunları qovuşdurdu. Ona görə də, ingilisdilli universitet olmasına baxmayaraq, Şərqi də burada özünə məxsus yeri var.

Xəzər Universiteti çox gözəl nailiyyətlər əldə edib və etməkdə davam edir. Hamlet müəllim həqiqi mənada universitet yaratdı. Niyə mən "həqiqi mənada" deyirəm? Çünki universitetlərdə, bir qayda olaraq, elmi potensial, elmə təhsilin əlaqəsi həmişə zəif olub. Amma o, elmlə təhsilin əlaqəsi qovuşdurdu. Xəzər Universiteti həm elmi mərkəz, həm də təhsil mərkəzi oldu. Bax bu, böyük üstünlükdür.

Mən elmi axtarışlarla məşğul olan, elmə meylli insanam. Xəzər Universitetində mən özümü öz evimdə, dünyamda hiss elədim. Mən gördüm ki, burada elm də var, təhsil də. Müəllimliyə də başladım, elmi fəaliyyətimi də davam etdirdim. Burada bizim tərcümə mərkəzi var, mən onun direktoru olaraq işə qəbul olunmuşam. Çox gözəl də nailiyyətlər əldə elədik. Amma çox təəssüflər ki, sonradan bir az zəiflədik. Tərcümə üçün materiallar azaldı. Amma inanıram ki, biz o ənənəni bərpa edib, yenidən davam etdirəcəyik.

Hamlet müəllimin bir böyük üstünlüyü də onun universitetdə bir ziyalı atmosferi yaratmasıdır. Müəllim həm ziyalıdır, həm də ziyalı yetişdirəndir. Müəllim gənclərdən mənəvi şəxsiyyət yetişdirir. Yəni, müəllimin bir vəzifəsi var: vətəndaş yetişdirmək, ziyalı, eyni zamanda vətən, millət sevgisini daşıyan bir şəxsiyyət formalaşdırmaq. Bu universitetdə bütün bu əlamətlər var. Bu istiqamətdə Xəzər Universiteti gənclərimizə çox böyük təsir edir.

Süleyman Əliyev,
tarix elmləri
doktoru,
professor,
əməkdar
elm xadimi

Xəzər Universiteti 20 yaşında! Bu, ilk öncə gənclik demək. Ancaq Xəzər Universiteti bu məqama sadəcə illəri sıralamaqla, illəri bir-birinə "qoşmaqla" gəlməmişdir. Bu gün Xəzər Universiteti elm və təhsil mücadiləsində yetərinca birləşmiş bir varlıq; qazanılmış təcrübənin "kirəcləşməsinə", tərif və mədhiyyə predmetinə çevrilməsinə imkan vermədən yeni axtarışlar ilə yaşayan çağdaş bir bilik mərkəzidir. Və ən yeni elmi biliklərin səslənməsi üçün hər zaman açıq olan başlıca məkandır. Bunun gerçək olduğunu görmək üçün Xəzər Universitetində "Elm və Sənət Məclisi" adlanan konfransların mövzularına, bu mövzuları təqdim edən bilik adamlarının kimliyinə göz yetirmək yetərli olar. Bu Universitet sözün əsl mənasında Vətən üçün dəyərli bir azərbaycanşünaslıq məktəbi qazandırmışdır.

Antik tarixdə bir deyim ("deviz" də yazı bilərdim) vardı: Servus servorum Dei. Hərfi çevirməsi "Allah qullarının qulu", əsl anlamı isə "Allah bəndələrinin qulluğunda dur" deməkdir. Xəzər Universitetinin yaşam qayəsi, qənaətimcə, bu deyimə uyğun gəlir. Ən yüksək məqamı başçıdan tutmuş elm toplantılarımızda bizim üçün çay və ya qəhvə qayğısına qatlaşan xanıma qədər hər bir təmsilçisində bu nəcib qayənin nəfəsi və işığı duyulmaqda...

Alqış və uğur sənə, "Xəzər"im, seçdiyin yolu yürüməkdə ol!

Şahin Fazil,
tarix elmləri
doktoru,
professor

Xəzər Universiteti... və iyirmi yaş. Bu yaş hələ nə yaşdır ki? Bu təhsil və elm ocağı bu qısa vaxt ərzində uzunömürlü olmaq səlahiyyəti qazanıb. Səhv etmirəm, çünki burada olduqca təmiz və gözəl adamlar çalışırlar. Bu universitet tamahkar insanlardan uzaqdır, çünki bu universitetin yaradıcısı və memarı görkəmli alim-şair, çoxşaxəli və çoxşahəli tədqiqatçı professor Hamlet İsaخانlıdır.

Mən neçə ildir ki, burada vaxtaşırı təşkil olunan elm və sənət məclislərində iştirak edirəm. Neçə-neçə ölkədən təşrif gətirmiş neçə-neçə alim, maraqlı məruzələr, elmi söhbətlər... Və Hamlet İsaخانlı - özünə xas elmiliyə, nüfuzetmə qabiliyyətinə, analitik düşüncəyə malik Hamlet İsaخانlı!

Xəzər Universiteti və onun rəhbəri haqqında çox danışmaq olar, lakin bur neçə cümlə ilə kifayətləndim. Bu qısa şeir parçası ilə sözümlü bitirirəm:

*Ey türk anamızın Xəzər övladı,
Adının sonunda "zər" də, "ər" də var.
Bakının rəmzidir Xəzərin adı,
Dərbəndimin şanı həm Xəzərdə var.*

*Xəzərim, çox hikmət gəzər adında,
Adın diyarıma yaraşır, bəzək.
Sərvət məskəni var "Xəzər" adında,
Elm məbədi var bir də "Xəzər" tək.*

*Yayılib çox yana səsi, sorağı,
Gərək uzun illər adı çəkilə.
Məşhur olubsa da bu elm ocağı,
Hələ nə yaşı var, cavandır hələ.*

*Gün gələr adını adı bəzəyər!
Binanın üstündə - sözümlü ki, haqdır -
"Hamlet İsaخانlı adına Xəzər
Universiteti" yazılacaqdır.*

CƏSARƏTLİ ADDIM

O, novatorluq təcəssümüdür. Onun düşüncələri, fikirləri, təklifləri, ideyaları, iş üslubu çoxlarının qəbul etdiyi standartı uyğun gəlmir. O, hər şeydə orijinaldır, unikaldır. Ona görə də yaratdığı universitet də bənzərsizdir. Çoxları kimi o da keçən əsrin 90-cı illərinin əvvəlində universitet açdı. Lakin çoxlarından fərqli olaraq, bu universitetin özülünü hər şeyə davam gətirən materiallardan quruldu. Odur ki, obyektiv, subyektiv çətinliklərə dözə, maneələri aradan qaldıra bildi. Bunun nəticəsi olaraq, dünya universitetləri sırasında öz dəst-xəti olan Xəzər Universiteti layiqli yerini tutdu. Onun sorağı Amerikadan, Avropadan, Çindən, Yaponiyadan gəldi. Dünyanın tanınmış universitetləri onunla müəllim, tələbə mübadiləsi, ikili

diplom verilməsi kimi əməkdaşlığa başladılar. Bu, Xəzər Universitetinin nailiyyəti, uğuru idi.

Xəzər Universitetinin uğurlarını onun yaradıcısı, uzun illər rektoru olmuş professor Hamlet İsaخانlının adı ilə bağlamaq ədalətli olardı. Məhz onun iti zəkası, tükənməz enerjisi, təşkilatçılıq istedadı Xəzər Universitetinin bənzərsiz bir universitetə çevrilməsinə səbəb olub. O, yeni idarəetmə sistemi, iş üslubu yaradıb. Xəzər Universitetinin çiçəkləndiyi bir vaxtda biz gözlənilməz, çox cəsarətli addımın şahidi olduq - Hamlet müəllim rektorluqdan istefa verdi. Rektor vəzifəsini tutmaq üçün müsabiqə elan etdi. Çoxsaylı namizədlər iştirakından bir rektor seçdi. Bu addım bir daha sübut etdi ki, Hamlet müəllim daima axtarırdı, onun üçün təkmilləşmənin hüdudu yoxdur. Hamlet müəllim həm də şahmat oynamağı sevir və bir neçə gedişi qabaqcıdan riyaziyyatçı dəqiqliyi ilə hesablaya bilir. Əminəm ki, Hamlet müəllim bu gedişini də dəqiqliklə hesablayıb. Bizə isə Xəzər Universitetinə yeni uğurlar diləməkdən başqa bir şey qalmır.

Lakin oxucularımız üçün də maraqlı olacağını nəzərə alaraq, Xəzər Universitetinin sabiq rektoru, hazırda Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsaخانlı və yeni seçilmiş rektoru professor Con Rayder ilə söhbəti diqqətinizə çatdırıram.

- Hamlet müəllim, Xəzər Universitetində rektor dəyişikliyi nə ilə bağlıdır?

- Xəzər Universiteti durmadan inkişaf edir, bu təbiidir. Xüsusilə gənc, yenilikçi, dinamik, liderlik iddiasında olan və bunu artıq haqq etmiş ali məktəb kimi geniş inkişaf planımız var. Elmi-pedaqoji, idarəetmə, quruculuq işlərimiz artır, əslində özümüz ortaya yeni-yeni işlər çıxarmaqla məşğuluq. Bu halda gücümüzü səfərbərliyə almalıyıq, əgər beynəlxalq arenada fəal olmaq, görünmək, fərqlənmək istəyiriksə, bunu beynəlxalq komanda ilə etməliyik. Mən 2009-cu ilin payızında rəsmi olaraq yeni rektor axtarışında olacağımı elan etdim. İşlər çoxaldıqca, işlərin miqyası böyüdükcə əlavə qüvvələrə ehtiyac artır. Bəzən gündəlik məsələlərin həlli ilə məşğul olarkən, bir tələbənin, bir müəllimin, bir təsərrüfat işçisinin problemləri ilə üzləşib həll yolları axtararkən daha böyük bir məsələnin məni gözlədiyini görür, lakin ona vaxt çatdırmırdım. Daha çox strateji məsələlərin üzərində dayanmaq lazımdır, universitetimizin ümumi inkişafı ilə, böyüməsi, güclənməsi, maddi və laboratoriya bazası-

nın müasir standartlara cavab verməsi üzərində çalışmaq istədim. Bunun üçün rektorluqdan getmək lazım idi. Qoy beynəlxalq təcrübəsi olan bir adam gəlib rektorluq etsin. Mən təsisçi kimi Xəzər Universitetinə tam bağlıyam və bağlı olacam; bu hamıya aydındır. Üstəlik, qarşıma Direktorlar və Qəyyumlar Şurasını qurmaq və bu yolla da universitetin inkişafını sürətləndirmək vəzifəsi qoydum. Və nəhayət, mən elmlə, sənətlə, yaradıcılıqla məşğulam, bunlarsız həyatım yoxdur, bunlarsız xoşbəxt ola bilmərəm (həyat yolum belə qurulub). Yarımçıq qalmış çox yazıları, kitabları var, yeni yaradıcılıq planları var. Ümid edirəm ki, rektor vəzifəsindən azad olmaqla yaradıcılığa daha çox vaxt ayıra biləcəm.

- Rektorluğa namizədlər üçün tələb olunan meyarlar nədən ibarət idi?

- Yaxşı alim olmaq, yaxşı yerlərdə qazanılmış yüksək idarəetmə təcrübəsi, təşəbbüskar olmaq, liderlik qabiliyyəti.

- Xarici ölkə vətəndaşlarının Xəzər Universitetində vəzifələrə cəlb edilməsi davam edəcəkmi?

- Mütləq davam edəcək. Xəzər Universitetini irəli aparacaq komanda həm Azərbaycanın ən güclü, istedadlı insanlarından, həm də xarici ölkə vətəndaşlarından təşkil olunmalıdır. Xarici əlaqələr, texnoloji mühəndislik, ingilis-dili və digər sahələrdə uyğun xarici mütəxəssislərə ehtiyacımız var.

- *Xarici ölkə vətəndaşlarının Xəzər Universitetində vəzifələrə cəlb olunmasından nə gözləyirsiniz?*

- Yeniliklər! Xəzər Universiteti yarandığı ilk günlərdən Azərbaycan təhsil sisteminə yeni nəfəs, məzmun və forma gətirir, keyfiyyət gətirir. Bu iş davam etməlidir. Qabaqcıl ölkələrin təcrübəli insanları elm, təhsil, idarəetmə sahələrində əyalətçilikdən uzaq, ətalətdən uzaq olur, mühitin daha da demokratik, beynəlmiləl və işgüzar olmasına təkan verir. Universitetdə tələbəyə, müəllimə, elmi işçiyə, müdirlərə tələbkarlıq artır. Mən qarşımızdakı hər ili Xəzər Universitetinin irəliyə doğru mühüm addım ili kimi, daha çox tələbə və müəllim mübadiləsi ili kimi görmək istəyirəm. Dünyada Xəzər Universitetinin nüfuzunun daha da artmasını gözləyirəm.

Bundan sonra suallarımızı universitetin yeni rektoru Con Rayderə ünvanladığıq.

- *Xəzər Universitetinin rektoru vəzifəsini tutmaq üçün elan olunmuş müsabiqədə qalib gəldiyinizi eşidəndə hansı hisslər keçirdiniz?*

- Xəzər Universitetində və Bakıda olmaq mənim üçün böyük şərəfdir.

- *Rektor seçildiyinizi aیلənzədə necə qarşıladılar?*

-Mənim ilk reaksiyam həyəcan, təəccüb oldu. Çox insanlar deyir ki, Xəzər Universiteti Azərbaycanda ən yaxşı universitetdir və bu universitetə başçılıq etmək nadir imkanlardan sayılır. Təbii olaraq belə bir imkanımın olduğunu öyrənmək mənim üçün sevincidir və həyəcanlandırıcı idi.

Mən və xanımın bir neçə dəfə Bakıda olmuşuq və bu qısa müddət ərzində şəhər çox xoşumuza gəlib. Bu, ona əsas verir ki, xanımın mənim Bakıya köçməyimi dəstəkləyir.

- *Əminəm ki, sizi rektor vəzifəsinə maddi maraq gətirməyib, bəs onda nə gətirib?*

- 25 ildən artıq dünyanın müxtəlif yerlərində işləmişəm. İlk öncə 1984-cü ildə Sovet İttifaqında, Moskva Universitetində professor kimi səfərdə olmuşam və sonralar keçmiş Sovet İttifaqı və Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələrində olmuşam. Axırıncı illərdə həmçinin Türkiyənin bir neçə universiteti ilə tanışlıq imkanım olub. Azərbaycan yaşamaq və işləmək baxımından daha əlverişlidir.

- *Xəzər Universitetinin idarə edilməsində, iş*

üslubunda hansı dəyişiklikləri etmək fikrindəsiniz?

- Mənim fikrimcə, Xəzər Universiteti üçün ən mühüm hədəflərdən biri üzümüdə gələn ildə onu dünyanın başlıca universitetləri siyahısına daxil etməkdir. Bunun üçün isə lazım olan idarəçiliyi, quruluşu təqdim etmək, Amerika və Avropa universitetlərinin praktikasını tətbiq etməkdir. Biz həmçinin müəllim heyətinin tədqiqat işlərini və təhsil işlərini daha da məhsuldar etmək yolları üzərində işləyirik. Bunu etməyimizdə əsas məqsəd universitetimizin dünya səviyyəsində yerini daha da möhkəmləndirmək və Xəzər Universitetinin beynəlxalq əlaqələrini daha da inkişaf etdirməkdir.

- *Siz yeni mühitə düşmüşünüz. Bu mühitə özünüdə necə hiss edirsiniz?*

- Mən burada özümü çox rahat hiss edirəm. Universitetlərdəki kolleqalarım mənə qarşı səmimi və xoşrəftardılar, lazım olan köməkliklərini göstərirlər. Əvvəldə də qeyd etdiyim kimi, mən Bakını çox sevirəm. İmkan daxilində Bakının digər bölgələri ilə də yaxından tanış olacam.

- *Sizin Azərbaycan, Bakı, buradakı təhsil sistemi haqqında təsəvvürünüz var idimi?*

- Azərbaycandakı təhsil sistemini nəzərdə tutursunuzsa, yavaş-yavaş bu sistemlə tanış oluram. Əlbəttə ki, Xəzər Universitetinin təhsil sistemi ilə də yaxından tanış oluram. Mən həmçinin yavaş-yavaş respublikanın başqa universitetləri ilə də tanış oluram. Əlbəttə ki, Amerikadakı və buradakı təhsil sistemi arasında böyük fərq var. Lakin mən Rusiya və Türkiyə təhsil sistemi ilə də tanışam. Buradakı sistem hər iki təhsil sisteminin birləşmiş formasıdır. Dünya yavaş-yavaş dəyişir və bunda universitetlərin böyük rolu var. Dünyadakı universitetlərin çoxu, həmçinin tanış olduğum universitet bu işdəki rolunu yaxşı başa düşür.

- *Baxmayaraq ki, Xəzər Universitetinin əsas təhsil dili ingilis dilidir, Təhsil Nazirliyindən gələn, ora göndərilən sənədlər, məktublar, hesabatlar Azərbaycan dilində olduğundan, Azərbaycan dilini öyrənmək gərəkli olardı. Azərbaycan dilini öyrənmək fikriniz varmı?*

- Bəli, bu dili mümkün olduğu qədər tez öyrənmək arzusundayam. Mən həmçinin rus dilində ünsiyyət qura bilirəm ki, bu da mənə Azərbaycan dilini başa düşməyə kömək edir. Düşünürəm ki, ingilis dilindən istifadə etməyim kolleqalarımın ingilis dilinin mükəmməlləşməsinə yardımçı olacaq. Beləliklə, biz hamımız bu şəraiti yaxşı qiymətləndirməliyik.

Xəlil Məcidoğlu,
E-mail: khalil_majid@mail.ru
"525-ci qəzet",
9 fevral 2011-ci il

THE CHRONICLE

of Higher Education

AMERICAN CHIEF OF KHAZAR U., IN AZERBAIJAN, FACES SYSTEM PLAGUED WITH PROBLEMS

February 22, 2011

By Amanda Erickson
Baku, Azerbaijan

"The Chronicle of Higher Education" journal (Washington D.C., USA), published the impressions of reporter Amanda Ericson after her interview with Khazar University President, Prof. John Ryder. We call this interview to the attention of our readers.

Photo by Osman Karimov, AFP

John Ryder, a former administrator at the State University of New York, recently became president of Khazar University to help modernize the 20-year-old institution.

In the seven months since becoming the country's first foreign rector of an Azeri university, John Ryder has been a busy man. He has created new Ph.D. programs, revamped the structure of the institution's administration, and wooed its first potential donors.

Mr. Ryder has pledged to transform the 20-year-old Khazar University, a private institution

with 1,700 undergraduate and graduate students here in a regional capital of three million on the Caspian Sea, into the region's first internationally acclaimed university. "Khazar is like a laboratory," he says. "It's a chance. We'll see where we succeed and fail."

To succeed, he must navigate a system plagued with problems. According to the World Bank, Azerbaijan - a former Soviet republic that is developing as fast as it can spend its newfound oil

wealth - spends less than 1 percent of its GDP on higher education. This is notably less than is spent by its regional neighbors of similar size, Georgia and Armenia. And although Azerbaijan joined the Bologna Process, Europe's effort to harmonize degree cycles and university systems, higher-education experts say they see little evidence of real progress.

Mr. Ryder, a former administrator at the State University of New York, was brought in with a mandate to modernize. He is a philosopher with an interest in Russia by training, and he previously ran the Alliance of Universities for Democracy, which promotes democracy and civil engagement through international exchanges.

An Azeri friend at the alliance suggested he apply for the Khazar presidency. After a few phone calls with the university's founder, Hamlet Isaxanli, Mr. Ryder traveled to Baku for an interview.

Until he arrived at Khazar, he didn't know if he'd be expected to meet with a series of top officials or present a detailed plan for dealing with the university's most pressing issues.

But when he reached the university, it quickly became clear that the process would be much less formal. Mr. Isaxanli took Mr. Ryder through the university's main campus, which consists of two Soviet-style buildings and a courtyard. The pair discussed the changes Mr. Ryder might make. At the end of the day, he was offered the job, eventually signing a two-year contract with an option to renew.

Until his appointment, he had no direct experience with the Azeri higher-education system,

which is infamous for low standards and widespread corruption. Bribes for grades and admission are common, and the teaching culture emphasizes rote memorization and dictation from textbooks.

Education scholars in Azerbaijan also say professors aren't equipped to teach the advanced curriculum required by the Bologna reforms. "The teachers are not ready for the Bologna Process," says Ragsana Mammadova, executive director of the Azerbaijan English Teachers' Association, which specializes in education and teacher development. "No matter how communicative your curriculum is, if you do not train the teachers, they will still employ old methods."

In a way, Khazar is the exception to the rule. When it opened in 1991, Khazar was billed as the first Western-style university in Azerbaijan. Classes are taught in English, and professors are encouraged to teach critical thinking. Bribery for high marks has never been tolerated.

But problems remain. For instance, Khazar's professors - like nearly all instructors here - are paid too little to attract top talent. The average salary for many faculty members is less than \$200 a month. Mr. Ryder wants to increase their pay substantially and to make scholarly research part of their job descriptions. "To explain this shift to professors is going to take some time," he says. "It's 'don't work less, but teach less.' That's a huge leap."

Unlike students at the country's public universities, Khazar University students pay a relatively hefty tuition, about \$3,000. As a result, most come from affluent families.

He also hopes to give department heads more autonomy and responsibility; he now signs off on dozens upon dozens of decisions every day, even issues like whether an office can buy a tea maker. And he plans to create a university endowment, and establish a board of trustees, and allow individual departments to develop their own budgets.

Some of his reforms have already begun to take effect. For the first time, the university will offer Ph.D. programs in subjects like international economics, archaeology, Azerbaijani literature, and computer engineering. Mr. Ryder also hired a director of development to solicit donations from alumni and businesses in Azerbaijan and the United States. The move, he said, will help diversify Khazar's income beyond tuition.

Baba Bayramli, director of the university's in-

ternational-relations program, said professors have supported Mr. Ryder's reforms. He and other instructors have been advocating for professorial salary reform and an increasingly international faculty on their own.

"I'm an optimist for the future," he says. "The coming of Dr. Ryder brings new breath to Khazar."

Still, despite this support, Mr. Ryder must strike a balance between his American experience and the Azeri tradition. "This is not a matter of change for the sake of change," he says. "I don't want to be the ugly American."

Partly for that reason, Mr. Ryder tends to listen more than he talks in meetings with university colleagues. That is a change for professors, who are accustomed to formal lines of authority, rather than the frequent decisions-by-committee found in American universities.

Early on in his tenure, Mr. Ryder convened a series of roundtables about potential changes in the job responsibilities for deans, assistant deans, and other members of the university leadership. He presented a series of different ideas and asked for feedback on each one. Eventually, a professor leaned over and told Mr. Ryder to just make a decision instead of expecting everyone to weigh in. "You're the rector - do what you want," Mr. Ryder recalls her saying.

But the new university leader must tread lightly in some areas, given the role the Azeri government plays in education. The state places strict controls on all higher-education institutions, public or private. Universities' curricula and admissions policies are approved by the Ministry of Finance and the Ministry of Education. Heads of public universities are appointed by Azerbaijan's president, making it difficult for them to carry out their own academic agendas.

Both Mr. Ryder and Mr. Isaxanli say they have been granted free rein when it comes to what content is taught in classes, and that the Ministry of Education has been supportive of Mr. Ryder's changes so far. He, in turn, is careful not to promote his plans as quick fixes for Azerbaijan's higher-education system at large.

"I need to be careful not to say that I know better," Mr. Ryder says. "I'm rector of university, not minister of education."

KEÇMİŞİN FƏLSƏFƏSİ VƏ YA TARİX NECƏ YAZILIR?

Əvvəlki jurnalın 284-cü (aprel 2010), 286-cı (iyun 2010), 287-ci (iyul 2010), 288 - ci (sentyabr 2010), 289 - cu (oktyabr 2010), 290 - cı (noyabr 2010), 291 - ci (dekabr 2010) və 292 -ci (yanvar) nömrələrində

Hamlet İSAXANLI

Keçmiş keçib gedib. Bu, məntiqi cəhətdən həqiqət olsa da, o qədər də sadə həqiqət deyil. Keçib gedən bizim keçmişimizdir, biz o keçmişdən əmələ gəlmişik. Kimliyimizi, mahiyyətimizi o keçmişsiz təsəvvür etmək mümkün deyil. Biz öz keçmişimizə bağlıyıq. Biz keçmişimizin davamıyıq.

Bəşəriyyətin keçmişi necə olub? Bu barədə əfsanələr, misflər və tarix söz deyir. Tarix daha dəqiq məlumat verməyə çalışır. Əslində, biz keçmişi tam deyil, tarixin bizə söylədiyi qədər bilirik. Başqa sözlə desək, tarixin məzmunu keçmiş haqqında bildiklərimiz və öyrənib yazdıqlarımızdan ibarətdir. Tarixin məzmunu və tutumu ayrı-ayrı şəxslərin, tarixçilərin yazıb toplaya bildiyi qədərdir. Tarix subyektivdir, nisbidir, tarix yazanların iradəsindən, ideyasından, şəxsiyyətindən, gücündən müəyyən dərəcədə asılıdır.

Keçmişin təbiəti və ruhu nədir? Keçmiş necə dərk olunur? Bəlkə keçmiş kəşf olunur? Keçmişin dərkində subyektivlik varsa, keçmişi öyrənən tarix nədir, elmdir, yoxsa sənət? Tarixi subyektiv edən hansı amillərdir? Tarix gözəldir; bu gözəllik öz heyranlarını yoldan, başdan çıxarmırmı, tarix təhlükə törədə bilərmə? Tarix necə yazılır və ya necə yazılsa yaxşıdır?

Bu və buna bənzər suallar tarixin fəlsəfəsinə aiddir. Bu yazı keçmişdə baş verənlərin dərkilə ilə məşğul olan tarixin mahiyyəti haqqındadır. Elm və sənətin qovşağında yer tutan tarixin fəlsəfəsi, çox güman ki, tək tarixçilərə və filosoflara deyil, bəşəri düşüncələrə dalan hər kəsə maraqlıdır.

İbn Xəldun və tarix fəlsəfəsi

*Əbd-ur-Rəhman
İbn Xəldun*

Əbd-ur-Rəhman İbn Xəldun (1332-1406) müsəlman dünyasında yetişən ən böyük və bənzərsiz mütəfəkkirlərdən biridir. Yeni dövrdə o, görkəmli mütəxəssislər tərəfindən sosiologiya və tarixin fəlsəfəsi elmlərinin yaradıcısı, banisi kimi, siyasi iqtisadın ilk böyük nümayəndəsi, elmşünaslıq, mədəniyyətşünaslıq sahələrinə böyük töhfə vermiş alim kimi qiymətləndirilmişdir. Tunisdə anadan ol-

muş, həyatının birinci hissəsini öz vətəni ilə yanaşı, Fezdə (Mərakeşdə) və Qranadada (müsəlman İspaniyasında) keçirmiş, geniş təhsil almış, saraylarda kətiblik etmiş, orta və yüksək inzibati vəzifələrdə çalışmış, siyasətlə məşğul olmuş, mədrəsələrdə dərs demişdir. 1370-ci illərin ikinci yarısında "Kitab əl-İbar" adlı böyük (universal) tarix kitabını yazdı. Sonralar da yeniləşdirdiyi və təkmilləşdirdiyi bu möhtəşəm əsər İbn Xəldunu dahilər sırasına qatdı.

1382-ci ildə Misirə getdi və ömrünün qalan hissəsini əsasən orada (əsasən Qahirədə) keçirdi. Məmlüklərin müsəlman dünyasının digər bölgələri ilə müqayisədə xeyli rahat və zəngin dövlətində hörmət-izzət sahibi oldu. Dəfələrlə Baş qazi vəzifəsini aldı, bir çox mədrəsələrdə çalışdı, dərs dedi, siyasətdən də qaçmadı. 1401-ci ilin qışında təqribən ay yarım Teymurləngin yanında qaldı. Siyasi fəallığı İbn Xəlduna uğur da gətirmiş, həyatını təhlükəyə də salmış, xoşagəlməz məcralara, o cümlədən həbslərə düşməyinə və ailə faciəsinə də səbəb olmuşdu...

Teymurləng

"Kitab əl-İbar" və "Müqəddimə"

"Kitab əl-İbar" yeddi cilddən ibarətdir. 2-5-ci cildlər (ikinci kitab) İslam öncəsi ərəb tarixi, islam döv-

rü ərəb tarixi və Şərqi İslam tarixinə (ərəb olmayan xalqlar da daxil olmaqla) həsr olunmuş, son iki cild (üçüncü kitab) isə müsəlman Qərbindən - Məğrib tarixindən, bərbər və digər xalqlardan bəhs edir. İslam öncəsi və Qərbi İslam tarixlərini xüsusi qeyd etmək lazımdır, kitabın bu hissələri dəyərli və əvəzəlməz məlumatlarla zəngindir (İbn Xəldun özü də ona qədər Qərb İslam tarixinin yazılmadığını bildirir). Lakin İbn Xəldunu məşhurlaşdıran əsərin giriş məqaləsi və birinci cild (birinci kitab) oldu. Hələ öz müəllifinin sağlığında "Kitab əl-İbar"ın girişi və birinci cildi "Müqəddimə" adı ilə sərbəst həyata başladı (İbn Xəldun 1394-cü ildə öz bioqrafiyasında bu barədə yazır).

"Müqəddimə" tarix fəlsəfəsi, sosiologiya, iqtisadiyyat, mədəniyyət tarixi kimi sahələri tarixdə ilk dəfə dərinədən və geniş şəkildə tədqiq və təqdim edir. Bir çox nüfuzlu mütəxəssislər İbn Xəldunu tarixşünaslıq və tarix fəlsəfəsi, sosiologiya, iqtisad elmi və mədəniyyətşünaslıq sahələrində təməl atan və qurucu adını daşımağa haqq qazanmış elmi qəhrəman hesab edir. Arnold Toynbee "Onun...tarix fəlsəfəsi şübhəsiz hər hansı zəkanın hər hansı bir zamanda və ya məkanda bu növdən yaratdığı ən böyük əsərdir" deyir.¹

İbn Xəldun ikinci və üçüncü kitabların (yəni tarixin) anlaşılması üçün giriş və birinci kitabın (indi "Müqəddimə" adlandırılan hissənin) zəruri olduğunu söyləyir. O, tarixşünaslığı, tarixyazmadakı yanlışlıqları və bunun səbəblərini təhlil edərək yeni bir elm sahəsi **umran** elmini yaratdığını irəli sürür.

İbn Xəldunun görüşlərini şərh edərkən birinci növbədə "Müqəddimə"nin Franz Rosenthal tərəfindən ingiliscəyə tərcüməsindən² və onun şərhlərindən, həmçinin bəzi digər qaynaqlardan, o cümlədən Ahmet Arslanın təhlilindən³ istifadə edəcəyik.

Tarix və fəlsəfə

İbn Xəldun tarixin dərin köklərini fəlsəfədə görür. Həqiqətə çatmaq üçün tarixçilər umranı (sivilizasiyanı) şəkilləndirən sosial, siyasi, iqtisadi, mədəni və fiziki şərtlərə (yəni, ətraf mühitin hadisələrə təsirinə) fikir verməlidirlər. Bu halda tarix fəlsəfənin qolu hesab olunur və ya tarix kökü fəlsəfədə olan elmə çevrilir. Tarixin 1) öz mövzusu – insan cəmiyyətləri, 2) tarixi hadisələrdən doğan öz məsələləri və 3) hadisələrin mahiyyəti, daxili mənasını tapmaqdan ibarət öz qayəsi olduğu üçün o, elmdir.

Siyasi tarix və sülalələr tarixi həmin dövrü, geniş əhatəli tarixi anlamaq üçün qəti yetərli deyil; mülk, qazanc, elmlər, sənətlər də araşdırılmalıdır ki, tarixi həqiqət və onun səbəbləri üzə çıxsın. Umran elmi də mülk, dövlət, qazanc, sənətlər, elmlər və bunların

səbəbləri ilə məşğuldur. Yeni tarix və umran bənzər elmlərdir.

İbn Xəldun öz "Kitab əl-İbar" və ya sadəcə "İbar"adlanan tarixi əsərinin müxtəlif millətlərin qurduğu dövlətlərdə baş verən hadisələrin səbəblərini aşkar etmək üçün yazıldığını və beləliklə **tarixi və fəlsəfəni içinə alan** bir məcmuə olduğunu irəli sürür ("İbar"ın girişində - "Müqəddimə"də). Tarix keçmişdə baş verən hadisələri aşkara çıxarır, təhlil edir, umran elminin anlayış və metodlarından istifadə edir. Umran isə bu anlayışları, metodları özünə mövzu edir. Tarixçi hakim olan sülalələri, hakim olmaq üçün aparılan savaşları...araşdırır, umran elmi isə hakimlik, hakimiyyət anlayışlarını, məsələlərini öyrənir. Onları araşdırma mövzusu kimi görür. Bu zaman, məsələn, bir ailənin, tayfanın hakimiyyətə gəlməsi üçün asabiyyənin, tərəfdaşların zəruriliyini irəli sürür, sübut etməyə çalışır. Başda duran liderin bir müddətdən sonra asabiyyəni zəiflətməyə çalışdığı, monarxiyaya keçməyə çalışdığını göstərir.

Yeni elm

Adətən yeni ideyalar, yeni elmlərin əsasları öz müəllifinin o qədər də sistemli olmayan, amma dərin sezgi (intuisiya) ilə dərin müşahidə, uzağı görmə qüdrəti, gələcəkdə güclü metoda çevriləcək yanaşma üsulu ilə müşayiət olunur. Bəzən müəllif öz yaratdığını çox güclü, fundamental olduğunu hiss etməmiş belə ola bilər. İbn Xəldun isə qollu-budaqlı, mükəmməl yeni elm yaradır və bunu dərk edir, bunu vurğulayır. Umran elminin zamanındakı digər bütün elmlərdən fərqli və yeni olduğunu, bu elmi şəxsən özünün yaratdığını deyir. Ona görə, məsələn, siyasət idarəetmə haqqında praktik elmdir, umran isə nəzəri elmdir. Umran bu halda hadisələrin analiz və isbat üsullarından bəhs edir.

"Müqəddimə"də müəllif umran elminin əsas məsələlərini bir-bir sayır: mülk, dövlət (sultan), qazanc (kəsb) və dolanış yolları (qazanclar və itkilər), maaş, sənətlər, elmlər və bunların səbəbləri, çöl və şəhər həyatı, insan cəmiyyətləri, hakim olmaq (hegemonluq), izzət və zillət (güclü və zəif olma), çoxluqlar və azlıqlar, zamanla ortaya çıxan dəyişmələr... Beləliklə, Umran insan cəmiyyətlərini (insanın ictimai həyatını), hər cür icma və birlikləri, hər növ fəaliyyətləri (siyasi, iqtisadi, mədəni, dini,...), onlarda baş verən dəyişmələri və onların səbəblərini tədqiq edən elmdir. İbn Xəldun dini hadisələr də daxil olmaqla hər şeyin baş vermə səbəblərini cəmiyyətdə aramağa çalışır. Fövqəladə qüvvələrə xüsusi yer ayırmır, qəhrəmanları, rəhbərləri

¹Arnold Toynbee. A study of History. III (C. II. (b), p. 321)

²İbn Khaldun. The Muqaddimah. An Introduction to History. Translated from the Arabic by Franz Rosenthal. 3 vols. Princeton University Press, New York, 1958.

Həmçinin bax: <http://www.muslimphilosophy.com>

³Prof. Dr. Ahmet Arslan. İbn-i Haldun. Vadi Yayınları, Ankara, 1997

Benedetto Croce

əsas səbəb və yaradıcı olaraq görmür.

Umran qərb dillərinə sivilizasiya və mədəniyyət (culture) kimi tərcümə olunmuşdur ("umran" kəlməsi ilk öncə yaxşı, əlverişli məskən mənasına uyğun gəlir).

Voltaire 1768-ci ildə "Tarixin fəlsəfəsi" əsərini çap etdirdi. Bu, "Təcrübə" əsərinin girişi oldu; bu, həmçinin "tarixin fəlsəfəsi" sözünün elmdə ilk işlənməsi

idi. Puşkin bunu nəzərdən qaçırmamışdı: Yeni yolla birinci dəfə Voltaire getdi və tarixin qaranlıq arxivlərində fəlsəfənin məşəlini yandırdı.

Benedetto Croce (1866-1952) isə fəlsəfəni tarixə tabe etdirdi, onun fikrincə fəlsəfə tarixin metodologiyasından başqa bir şey deyil.

İbn Xəldunun sivilizasiya və hakimiyyət fəlsəfəsi

İbn Xəldun "Müqəddimə"də Bədəvi umran (əl umran əl bədəvi) və Hazari umran (əl umran əl hazari) terminlərini daxil etməklə uyğun olaraq çöl (ilk, bəsit ictimai həyat) və şəhər həyatını (sivilizasiya) iki həyat tərzini, bəşəriyyətin keçdiyi iki pillə kimi təhlil edir. Birinci heyvandarlıq və kənd təsərrüfatı, ikinci isə ticarət və sənətlər, o cümlədən (xüsusilə) incəsənət üzərində qurulur. Hazari umrana elmi yanaşma xasdır. Bu halda məhsuldarlıq daha böyükdür. İnsan topluları bədəvilikdən şəhər sivilizasiyasına doğru hərəkət edir. O, həyat şərtlərindəki fərqliliyi dolanış (keçim) yollarının müxtəlifliyi ilə izah edir. Bədəvi umranda heyvandarlıq və əkinçilik güclənir və nəticədə nəinki öz ehtiyaclarını tam ödəyir, hətta artıq qalır; bu, ticarətin meydana girəcəyi deməkdir. İnsanlar daha yaxşı yaşamağa başlayır, oturaq həyata keçir, şəhərlər qurmağa (və ya onları ələ keçirməyə) girişirlər.

Şəhərlərdə isə ticarət və müxtəlif sənətlər, başqa sözlə desək, sənaye inkişaf edir, şəhərdə əkinçilik və heyvandarlıq nisbətən xeyli az yer tutur və şəhər inkişaf etdikcə azalır, sonra heç olmur. İbn Xəldun birincidən ikinciyə keçidi "rəyasət"dən (rəislikdən, qəbilədən) "mülk"ə, dövlətə keçid kimi şərh edir. Şəhərləşmə dövlətin meydana çıxmasına, dövlətləşməyə təsir edir, lakin tərs proses daha güclüdür, yəni daha çox dövlətləşmə şəhərləşməyə səbəb olur, "dövlət ən böyük bazar yeridir". Dövlət iqtisadi fəaliyyətin məqsədi olan qazancı qorumaq məqsədi güdür və bu yolla inkişaf edir. Dövlət ədaləti pozmağa başlayanda, haqsız vergilər tətbiq edəndə, insanların mal-mülkünə təcavüz edəndə böhrana girməyə başlar. Beləliklə, iqtisadiyyat-

la yanaşı siyasi hakimiyyət də umranın mühüm ünsürüdür. Bəs bu hakimiyyət necə yaranır, hansı yollarla əldə edilir, qorunur və saxlanılır?

İbn Xəldun bədəvi umranda insanları bir-birinə bağlayan, yaxınlaşdıran, onları əxlaqi (məsələn, qəbilə rəisinə hörmət kimi) duyğularla birləşdirən, onlarda həmrəylik yaradan şeyə **asabiyyə** deyir. Bu cür ilk birliklər qan qohumluğu üzərində qurulur. O, asabiyyə kəlməsini elmləşdirir, onu ictimailəşməni (sosiallaşmanı), "biz" duyğusunu anladan bir elmi termin olaraq daxil edir. Şəhər umranında mülk sahibi hakimiyyəti ələ aldıqdan sonra öz asabiyyəsini dağıdıb, qan qohumluğu və ya tayfa-qəbilə bağlılığı olmayan yeni asabiyyə (məsələn, dövləti, mülkü və hakimiyyəti qoruyan əskərlər, idarəedənlər...) yaratmağa başlayır. Bu işdə çox zaman yerliçilik də mühüm rol oynayır. Oxşar duyğuları, həyat tərzini, dostluğu, birgə marağı və işi olanlar qan qohumu olmasalar da, asabiyyə yarada bilirlər. İbn Xəldun asabiyyəni liderlikdən qat-qat çox mühüm hesab edir, asabiyyə yoxsa, hakimiyyətə gəlmək mümkün deyil. Dövləti yaradan asabiyyənin varlığı, dağıdıb çökdürən isə asabiyyənin dağılmasıdır. O, hökmdarların şəxsi keyfiyyətlərini, qüsurlarını dövlətin qurulması və dağılmasında çox mühüm amil hesab etmir (bunu araşdırmır).

Köçərilik, ona xas olan daimi və sürətli yerdəyişmələr umrandan uzaqlaşdırır, umran ümumi yaxşı məkanla bağlıdır.

Asabiyyə ilkin olaraq qorunma, müdafiə məqsədi güdür, amma gücləndikcə başqalarını özünə tabe etmək, mülk əldə etmək kimi hücum təbiətli asabiyyələr meydana çıxır. Asabiyyə dövləti yaradan siyasi qüvvədir.

İbn Xəlduna görə insanlar bir-birinə ehtiyac duyduğu üçün ictimai həyatdadırlar. Öncədən əl-Fərabini bu fikri vurğulamışdı. Müqayisə üçün dövlətin mahiyyəti haqqında əl-Fərabinin fikrini yada salaq: insan düşünən məxluq kimi kamilliyə çatmaq, daha mükəmməl olmaq istəyir. Amma təkbaşına buna nail ola bilmir və başqalarının köməyinə ehtiyac duyur.⁴

Lakin İbn Xəlduna görə insanların bir-birinə qarşı pis niyyətləri də ola bildiyi üçün, başqalarının malına göz dikdikləri üçün vəziyyətə hakim ola biləcək, vəziyyəti nəzarətdə saxlamaq gücünə malik insanlara-rəhbərlərə ehtiyac yaranır. İbn Xəldun dövlətin yaranmasını tamamilə şəhərləşmə ilə əlaqələndirir; bədəvi umranda dövlət olmur, olsa-olsa onun bəzi ünsürləri olur. Hakim olmaq və dövlət umranın zəruri şərtləridir. Siyasətin meydana çıxması və dövlət quruculuğuna doğru hərəkət bədəvi umrandan hazari umrana keçidlə bağlıdır.

İbn Xəlduna görə rəhbərlərin peyğəmbər olmaları zəruri deyil, peyğəmbərsiz də böyük dövlətlər və millətlər, mədəniyyətlər olmuşdur.

Rəislik könüllü birləşməklə, liderliyi qəbul et-

⁴ Аль-Фараби. О достижении счастья. Вак: Аль-Фараби. Социально-этические трактаты. Алма-Ата, 1973

məklə bağlıdır. Mülk isə hökmlərini zor gücü ilə qəbul ettirə bilməkdir. Mülk sahibinin (malik, sultan) bəzi özəllikləri olması zəruridir: vergi siyasəti yürüdə bilmək, hərbi güc tətbiq etmək və faydalı səfərlər, yürüşlər təşkil etmək qabiliyyəti, sərhəddi qorumaq, üstündə özündən güclü heç kimin olmaması və belə iddiaya düşənləri dəf etmək, məhv etmək. İbn Xəldunun dövlət anlayışı hüquqi dövlət deyil (o zaman üçün bu anlaşılındır), güc, qüdrət dövlətidir, ailə, lider, asabiyyənin meydana çıxardığı dövlətdir. Sadəcə, bu dövlət siyasi və iqtisadi işlərində ədaləti unutmamalıdır.

İbn Xəldun dövlətin keçdiyi mərhələləri də təhlil edir: 1) quruluş (bu dövrdə asabiyyə güclüdür, başçılar qənaətkar həyat sürür); 2) istibdad (asabiyyəni uzaqlaşdırmaq, itaətkar yeni asabiyyə yaratmaq, mütləqiyyətə meyli); 3) rahatlıq (sərvət, şöhrət, daxil və xaricdən təhlükəsizlik, quruculuq, abadlaşma); 4) təqlid (rahat həyat axtarmaq, təkrarçılıq); 5) israfçılıq (sağa-sola bağışlama, dağıtma, yararsız insanların hakimiyyətə gətirilməsi, maliyyə zəifliyi).

Dövlətin çöküşü

İbn Xəldun sivilisasiyanın, şəhər umranının çöküşü səbəblərini araşdırmış, öz nəzəriyyəsini qurmuşdur.

“Nə umransız bir dövlət, nə dövlətsiz bir umran düşünüüləbilir”. Hər insanın ömrü olduğu kimi, hər bədəvi və hazari umranın da öz ömrü var. Umran içəridən zəiflədiyi üçün xarici qüvvələrin hücumuna dayana bilmir, yəni daxiləki vəziyyət daha mühümdür, həlledicidir. Çöküşün səbəbi asabiyyədə baş verən dəyişmələr, onun böhran keçirməsi, zəifləməsidir. Lider başqaları üzərində hakim olduqdan sonra öz asabiyyəsinə də özünə tabe etmək istər. Asabiyyə narazı olacaq, çünki lideri hakimiyyətə o gətirmişdir. Asabiyyə öz imtiyazlarını qorumaq istəyəcək. Bu yolda lider monarx olmaq istəyəcək, lider öz asabiyyəsinin, onların övladlarının qüruruna dözmür, mütləq hakimiyyət sahibi olmaq istəyir.

Liderin başına topladığı yeni qüvvələr isə liderə borcludurlar, ona bir iddia və tələbləri yoxdur və öz güclərini artırmaq, liderə yaxın olmaq üçün onun hər istəyini həyata keçirməyə hazırdırlar. Onlar məmur olmağa canla-başla hazır olub, siyasi və hərbi yolla sahibə və dövlətə xidmət etmək arzusunda qətidirlər.

Mülk bir tərəfdən qüdrət və asabiyyəyə, bunların ifadəsi olan əsgərlərə, digər tərəfdən isə pula, mala bağlı olaraq öz varlığını qoruyur. Dövləti saxlayan əsgərləri və məmurları saxlamaq üçün pul lazımdır, əks halda onlar xidmət etməz, hətta düşmənlə birləşərlər. Pulu əsasən vergi vasitəsi ilə (dinc dövr nəzərdə tutulur - H.İ.) əldə etmək olur. Dövlətin iqtisadi həyata müdaxiləsi böyük ziyan vurub, iqtisadiyyatı məhv edə bilər. Malın dəyəri ona sərf olunan əmək və bu mala olan tələblə müəyyən olunur. Sərf olunan əməyə görə əldə olunan qa-

zanc ehtiyacdən artıq olanda, o, sərmayəyə çevrilir. Siyasi gücü əlində tutan isə başqasının əməyi nəticəsində əldə olunanı onun əlindən alıb mənimsəyir.

Digər bir mühüm cəhət insanlar arasında iş bölünməsi, ixtisaslaşmadır. Bunun nəticəsi olaraq insanlar işbirliyində olmaq məcburiyyətindədirlər. Bu işbirliyi və işbölümü nəticəsində insanlar öz ehtiyaclarından artıq əlavə istehsal edirlər. Bu proses zənginləşməyə doğru aparır. Dövlət bu işdən məmnun qalar, vergiləri yüksəltməz, amma diqqətlə yığılmağa davam edir. Dövlətin və xalqın zənginliyi bir-birinə bağlı olar. Bu iqtisadi yüksəliş müəyyən bir nöqtədə dayanacaq. İnsanların ehtiyaclarının artma sürəti iqtisadi artımdan daha sürətlidir. Dövlətin xərcləri onun qazancından artıq olacaq. Bu dayanmanın, durmanın niyə mütləq baş verəcəyini İbn Xəldun aydınlaşdırmır. Bunun əvəzinə insanların arzularının nəhayətsizliyini pisləyir, əxlaqın pozulmasından söz açır. Dövlətin xərclərini azaltmaq mümkün olmayacaq, azaltma cəhdi məmur və əsgərləri uzaqlaşdıracaq, çünki onları dövlətə və liderə bağlayan puldur. İnsan parlaq həyatdan geri dönmək istəməyəcək, “çünki insan atasının deyil, alışqanlıqlığının övladıdır”. Dövlətin gəlirlərini də artırmaq mümkün olmayacaq. Bunun üçün vergiləri artırmaq, yeni vergilər daxil etmək lazımdır. Bu, təşəbbüskarlığı azaldacaq, istehsal azalacaq. Dövlət başçısı iqtisadiyyata müdaxilə yolu ilə monopoliya qurmağa çalışacaq (gəliri artırmaq üçün). Bu azad iqtisadiyyatın tam zəifləməsinə səbəb olacaq. Sonda dövlət başçısı mülkiyyət haqqına təcavüz edəcək, o cümlədən öz ətrafındakılara qarşı addımlar atacaq. İqtisadi həyat dayanacaq, dövlət çökəcək.

İbn Xəlduna görə şəhər insanı həris, qorxaq, tənbel, məğrur, ancaq özünü düşünən, ...kimi sifətlərə malikdir. Bədəvilər isə cəsur, qənaətkar, namuslu, xeyirxah, ...kimi sifətlərə malikdir. Şəhərdə insan “zövq heyvanı” halını alır. Artıq insanlar öz haqlarının qorunmasını da başqalarına (məhkəmələrə) həvalə edəcəklər. Qadınlaşma, zina, cinsi əlaqələrin qarmaqarışlılığı, insanın soysuzlaşması nəticəsində umran çökür.

“Tanrının xalqı tərəfindən qorunmayan heç bir peyğəmbər göndərmədiyi” haqqında hədisə müraciət edir (bir neçə dəfə). Din də yayılmaq və böyümək üçün asabiyyəyə möhtacdır. İbn Xəlduna görə Muaviyənin asabiyyəsi Əlininkindən daha güclü idi, buna görə Muaviyənin xəlifə olması daha doğru idi. Müaviyə bunu istəməsə belə islamın, asabiyyəsinin zəifləməməsi, qarışıqlıq əmələ gəlməməsi üçün xəlifəlik uğrunda döyüşməli idi.

İslam “vəhşi”, digərləri ilə müqayisədə “heyvanlar” səviyyəsində olan ərəblər üçün bir növ asabiyyə rolunu oynamışdı və ya ərəblər arasındakı zəif asabiyyə din ilə fəvqəladə güc qazanmışdı.

(davam edəcək)

SEEDS OF ANIMOSITY IN CAUCASUS

16 February 2011
History of Truth

By Saeed Minhas - Daily Times

Deciphering between historical fact and fiction sometimes proves nearly impossible, especially when you land in a situation where tempers are not only politically charged but both parties are trying to bulldoze each other through sheer power of propaganda for strategic and religious reasons.

One such example sprang up when I was going through the history of Prophet Noah's Ark, the mess the collapse of the USSR has generated, how the USSR was playing with history while in charge of the Caucasus during its century-old iron fisted rule and how it tried to turn a Muslim-dominated land of Azerbaijan into a Christian-dominated Armenian one by giving them fabricated historical grounds of religion just to ensure that they have a strategic edge over the Turkish and Iranian states. I was also wondering how come the Armenians, who actually had a state sometime back in the Turkish lands of Anatolia, ended up in the Caucasus and how Armenians living in Iran and other neighbouring Gulf countries were drafted in to swell their presence from a mere thousand to several hundred thousand before, during and after the Bolshevik revolution. In this context a complete deluge during Noah's time which is accepted by all the holy scriptures and even by modern scientists has become an interesting read because that was brought up by the Russian Czars to divide and rule the Azeri-dominated lands and give the Armenians a reason to form their idea of a Greater Armenia by importing all their expats from across the world. Doesn't it remind us of the 'manufacture' of the Israeli state?

If historical data is anything to go by, then let me delve into this controversy with some facts gathered from all possible available sources to prove that the Armenian claims seem not only fabricated but also far fetched, because neither was there any concept of an Armenian empire in the Caucasus nor can they claim to be original sons of the soil. So let's have a look at the facts and then decide for ourselves what history transpires outside the politically charged atmosphere, how Prophet Noah became part of the whole debate and how the former USSR engineered all of this mess, which still remains a cause of concern for the region because Azeris and Armenians have already fought a bloody war between themselves and the chances of another one cannot be ruled out.

Armenian legends ascribe the foundation of Erevan to Noah, deriving the name of the city from the exclamation 'Erevants!' (meaning 'It showed up'), ostensibly made by Noah when the top of the Ararat mountain rose from the water. This is considered an example of so-called people's etymology. Thereby, according to Armenian legends of the late 19th century, Erevan is the first and therefore the most ancient town on the earth af-

ter the Deluge. In addition to that, Noah was of Armenian origin and by exclaiming 'Erevants!' Noah accidentally exposed his nationality. In this way, Armenians forged their own false history and culture, depicting it as a chronicle of the 'ancient Armenian empire'.

Deliberate attempts made by Armenian historians to counterfeit the emergence of Erevan were not successful until 1950. In 1950, Soviet-Armenian archeologists found a stone flag at the foot of the Arin-Berd hill, according to which Erebuni (nowadays close to Erevan) was founded by the king of Urartu, Argishti I.

Decoded inscriptions alleged that the castle of Erebuni was founded in 782 BC. The whole of Armenia was rejoicing over the find and it served as the basis for the Armenian leadership to observe the 2,750th anniversary of Erevan in 1968. Since then, each year on 10th October, a political and historical show is being organized dedicated to the foundation of Erevan.

Despite the fact that only three letters: (there were no vowels in ancient times) were mentioned on an inscription, it was immediately decoded as Erebuni. Besides, there was no mention in respect of the geographical location of the town of the name of . However, it is not clear what relation Urartu has to Armenia. At that time, the Armenians were in search of their historical motherland and did not dwell in the Caucasus.

Referring to the aforementioned strange story, researcher Shnirelman wrote: 'Despite all, there was no direct link between the archeological find and the celebrations (in Soviet Armenia) which took place later. In fact, the vivid festivities were organized by the Armenian authorities and not by archeologists... . What linkage existed between the capital of Armenia and Urartuan Castle, and the alleged relationship with the Armenians needed to be proved. To answer the questions put above is not going to be difficult for someone familiar with the modern history of Armenia.'

That means, had not there been a wrongly decoded archeological find, the Armenians would never know that their 'native' Erevan is 2,800 years old. In reality, according to historical facts, Iravan was founded at the beginning of the 16th century as a forward base by Shah Ismail of the Azerbaijani Safavid Empire along the border with the Ottoman Empire. In order to prevent the advance of adversary troops towards the East, Shah Ismail I in 1515 ordered to construct a castle next to the River Zengi. Revan-Khuli Khan was entrusted with the task. The name of the castle, Revan-kala (meaning Revan's castle) originates from his name and consequently became Revan and then Irevan.

Later, during the decline of the Safavid Empire (middle of the 18th century) more than 20 independent Azeri khanates (territory ruled by a khan) came into

existence. One of them was the Iravan Khanate, which lasted until the Russian invasion of the region and the capture of Iravan at the beginning of the 19th century.

Immediately, after the Turkmenchay Treaty (between Russia and Iran) Czar Nicolai I issued a decree on March 21, 1828, according to which an 'Armenian oblast' was created, consisting of the lands of the Iravan and Nakhichevan khanates. At the time of its inclusion, the population of Iravan city comprised 7,331 Azeris and 2,369 Armenians. Since Azerbaijan's occupation in 1828, Armenians were resettled from Iran, totalling 50,000, and from Turkey totalling 90,000 in Azerbaijani lands the khanates of Irevan (now Yerevan), Karabakh and Nakhchivan.

A Russian envoy at that time, A. Griboedov, noted in one of his official letters in 1828: 'It is necessary to resettle Armenians from the regions occupied by the Russian Army that are Tebriz, Khoy, Salmas, Maragha to Nakhichevan, Yerevan and Karabakh.' Writer N. Shavrov wrote in 1911: 'To date, 1,000,000 out of the 1,300,000 Armenian people of Transcaucasia are not aboriginal inhabitants.'

At the end of the 19th century, Iravan province was the third largest province in respect of the number of Azeri population after Baku and Yelizavetpol (Russian imposed name for the second largest city in Azerbaijan Gandja) provinces. According to the first census conducted in the Russian Empire in 1897, the number of Azeris living in Iravan province was 313,178. Subsequent events of the beginning of the 20th century revealed altogether that this was the only cause for the continuation of the historical sufferings of the Azerbaijani people.

In another instance, between 1886 and 1897, the total population increase was 40,000, while growth during 1905-1916 was only 17,000 despite the fact that the population increase in 1905 in comparison with 1886 was more than 61,000. These facts indicate a jingoistic policy undertaken by the Armenian nationalists during the reign of Tsarist Russia and are indicative of the realisation of concrete plans directed at expelling the Azeris from their historical lands and the creation of an 'Armenia without Turks', as they call the Azeri.

Taking advantage of the situation in Russia after World War I and the 1917 October Revolution, Armenians started to fulfil their plans under the banner of Bolshevism. Under the counter-revolution slogan, the Baku Commune, comprising many Armenians, in March 1918 started the realisation of their criminal aim of the extermination of the Azeris throughout Iravan province. Crimes committed by the Armenians at that time have been imprinted in the memory of the Azeri population. Nationality was the only reason to annihilate thousands of peaceable Azeri. They set fire to houses, burnt people alive. Architectural treasures, schools, hospitals and mosques, all were ruined.

In 1918-1920, during the mass extermination, out of 575,000 Azeri living in the territory of contemporary Armenia, 565,000 were either murdered or expelled. These facts are even proved by Armenian sources: 'When Dashnags (nationalistic movement) were over-

thrown in 1920, the number of Azeri population in Soviet Armenia did not exceed 10,000. In 1922, after the return of 60,000 Azeri refugees, their population reached 72,596.'

During the Soviet era, Armenians continued their traditional method of expelling the Azeri from the Armenian SSR and extension of their lands at the expense of the neighbours. For this purpose, Armenians living both in Armenia and abroad showed conformity of actions, which was an indication of the existence of the absurd idea of 'Greater Armenia'.

Taking advantage of the Tehran conference in 1943, the Armenian Diaspora appealed to B. Molotov, Minister of Foreign Affairs, USSR, to allow resettlement of Iranian Armenians in Soviet Armenia. Stalin's approval on the issue in fact laid the foundations of the 1948-1953 mass deportation of Azeris from Armenia.

In 1945, the Armenian leadership raised the issue of the annexation of Nagorno-Karabakh to Armenia, substantiating it with economic reasons, but failed. Afterward, they chose another tactic. Immediately after the end of World War II, the resettlement process of Armenians from abroad started. In 1946, 50,900 people were relocated to Armenia from Syria, Greece, Lebanon, Iran, Bulgaria and Romania. In 1947, 35,400 from Palestine, Syria, France, USA, Greece, Egypt, Iraq and Lebanon were relocated. In 1947, the First Secretary of the Central Committee of Armenia, referring to the difficulties of the settlement of relocated people proposed a cynical idea meant to relocate Azeris to the cotton cultivating areas of Azerbaijan, ostensibly to increase labour production.

According to archives, the number of Azeris deported in 1948 were 2,357 families (11,046 people), in 1949, 2,368 families (10,595 people), in 1950, 14,361 people. Out of 8,110 families, only 4,878 were provided housing. In total, 100,000 Azeris were deported between 1948 and 1952. Used to living in mountainous areas and not provided with housing, people could barely survive the harsh climate of the lowlands and many of them starved to death.

Even in such conditions, multiple appeals made by relocated people and the Azerbaijani leadership to the Moscow authorities to allow them to settle in mountainous regions, including Karabakh, were categorically refused. That is another instance of voluntary relocation of people in the name of cotton productivity; in fact a blanket term that stood for inhumanity and criminal negligence to human destiny.

Armenia, with its policy of survival, actually became a single nation state and the Dashnag's idea of 'Armenia without Azeris' became a reality. As is stated by the makers of Armenian history, in former times Iravan, nowadays Erevan, is the 'twelfth capital of Armenia'. On October 10, 2010, the Armenians observed the 2,792nd anniversary of Erevan. Despite its ancient age, one wouldn't call it an 'oldster' because, in reality, even the oldest Armenian city has no history more than 100 years. After all said and done, let's ask ourselves: Do Armenians have the right to call Erevan, the final 'capital of Armenia'?

THE IMPORTANCE OF LANGUAGE LEARNING

*Milana Abbasova,
Khazar University*

Milana Abbasova, instructor of English Language and Literature Department, Khazar University, was born in Ganja in 1982. Earned both Bachelor and Master's degrees at Language University, and in March 2006 began to work at Khazar University. Her specialties are grammar of English language and the history of Great Britain and the English language.

Language is obviously a vital tool. It is not only a means of communicating thoughts and ideas, but also of strengthening friendships, cultural ties, and economic relationships.

Throughout history, many have reflected on the importance of language learning. For instance, the scholar Benjamin Whorf has noted that language shapes thoughts and emotions, determining one's perception of reality. John Stuart Mill said that "language is the light of the mind." For the linguist Edward Sapir, language is not only a vehicle for expression of thoughts, perceptions, sentiments, and values characteristic to a community; it is also representative of a fundamental expression of social identity. Sapir said: "The mere fact of a common speech serves as a peculiar potent symbol of the social solidarity of those who speak the language." In short, language retention helps maintain feelings of cultural kinship.

Today, Khazar University, facilitates teaching of a range of subjects such as ESL, ESP, advanced grammar, English through films, current events, history of the Great Britain and English language, lexicology, stylistics, etc. to enhance the students' general knowledge and aptitude. Meanwhile, we are better able to provide to the younger generations the tools and knowledge for them to excel not only here at home, but beyond our national borders. This has allowed them to reach their dreams and succeed in the areas of their linguistic interest.

Language, of course, is knowledge, and in our world today knowledge is one of the key factors in competitiveness. Brains and knowledge are what create the prosperity and growth we tend to take for granted. In an advanced industrial society in an increasingly interdependent world, the knowledge of other languages becomes indispensable. Just think of how the advent of the Internet has changed our lives. For the last few years, millions of people across the world who share common interests have been able to communicate with each other and exchange ideas. Not only are they able to do this due to various technological advances, but also because they share a common language.

There is, of course, no denying that the knowledge

of the English language is one of the most important tools available to our students. It is one of the international languages, a tool of communication between countries, cultural groups, various companies and organizations, communities and friends.

A number of people study English for academic missions whereas others primarily learn it for work purposes. They must pass an English language exam such as IELTS or TOEFL in order to emigrate or enter a foreign school or university. In order to advance in the professional world, we must have proper English. Moreover, in order to obtain a good career, as well as respect from our peers, we have to be literate and well educated. An additional reason for studying English is for communication. We are much more accepted in the world if we portray ourselves well. People will think of us in a better way and we may have a better chance of being accepted by the international community.

In some cases the ability to communicate in English is even more highly-rated than a good knowledge in the field of business and economics. However, having a basic knowledge of English is not sufficient for one to surpass all the barriers they might face in an English community. The English language is comprised of about 700,000 words; the typical English speaker only uses 50,000. Most educated people who have a degree or who read books will have a vocabulary that is closer to 100,000. TOEFL and IELTS proficiency requires some literacy in about 250,000 English words and phrases. Thus the people that know more than just basic English are more likely to land a job that pays extremely well.

English language is a powerful tool; knowing it and using it properly will more than likely open the doors to a blissful world of golden opportunities, so this is why it is important to learn English. Good spoken English also improves a person's ability to study other courses in the English-speaking world such as history, geography, economics, psychology, mathematics and many more. From this viewpoint Khazar's program is capable of furthering the students' knowledge in the separate fields of engineering, medicine, economics and humanities as well.

With a feeling of pride we should mention that our department instructors are compliant with reading and writing requirements. We have clear-cut guidelines, up-to-date programmes, and equipment. In addition to this, interactive trainings and talks organized by the department management have impacted the total growth of our instructors.

So, for many jobs and situations, English has become an essential gateway. If you are learning it - best wishes and I hope you enjoy it!

“MƏN DƏ UŞAQ OLMUŞAM” VERİLİŞİNDƏ

Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı fevralın 14-də AzTV-nin “Mən də uşaq olmuşam” verilişinin qonağı olmuş, uşaqlarla söhbət etmiş, suallarına cavab vermişdir.

2010-CU İLİN YEKUNLARINA HƏSR OLUNMUŞ YIĞINCAQDA

Fevralın 23-də Xəzər Universitetinin təsisçisi, Direktorlar və Qəyyumlar Şurasının sədri professor Hamlet İsxanlı Nizami Rayon İcra Hakimiyyətində 2010-cu ilin yekunlarına həsr olunmuş yığıncaqda iştirak və çıxış etmişdir.

XƏZƏR UNİVERSİTETİNDƏ TİBBİ MÜAYİNƏ

Fevralın 24-də Gastroenteroloqlar və Hepatoloqlar İctimai Birliyi ölkəmizdə müxtəlif əhali qrupları arasında hepatit B və C viruslarının yayılmasının öyrənilməsi sahəsində həyata keçirdiyi tədbirlər çərçivəsində Xəzər Universiteti işçilərinin müayinəsini təşkil etmişdir.

NANOTEKNOLOGİYALAR İLƏ BAĞLI TƏDBİR

Fevralın 24-də Xəzər Universiteti Mühəndislik və tətbiqi elmlər fakültəsinin təşkilatçılığı ilə universitetdə nanotexnologiyalar ilə bağlı tədbir keçirildi.

Xəzər Universitetinin prorektoru professor Rafiq Əhmədov tədbiri açaraq, sözü Azərbaycan Respublikası Dövlət Neft Şirkətinin (SOCAR) birinci vitse - prezidentinin müşaviri, texnika elmləri doktoru, professor Eldar Şahbazova verdi. E. Şahbazov nanotexnologiyaların xüsusiyyətləri barədə qısa məlumat verərək, “Qazmada və neftçixarmada nanotexnologiyaların tətbiqi” mövzusunda məruzə etdi. Məruzə nanotexnologiyalar haqqında filmə müşayiət olundu.

Sonda tələbələrin çoxsaylı suallarına cavab verildi. Fəal olan tələbələr SOCAR-da təşkil olunan təlim və seminarlara dəvət olundular. E. Şahbazov Xəzər Universiteti ilə sıx əməkdaşlığın bundan sonra da davam etdirilməsinin vacibliyini xüsusi qeyd etdi.

XOCALI SOYQIRIMININ ANIM MƏRASİMİ

Fevralın 25-də Xəzər Universitetində və “Dünya” məktəbində Xocalı soyqırımının anim mərasimi keçirildi. Universitetin tələbələri və məktəbin şagirdləri tarix müəllimləri və sinif rəhbərlərinin müşayiəti ilə Xocalı faciəsi qurbanlarının abidəsini ziyarət etdilər.

RİYAZİYYATÇININ BƏNZƏRSİZ ŞEİR DÜNYASI

Maarifə Hacıyeva

Hamlet İsxanlını 1980-ci illərin sonlarından tanıyıram. Bir universitetdə işləyirdik. Gənc elmlər doktoru riyaziyyat kafedrasına rəhbərlik edirdi. Ciddi, təvazökar insan, mükəmməl riyaziyyatçı kimi tanınırdı. Ancaq poeziya ilə, ədəbiyyatla əlaqəsindən xəbərsizdim. Sonra mən bir neçə il Türkiyədə (universitetdə) işlədim. Bakıdan uzaqda olsam da, mətbuatda Hamlet İsxanlının Xəzər Universitetinin qurucusu və rektoru kimi fəaliyyətini izləyir, şeirlərindən nümunələri oxuyurdum. Sonralar "Təzadlar", "Bu da bir həyatdı", "Dördlüklər" adlı şeir kitablarını da oxudum. Haqqında yazılmış "Alim və qurucu ömrü", "Hamlet İsxanlı: Bu dünyaya nə gətirdim?" adlı iki kitabla tanış oldum. Azərbaycanlı elm və sənət adamlarının, eləcə də çox müxtəlif ölkələrdən dəvət olunan görkəmli mütəxəssislərin iştirak etdiyi "Elm və sənət məclisi", Hamlet İsxanlının rəhbərlik etdiyi bu elmi seminarların şöhrəti haqqında eşitdim, eyni adlı kitabı oxudum. Son dövrlərdə yazılmış şeirlərinin və adını kitaba verdiyi poemaların daxil olduğu "Ziyarət" kitabını birnəfəsə oxudum. Şeirlərində diqqətimi cəlb edən çox şeylər gördüm və bu gözəl alimin zəngin şeir dünyası ilə daha yaxından maraqlandım. Anladım ki, Hamlet şeir yazmaq xatirinə yox, daşdığı fikir yükündən azad olmaq üçün qəlbindəkiləri sətirlərə köçürür, düşüncələrini poetikləşdirir. Özü də sevsə, çərçivələr içində deyil, öz dünyası içində...

*Qayda yaradanam, qayda pozanam,
Sufiyəm, Dərvişəm, Dəli Ozanam.
Şairlik sevdası yoxdur başımda,
Məhəbbət coşanda şeir yazanam.*

Onun ciddi elmi axtarırları ilə bağlı yazılan məqalələrlə bərabər, şeirləri haqqında tanınmış insanların söylədikləri də fikrimə şərik oldu.

Ədəbiyyatımızın yaxın dostu Əhməd Şmidenin yazdığı "Şeirlərini oxuyarkən bir daha mənə aydın oldu ki, riyaziyyat ilə şeiriyyat arasında qəribə bir ünsiyyət var. Dünya şöhrətli bir riyaziyyatçının eyni zamanda dərin duyğulu bir şair olmasını ayrı cür izah edə bilmirəm" sözlərindən sonra Xudu Məmmədovu xatırladım. Məşhur kristalloqraf professor Xudu Məmmədov həm də yüksək zövqlü ədəbiyyatçı idi. Məşhur rübai ustası Ömər Xəyyamın ciddi riyazi əsərlərin müəllifi olduğu, ədəbiyyatı sevgilisi, həkimliyi kəbinli arvadı hesab edən Çexovun ədəbi yaradıcılığı barədə düşündüm və fitri istedadın təbiətşünaslıq və ədəbiyyat-incəsənət sahələrində eyni zamanda parlama biləcəyinin, onun çoxşaxəliliyinin da-

nılmaz bir həqiqət olduğunu bir daha dərk etdim.

Hamlet İsxanlının mövzuları, hadisələri ustalıqla şeirə gətirməsi, şeirlərindəki fəlsəfi düşüncə tərzini, dini təsəvvüfi mövzulara yanaşması diqqətimi çəkdi və odur ki, ciddi bir riyaziyyat aliminin fikir, duyğu və bədii-estetik baxımdan cəlbədicisi şeir dünyasına qərq oldum.

Onun klassik məhəbbət mövzusunda yazdığı şeirlərinə sakitlik və həlimlik xasdır. Bu şeirlərdə hay-küylü, dəbdəbəli, çox bər-bəzaklı fikirlərə, demək olar ki, rast gəlinmir. Bu sakitlik bəlkə də zahiri xüsusiyətdir. Bəxtiyar Vahabzadə demişkən, "ən böyük atəş də buz içindədir". Əslində isə, zahiri qatın arxasında qəribə bir təlatüm gizlənməmişdir, zənnimcə.

*Məcnun olub, dərdli eşqlə səhralara üz
tutmadım,
İnsanlardan uzaq düşüb ceyran-cüyür
ovutmadım.*

*Xəyallara səcdə qılıb vüsalını unutmadım...
Sadəcə, çox sevdim səni,
Sənə sevdim çox sadəcə!..*

*Səni sevdim gündən-günə daha dolğun, daha
incə,
Düşünmədən, daşınmadan, bər - bəzəksiz, çox
sadəcə.*

*Səni sevdim yerə həsrət yağış kimi, leysan kimi
Səni sevdim gözəlliyə heyran olan insan kimi,
Sadəcə, çox sevdim səni,
Səni sevdim çox sadəcə!..*

"Sevənlərə", "Görüş yerimiz", "Dedim - dedi", "Gözəldir", "Hicran", "İkimizdən birimiz", "Sən seydiyin bir gənc idi", "Nə yaxşı ki" və onlarla digər gözəl sevgi şeirlərində də şairin özünəməxsus məhəbbət əxlaqını, sevgi fəlsəfəsini görmək olur. Şairin Moskvada nəşr olunan və populyarlıq qazanan "КОНТРАКТЫ" kitabının arxa cildində yazılmış təqdimatdan götürdüyümüz aşağıdakı ifadə onun sevgi lirikasının tərcümədən sonra da güc və gözəlliyini qoruya bildiyini göstərir: "Hisslərin ürəkdən gələn səmimiyyəti poetik formaların gözəl və heyranedicisi dərəcədə yığcamlığı ilə qovuşaraq onu (Hamlet İsxanlını-M.H.) sevgi lirikasının mötəbər ustası kimi tanıdır".

Onsuz da sevgi ürəkdədir. Ürəyin isə görünən tərəfi yoxdur. Şeir - sənət adamları bu görünməyən təlatümə şeirdən ayna tuturlar. Hamlet İsxanlı da daxil təlatümü abır-həya, incə bir etika ilə ifadə edir:

*Qüdrətdən pay versin Füzuli, Xəyyam,
Vəsfinə gücüm yox, özgədir əyyam,
Gözlərim söyləyir sənə sevgimi,
Neyləyim, dilimi bağlayıb həyam.*

İnsan bilir ki, həyat müvəqqətidir, heç kəc bu dünyanın daimi sakini deyil. Lakin yenə gecə-gündüz çalışır, amalı uğrunda mübarizə aparır. H. İsxanlı həyatın təzadlarına optimist yanaşır, sonu olmayan, nəhayətsiz eşqi tərənnüm edir və bitib-tükənməyən həyat eşqini alqışlayır.

*Ürəyə düşən iz itmir ki, itmir;
Eşqin tərənnümü bitmir ki, bitmir;
Bəstəkar, ya şair; alim, ya rəssam
Ömür həsr etsə də, yetmir ki, yetmir.*

Hamlet İsxanlı şeirin müxtəlif forma və janrlarına müraciət etmiş, o cümlədən bayatı, rübai də yazmış, istifadə etdiyi hər klassik formada yeni - gah qəmli, gah sevinc dolu, gah fəlsəfi, gah da şux, zarafatya-na düşüncələri poeziyaya gətirə bilmişdir.

*Ağır oldu bu il yüküm,
Alın dərddən büküm-büküm,
Daş, dəmir də bahalaşdı,
Başıma hardan daş tökümlü?!*

"Başa daş tökmək" dərdin böyüklüyü baxımından bir bədii gerçəklikdir. Klassik rübai janrında yazılmış bu dördlük şairin xırda məişət ehtiyaclarından yaranan ah - ufu deyil, 90-cı illərin əvvəllərində ölkəmizin yaşadığı sıxıntılar dövrünün yaratdığı çətinliklərin şux bədii ifadəsidir.

Onun bayatı, yarpaq və məcazlar adlandırdığı dördləmələrində bu düşüncə tərzinin bədii ifadəsi az deyil. Kür çayını "Dəli Kür" kimi tanımış və sevimli, indi onun üzərində tikilən bəndlər Kürün təbiətinə, ruhuna toxunmurmu görəsən?

Dəli Kür, sənə kim verdi bu adı?!
Mən illər qarşını heç kim almadı.
İndi ki, qoluna bəndlər vuruldu,
Səndə dəliliyədən əsər qalmadı.

Torpaq, Vətən, dünya, insanın özü ilə hesabatda gəldiyi etiraf, təklik... Bunlar ədəbiyyatda hər zaman işlənən klassik fəlsəfi mövzular olsa da, hər yaradıcıda özünəməxsus bir şəkildə meydana çıxır. Dünya haqqında fəlsəfi düşüncələr poeziyamızda əsrlərlə işlənmiş mövzulardandır. Dünyadan doymamaq, dünyadan kam almaq və ya almamaq, dünyaya sığmamaq, dünyanın kimsəyə qalmaması... Mücərrəd olduğu qədər də dərin fəlsəfi bir anlayış daşıyan dünya poeziyamızda bu parametrlərlə, öz ziddiyyətləri və

həqiqətləri ilə ifadə edilmişdir. H. İsxanlıın "Dümanlı dünya", "Baş açmadım bu dünyadan", "Dünya" şeirləri də şairin "gəlimli - gedimli, bir ucu ölümlü" dünya ilə baş-baş qalmasıdır, onunla söhbətdir, insan varlığının və yoxluğunun poetik-fəlsəfi ifadəsidir.

*Zərif şamdır hər yaranan, yanır, yanır, yoxa
çığır,
Kim yandırır; kim söndürür; bu gərmiş kimlər
baxır?!
Göylər consuz, vaxt hüdudsuz, bilinməyir
əvvəl - axır,
Ənginlikdən ağıl çasır; Tanrı ahəngidi dünya.*

İstər "Dünya", istərsə də "Baş açmadım bu dünyadan" şeirində dünyanın mənzərəsindəki təzadlara şair özünəməxsus bir fəlsəfi açıqlama verir:

*...Tarix mürgü içindədi, yaddaşında yatır nələr...
Bir tərəfdə qurd ulayır; bir tərəfdə quzu mələr.
Sükunətin sənəsində rəqs eyləyir vəlvələlər,
Ölüm-dirim davasıdı, amansız cəngidi dünya.*

İnsan çox vaxt dünyada bir genişlik tapmaq, rahat nəfəs almaq, mənən arınmaq üçün etiraf adlanan bir anlayışla üz-üzə dayanmalı, öz-özünə hesabat verməli olur. Bu hesabatı cəsarət adlandıran B. Vahabzadə -

*Etiraf - cəsarət, etiraf - hünər,
Etiraf - təmizlik, paklıq, ucalıq! - deyir.*

H. İsxanlıın "Etiraf" adlı bir şeiri var. Bu şeirdə şair:

.....
*Məhəbbətsiz yazmaq könlümə yatmur;
Ancaq sevgilərim çiçək açanda,
Ay buluddan qaçıb şölə açanda,
Qəlbimdə yazılır sirli nəğmələr;
İçimdə səslənir həzin nəğmələr;
Şeirlə qururam hər bir cümləni,
Şeirlə anıram külli-ələmi*

- etirafı səmimi olmaqla bərabər, onun şeirlərinin doğulduğu ələmi də göz qarşısında sərgiləyir. Bu səmimiyyət şairin "Təklik", "Oldu", "Arzu", "Kim kimi yaratdı?", "Mən ki sənə demişdim" kimi şeirlərində öz fəlsəfi anlamını qoruyan bir arzu, bir təsdiqdır. Şeir yazmağa necə gəldiyini, nə cür yazdığını və bu işə niyə davam etdiyini (görməli alim öz qarşısına belə sual qoya bilər) qələmə aldığı və "Bağışlayın/ Gücüm yox, bu olasıydı / Bu uşaqlıq sevdasıydı..." etirafı ilə bitirdiyi gözəl şeirlərində də o, çox səmimi və açıqdır.

Dünya mətbuatında təbiəti mühafizə məsələsindən tez-tez, özü də təşvişlə söhbət açılır. Bu gün Engelsdən sitat gətirmək dəbdən düşsə də, vaxtilə Engelsin təbiət ahənginin pozulmasında insanların etdiklərinin çox vaxt qayıdıb özlərinə zərər verməsi fikrinin doğru olduğunu söyləməmək haqsızlıq olardı. Engelsin "Təbiət üzərindəki qələbələrımızlə çox da öyünməyə, hər qələbəmiz üçün təbiət bizdən intiqam alır" fikri bu gün də çox müasir səslənir.

İnsanın təbiəti müəyyən dərəcədə öz arzularına uyğunlaşdırması dünyanın ekoloji tarazlığının pozulmasına gətirib çıxarmışdır ki, bu tarazlığı əvvəlki halına gətirməkdə insan gücsüzdür. Mütəxəssislər təbiətdəki tarazlığın pozulmasının səbəbini elə təbiətin insandan küsməsində, insanla barışmaq istəməməsində görür.

H. İsaخانlı təbiətin bu qırğımlığına poetik mənə verməkdə ustadır:

*Yolları örtüdümlü dumanlı pərdə?
Təmiz hava qalmadımı göylərdə?
Daha yoxmu sizi sevən bu yerdə?
Küsdünüzmü qadir haqdan, durnalar?*

Təbiətin insanla acıqlı bir şəkildə üz-üzə dayandığı çağımızda insan öz əməlindən xəcalət çəkmədiyi üçün kütləvi qırğımlar davam edir, ətraf mühit çirklənib məhv olur, şairin bir şeirində dediyi kimi kəndlilər köç edir, ocağımdan ayrı düşür, sonunda "Şəhəri görməyə gəldi/şəhərdə ölməyə gəldi". Və uzaq ellərə, sevgilimizə xəbər göndərdiyimiz durnalar, uzaqdan bizə xəbər gətirən durnalar daha gəlmir, görünmürlər... İnsanın yaratdığı kimyəvi zavodlar və laboratoriyaların təbiətə vurduğu ziyanı təbiət insanların özünü qaytarır.

Hamlet İsaخانlı öz "Zarafatyana" yazdığı şeirlərində də insanın təbiətini, xasiyyətini təbiətin rəngarəngliyi və tərsliyi ilə qoşalaşdırır:

*Təbiət insanla ittifaq qurmur,
Günəş istəyirsən, sulu qar yağır.
Yar üçün özünü lap oda da vur
Yenə də başına tufanlar yağır.*

Dini ziyarətlərə, o cümlədən Həcc ziyarətinə yasaq qoyan Sovet hökumətinin süqutundan sonra bir çox milli-mənəvi dəyərlər kimi, Həcc ziyarəti də aktivləşməyə başladı. Əsl müsəlmanlar sidq-ürəklə bu ziyarətə gedib, o müqəddəs yerləri ziyarət etməyi özlərinə borc bildilər.

Allahın bağışlayan, rəhmlisi, mərhəmətli (Ər-Rəhim Ər-Rəhman) olduğuna inanan bir çox insanlar da günahlarının bağışlanması üçün Həcc ziyarətinə getməyi üstün tuturlar. H.İsaخانlının "Hacı oldun, çox mübarək" şeiri bu mənada çox diqqətçəkici və məna yüklüdür.

Seirlərinə xüsusi bir fəlsəfi düşüncə hakim olan H. İsaخانlının poeziyasında həyatla ölüm, xeyirlə şər, yaxşı ilə yaman, sevinclə intizar, kədərlə güman, günəşlə zülmət, zalımlıqla mərhəmət, böyüklə kiçik, enişlə yoxuş təzadlı bir şəkildə qarşılaşdırılır, heç kimə oxşamayan poetik ifadə qüdrəti, həssaslıq və zərifliklə yörgülmüş poetik-fəlsəfi düşüncə oxucunu qoynuna ahib aparır.

*...Zalımların qəlbi daşdır, çətin əriməyi var,
Mərhəmətli insanların ipəktək ürəyi var.*

*...Söz, qafiyə, mənə, ahəng ipə-sapa yatmadı,
Məxrəc böyük, qiymət kiçik, ölçülərim ças oldu.
Yollar eniş, yollar yoxuş, yollar duman içində
Nəqşə cızan kişilərdən millətim ças-baş oldu.*

*Nədəndir gen dünya mənə dar gəlir,
Sevinc üz döndərir, intizar gəlir,
Kişiyə ağlamaq yaraşmasa da,
Bəzən ağlamamaq mənə ar gəlir.*

*Doğru yolun hökmü ağır,
Addımbaşı döngələmiş...
Qəm yağışı və çal-çağır,
Bir-birinə tən gələmiş.*

H. İsaخانlı lirik şeirləri ilə yanaşı, irihəcmli "Ziyarət", "Köhnə çıraç" kimi poemaların da müəllifidir. Onun bir çox şeirləri, kitabları rus, çin, ingilis, gürcü, eston və digər dillərə tərcümə edilmiş, özü də S. Yeseninin, Anna Axmatovanın, N. S. Qumilyovun, F. İ. Tutçevin, A. Fetin, V. A. Jukovskinin, ingilis və fransız şairlərinin şeirlərini Azərbaycan dilinə tərcümə etmişdir. Onun tərcümələrinin orijinal kimi səslənməsinin böyük sirri tərcümə etdiyi dili mükəmməl bilməsi, həm də ana dilinin şəhdini, ətrini, mayasını, ahəng və poetikaşını dərinləndirən duyması ilə bağlıdır.

H. İsaخانlının yaradıcılıq yoluna nəzər saldıqım bu kiçik məqaləni oxuyanların bir sualı ilə qarşılaşa bilərəm. "Onun yaradıcılığında bir zəif məqam və ya nöqsan yoxdurmu"? Əlbəttə ki, təfərrüatına getsən, nöqsan da, tənqid də söyləmək mümkündür. Bunu böyütməyə nə var ki?! Mənə görə, dünyanı dəqiq ölçülərlə qiymətləndirən bir riyaziyyatçı şairin yaradıcılığında hiss, həyəcan, duyğu dolu sevginin və fəlsəfi fikrin zərif ifadəsi nümunə götürüləcək səviyyədədir. Ondan bəhrələnməli çox məqamlar var, çoxuna heç toxuna da bilmədim. Mən bu cəhətlərə aludə oldum, adidə qeyri-adi olanı, sadəcə dərinliyi axtardım, tapdım.

Qeyd. Bu yazı müəllifin "Azərbaycan" jurnalında (№ 11, 2010-cu il) çap olunmuş məqaləsinin bir az dəyişiklik edilmiş variantıdır.

УРОЖЕНЦЫ АЗЕРБАЙДЖАНА СРЕДИ БОГАЧЕЙ РОССИИ

Финанс.

Журнал про то,
как делаются деньги.

14.02.2011

Сразу четыре уроженца Азербайджана вошли в список сотни самых богатых людей России 2011 года по версии журнала «Финанс», передает Turan.

Это - Вагит Алекперов, Арас Агаларов, Фархад Ахмедов и Тельман Исмаилов.

Президент компании «ЛУ-Койл» **Вагит Алекперов** расположился на десятом месте в списке богатей России. По оценке журнала, его капитал составляет 10,9 млрд долларов.

На 71-ом месте в рейтинге расположился **Арас Агаларов**. Журнал оценивает его капитал в 1,5 млрд долларов. Агаларов является президентом Crocus Group.

На 76-ом месте в рейтинге **Фархад Ахмедов**. Его состояние оценивается в 1,4 млрд долларов. Ахмедов - основатель компании Tansley Trading (правопреемником которой стала Farco Group).

На 97-ом месте с 1,1 млрд долларов расположился **Тельман Исмаилов**. В 1989 году зарегистрировал группу АСТ, президентом которой является по сегодняшний день.

Владелец Новолипецкого металлургического комбината **Владимир Лисин** возглавил данный рейтинг. Журнал оценивает его состояние в \$28,3 млрд.

Второе место в этом году занял президент группы «Онэксим» **Михаил Прохоров**, состояние которого оценивается в \$22,7 млрд.

На третье место, сместив **Романа Абрамовича**, вышел совладелец «Металлоинвеста» **Алишер Усманов** с \$19,9 млрд.

ГЮЛЬШАН ПАШАЕВА: «ДЕТАЛЬНОЕ ИЗУЧЕНИЕ «АЛАНДСКОЙ» МОДЕЛИ МОЖЕТ ОКАЗАТЬСЯ ПОЛЕЗНЫМ В РАЗРЕШЕНИИ НАГОРНО-КАРАБАХСКОГО КОНФЛИКТА»

Интервью Inews.az с заместителем директора Центра стратегических исследований Азербайджана Гюльшан Пашаевой.

Периодически в экспертных кругах высказывается мысль о возможных перспективах использования «аландской» модели для урегулирования армяно-азербайджанского конфликта вокруг Нагорного Карабаха. Для того чтобы внести ясность в этот вопрос мы обратились к заместителю директора Центра стратегических исследований при Президенте Азербайджанской Республики Гюльшан Пашаевой.

- Гюльшан ханым, не могли бы Вы рассказать, как был разрешен конфликт вокруг Аландских островов?

- Как известно, в результате войны 1808-1809 гг. между Россией и Швецией территория современной Финляндии вместе с Аландскими островами, населенными этническими шведами, отошли к России. Однако когда Финляндия приобрела свою независимость, население островов выразило желание присоединиться к Швеции. Лишь благодаря взвешенному решению Совета Лиги Наций от 24 июня 1921 года был разрешен спор о государственной принадлежности Аландских островов. При этом Финляндия сохранила свой суверенитет над Аландами, жители Аландских островов получили широкие возможности для самоуправления, а Швеция – гарантии безопасности, в силу фактора демилитаризации островов.

Хотя изначально все стороны были недовольны этим решением, но как показывают истекшие 90 лет, эта модель разрешения этно-территориального конфликта, возможно, является наиболее удачным примером для подражания.

- Что же мешает использованию Аландской модели в случае Нагорно-Карабахского конфликта?

Следует заметить, что «аландская» тематика всегда была в центре внимания государственных структур, экспертного сообщества и обществен-

ности стран Южного Кавказа, а в рамках различных международных миротворческих инициатив Аландские острова неоднократно посещали представители Азербайджана и Армении.

Несмотря на это, возможность практической реализации «аландской» модели все еще подвергается сомнению в силу исторических и национально-культурных различий между Северной Европой и Южным Кавказом. Надо признаться, что еще 15 лет назад на такую, на мой взгляд, не очень убедительную, «аргументацию» возразить было довольно сложно.

Однако, не будем забывать, что Азербайджан и Армения уже 10 лет являются членами Совета Европы, тесно сотрудничают со многими евро-атлантическими структурами и претендуют на право стать неотъемлемой частью Европы. Между прочим, еще в 1999 году группа членов Парламентской Ассамблеи Совета Европы предлагала для рассмотрения проект резолюции об универсальных принципах разрешения этнических конфликтов в странах-членах Совета Европы, причем, в качестве одного из успешных примеров указывалась модель урегулирования конфликта на Аландских островах.

Естественно, мы понимаем, что не всегда идеи и методы, предназначенные для разрешения одного конфликта, можно путем простого «копирования» перенести на другой конфликт. Однако, по-моему, более детальное изучение таких особенностей «аландской» модели, как международные гарантии безопасности, создание условий для социально-экономического развития и сохра-

нения национально-культурной идентичности населения островов, реализация права шведского меньшинства на самоуправление в рамках территориальной целостности Финляндии, может оказаться полезным в случае разрешения Нагорно-Карабахского конфликта.

- Предполагается ли подготовка конкретных предложений по Нагорно-Карабахскому конфликту с учетом Аландской модели?

- Как известно, официальная позиция Азербайджана исходит из того, что процесс самоопределения двухобщинного населения Нагорного Карабаха с учетом территориальной целостности нашей страны должен стать завершающим этапом урегулирования, старт которому может дать только начало освобождения оккупированных армянской стороной районов вокруг Нагорного Карабаха. Однако, несмотря на то, что переговоры пока не принесли ощутимых результатов, мы должны уже сейчас очертить для себя основные контуры той автономии, которая может быть предоставлена населению региона и, разумеется, учитывать при этом богатейший европейский опыт.

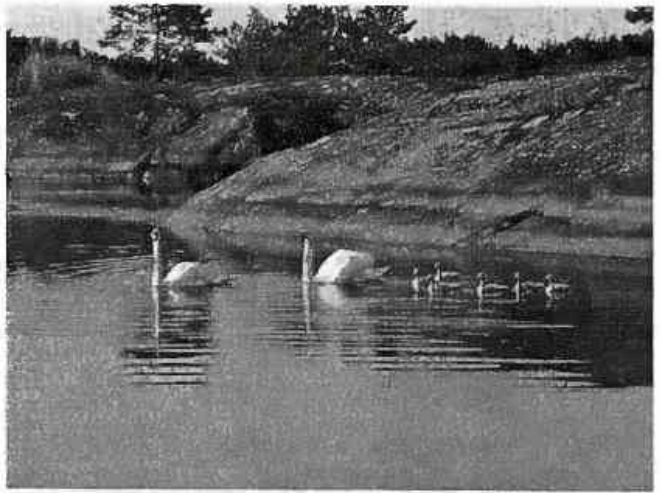
С этой целью, в начале февраля планируется моя поездка на Аланды. В рамках визита предполагаются встречи с руководством местного парламента и правительства Аландских островов, губернатором - государственным представителем Финляндии, с экспертами Аландского Института мира.

Надеюсь, что по итогам этих встреч мы сможем получить более четкое представление о сегодняшней ситуации на Аландских островах, способах взаимодействия местных структур самоуправления с центральным правительством, механизмах разделения властных полномочий в области внутренней и внешней политики. В дальнейшем, на основе собранной информации предполагается подготовка аналитических материалов и рекомендаций, которые и могут быть использованы государственными структурами при разработке предложений по Нагорно-Карабахскому конфликту, в части касающейся создания в регионе автономии, соответствующей современным европейским стандартам.

- Желаем вам удачи и счастливого пути.

- Спасибо.

Ю.А.
01.02.2011
Inews.az

AMERİKALI TARİHÇİ: TÜRK-ERMENİ SORUNU KURGU

5 Şubat 2011

AA

**"Ermeni
Misyonerler
Kendi
Hikayelerini
Kendileri
Yazıyordu"**

Amerikalı tarihçi Prof. Justin McCarthy, Türkiye'de Ermeniler konusunda yaşanan sorunların kaynağı olarak, İngiliz ve Amerikan yazılı basınında yer alan taraflı yayınları örnek gösterdi ve Türkiye ile Ermenistan arasındaki sorunun "kurgu" olduğunu söyledi.

Louisville Üniversitesinde tarih profesörü olan ve Osmanlı İmparatorluğu hakkında ayrıntılı demografik çalışmalarda bulunan McCarthy, London School of Economics (LSE) Üniversitesinde, "Türk-Ermeni İlişkileri: Önyargı, Aldatma ve Ermeni Sorunu" başlıklı bir konferans verdi.

McCarthy, özellikle 1890'lı yılları konu aldığı konuşmasında İngiltere ve Amerika'da yayınlanmış olan çeşitli makale ve haberlerde konuyla ilgili yazıların başlıklarını dinleyicilerle paylaşan McCarthy, aynı yayınlarda Türkiye ile ilgili yayınlanan çeşitli karikatür örneklerini de göstererek, Osmanlı ve Türk imajının oldukça negatif şekilde yansıtıldığına dikkati çekti.

Prof. McCarthy, Batı dünyasında Ermeni sorunu konusundaki yerleşik ön yargıları olanlar ile konu hakkında bilgi sahibi olmayanların kendilerine sunulan gerçek dışı bazı bilgileri kolaylıkla kabullenmeyi tercih ettiklerini de söyledi. McCarthy, anında bilgiye ulaşmanın mümkün olmadığı o yıllarda, yaşanan göçlerin ve yaşandığı iddia edilen olayların, henüz gerçekleşmeden batı medyasında yer aldığına da dikkat çektiği konuşmasında, bu bilgilerin gerçeği yansıtmadığını ifade etti.

**"KENDİ HİKAYELERİNİ KENDİLERİ
YAZIYORDU"**

Justin McCarthy, söz konusu yıllarda İngiliz ve Amerikan basınında, bölgede muhabirleri olmadı-

ğından Ermeni kaynaklardan aldığı bilgilere göre yayınlarını yaptıklarını, Osmanlı tarafından bilgi alınmadığı için tek taraflı yayın yapmış olduklarını da hatırlattı. Prof. McCarthy, bu yayınların, yazarların kendi hayal güçlerini kullanarak yazıldığını ve Türk-Ermeni sorununun "kurgu" olduğunu söyledi. Konuşmasında misyonerlere de değinen McCarthy, Ermeni misyonerler tarafından yayınlanan çeşitli kitaplarda yer alan çoğu bilginin gerçeği yansıtmadığını anlattı. Bazı misyoner kitaplarında yer alan sayısal verilere değinen McCarthy, kapsamlı bir şekilde verilmiş olan bu verilerin özellikle de o dönemde edinilmesinin oldukça zor olduğuna dikkati çekerek, "Kendi hikayelerini kendileri yazıyordu" dedi. McCarthy, neler yaşandığına dair hiçbir fikri olmayan kişilerin bu konuda yazdıklarının yanlış ve taraflı yayınlar olduğunu söyledi.

O dönemde yazılı basında yayınlanmış çeşitli haritaları da konferansı izleyenlere gösteren McCarthy, haritalarda yapılmış olan büyük yanlışlıklara değindi.

Bu arada toplantıyı izleyen bazı Ermeniler konferansın sonundaki soru-cevap kısmında, McCarthy'e yönelik ağır eleştirilerde bulundu.

İngiltere Türk Dernekleri Federasyonu tarafından düzenlenen konferansa, Türkiye'nin Londra Büyükelçisi Ünal Çeviköz, Londra Başkonsolosu Ahmet Demirok, KKTC Londra Temsilcisi Kemal Köprülü, İngiltere Türk Dernekleri Federasyonu yönetimi ve üyeleri, araştırmacı yazar Andrew Mango ile 250'nin üzerinde kişi katıldı. Konferans, LSE'nin Türk çalışmaları masası Başkanı Prof. Şevket Pamuk tarafından yönetildi.

Justin McCarthy, 1770 ila 1923 yılları arasında Balkanlar, Kafkasya ve Kırım'dan 5 milyon Osmanlı'nın, buna karşılık aynı tarihlerde Osmanlı Devleti ve civarından toplam 1.9 milyon Hristiyan'ın göçte zorlandığını gösteren bir harita hazırladı. Harita Amerika Türk Koalisyonu tarafından yayımlandı. Balkan Yarımadası ve Yakın Doğu halklarıyla ilgili pek çok incelemesi ve yayınları bulunan McCarthy, Osmanlı İmparatorluğu hakkında ayrıntılı demografik çalışmalarda bulundu ve 2005 yılında TBMM'de Ermeni sorunu üzerine tarihi bir konuşma yaptı.

GERÇEĞİ ANLATTI ERMENİLER DELİRDİ

5 Şubat 2011
Haber Oku.net

İngiltere'nin saygın eğitim kurumlarından London School of Economics binasında düzenlenen konferansta konuşan McCarthy, bilimsel verilere dayanan sinevizyon gösterisiyle desteklediği sunumunda, arşiv araştırmalarından elde ettiği bulguları ortaya koyarak, 1800'lerin sonunda Anadolu coğrafyasında yaşanan olaylara ilişkin Ermeni iddialarını çürüttü.

Aralarında çok sayıda Ermeni dinleyicinin de bulunduğu yaklaşık 350 kişiye seslenen McCarthy, iki saat süren sunumunda, Ermeni iddialarının temel kurgusundaki mantık hatalarını teker teker ortaya koyarak, çarpıtılan tarihi gerçekleri ve tahrif edilmiş istatistikleri dinleyenlerle paylaştı.

McCarthy'nin sözleri salonda bulunan Ermeni dinleyicileri kızdırdı.

McCarthy'nin verdiği tarihsel somut örnekler karşısında sinirlenerek herhangi bir eleştiri yöneltemeyen ve bu tip bir etkinliğe hazırlıksız geldikleri gözlemlenen Ermeni dinleyiciler, zaman zaman seslerini de yükselterek gerek Profesör McCarthy'ye, gerekse Türk dinleyicilere hakarete varan tepki gösterdiler.

Bu provokasyona kapılmayan İngiltere'deki Türk toplumu mensupları ise sağduyulu ve soğukkanlı bir yaklaşım sergilediler.

Tepkileri değerlendiren McCarthy, konferansta Ermeni tezlerinin iflas ettiğinin bir kez daha ortaya çıktığını belirterek "Ermeniler kendileriyle aynı fikirde olmayan herkesin Şeytan olduğuna inanıyor" dedi.

1923 TÜRK GRUP' ADLI TÜRK HACKER GRUBU 'SÖZDE ERMENİ SOYKIRIM İDDİALARI'NA TEPKİ OLARAK 6 BİN 713 SİTEYİ HACKLEDİ

Hackerler, 'sözde Ermeni soykırımı iddialarını' yayınlayan bir çok yabancı medya kuruluşu ve devlet sitelerini hackleyerek, anasayfalarına Türkçe ve İngilizce, "Ermeni yalanlarına inanma, en büyük soykırımı sen yaptın Amerika" notu bıraktı.

1923Türk Grup yöneticileri, 6 bin 713 internet sitesini hacklediklerini belirterek, "Türkiye aleyhine düşmanca, aşşağılayıcı, hareket içerikli açıklama yapan tüm ülkelere karşı bu operasyonlarımız devam edecek" dedi.

BDT ÜLKELERİ ENFLASYONLARI AÇIKLANDI

BDT Devletlerarası İstatistik Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre en düşük enflasyon yüzde 5,7 ile Azerbaycan'da hesaplandı

Samanyolu,
8 Şubat 2011

Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerindeki enflasyon oranı, geçen sene ortalama yüzde 7,4 oldu.

BDT Devletlerarası İstatistik Komitesi'nden yapılan açıklamaya göre, 2010 yılında BDT ülkelerindeki en büyük enflasyon oranı yüzde 9,4 ile Ukrayna'da, en düşük enflasyon ise yüzde 5,7 ile Azerbaycan'da hesaplandı.

Açıklamada, 2010 yılında BDT ülkelerindeki

enflasyonun Azerbaycan'da 5,7, Tacikistan'da yüzde 6,5, Kazakistan'da yüzde 7,1, Özbekistan'da yüzde 7,3, Moldova'da yüzde 7,4, Belarus'ta yüzde 7,8, Ermenistan'da yüzde 8,2, Rusya'da yüzde 8,8, Ukrayna'da ise yüzde 9,4 olduğu kaydedildi.

Açıklamada, diğer ülkelerle ilgili istatistik verilerinin BDT Devletlerarası İstatistik Komitesine henüz ulaşmadığı ifade edildi.

LÜTFİ ZADƏ - DÜNYA ŞÖHRƏTLİ ALİM

Fevralın 4-də azərbaycanlı alim, süni intellekt sahəsində qeyri-səlis məntiq (ingiliscə: fuzzy logic) nəzəriyyəsinin banisi,

Kaliforniyanın Berkli Universitetinin professoru

Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadənin (Lotfi Zadeh)

90 yaşı tamam oldu

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyevin

7 fevral 2011-ci il tarixli sərəncamı ilə Lütfi Zadə

(Lütfi Rəhim oğlu Ələsgərzadə) elm və texnologiyaların inkişafına verdiyi töhfələrlə mədəniyyətlərarası dialoqun qurulmasında göstərdiyi görkəmli xidmətlərinə görə "Dostluq" ordeni ilə təltif edilmişdir.

Lütfi Zadə 1921-ci il fevralın 4-də Bakıda, Rəhim Ələsgərzadə və yəhudi əsilli rus uşaq həkimi Fanni Koriman Ələsgərzadənin ailəsində dünyaya gəlir. Onun dünyaya göz açdığı dövr çox təzadlı və ziddiyyətli idi. Öz intibahına qədəm qoymuş Azərbaycanda köhnəliklə yeniliyin səngiməyən mübarizəsi gedirdi.

Lütfinin atası Rəhim Ələsgərzadə Cənubi Azərbaycanın Ərdəbil şəhərində ziyalı ailəsində dünyaya gəlmişdir. Onun valideynləri oxumuş insanlar olduğundan övladlarının sərbəst böyüməsinə mane olmur, öz həyat yolunu özü seçməli olduğuna inanırdılar. Bu səbəbdən də Birinci Dünya müharibəsi illərində Ərdəbil şəhərindən neft və milyonlar şəhəri Bakıya üz tutan Ələsgərzadələr nəslinin davamçısı olan Rəhim burada kommersiya ilə məşğul olmaq qərarına gələndə valideynləri ona bu işdə kömək olacaqlarını bildirdilər.

İranda dostları və qohumları vasitəsilə külli miqdarda kibrit alan Rəhim Bakıda onun satışını təşkil etməklə özünə yaxşı güzəran düzəltdi. İşgüzar fəaliyyəti ilə yanaşı Azərbaycan Universitetinin (indiki Bakı Dövlət Universiteti) Şərqsünəslük fakültəsində təhsil alır və İranda çap olunan həftəlik qəzetlərin Bakıda nümayəndəsi kimi də çalışırdı.

Bakı şəhərində gələcək həyat yoldaşı Fanni ilə tanış olan Rəhim Ələsgərzadə valideynlərinin razılığı ilə toy edir və onların ailəsində oğlan uşağı dünyaya gəlir. Lütfi adı daşıyan bu balaca oğlan 16 saylı məktəbə gedib, təhsil almağa başlayır.

Lütfi uşaqlığında da yaşadlarından olduqca fərqlənirdi. Fanni xanım onunla bağlı verdiyi müsahibələrin birində deyirdi ki, Lütfinin 5 yaşı tamam olan günü qohum-əqrəbalarımız gələrək, onu təbrik etmək istəyirdilər. Lakin o, bütün qonaqların ona görə gəlməsini sanki görmür, küncə çəkilərək kitab oxumaqda davam edirdi. Onun otağında əksəriyyəti rus dilində olan iki mindən çox kitab var idi.

1932-ci ildə Sovet İttifaqında İran vətəndaşları olan azərbaycanlılarla bağlı yeni fərman verildi. Bu fərmana görə, onlar iki yoldan birini seçməli idilər: ya Sovet Azərbaycanında qalıb buranın vətəndaşlığını qəbul etməli, ya da ölkəni dərhal tərk edib getməli idilər. Ələsgərzadələr ailəsi sovetlərin hakimiyyətə gəlməsindən sonra ətrafda baş verən hadisələrdən narazı olduqlarından İrana geri qayıtmaq qərarına gəlirlər. Bir çoxları, xüsusilə də yaxın qohumları bu addımın gələcəkdə Lütfi Zadə fenomeninin formalaşmasında böyük rolunu qeyd edirlər. Çünki o illərdə Sovetlər kibernetika, informatika, genetika kimi elmlərə öz mənfi mövqeyi ilə seçilirdi və çətin ki, belə mühitdə Lütfi Zadə öz elmi ilə irəli gedə bilərdi.

Ələsgərzadələr ailəsi Bakını tərk edərək Tehrana köçəndə Lütfi 9 yaşında idi, rusdilli məktəbin üçüncü sinfini bitirmişdi. Tehrandə təhsilini amerikalıların Albors missioner məktəbində davam etdirib. Bu məktəbdə ilk dəfə olaraq Amerika xalqı, Amerika elmi və mədəniyyəti haqqında məlumat əldə edir. Orada elmin inkişafı üçün yaradılmış şərait onu hələ məktəp illərindən Amerikaya çəkir: "Dünyanın bu füsunkar ölkəsi ilə görüşməyə, onun universitetlərində təhsilimi davam etdirməyə can atırdım". Lakin o, hələlik ilk ali təhsilini də Tehrandə almalıydı. Beləliklə, L.Zadə orta təhsilini tamamladıqdan sonra Tehran Universitetinin Elektrik Mühəndisliyi fakültəsinə daxil olur. Böyük alimin Amerika həyatı isə 1944-cü ildən başlayır.

L.Zadə Tehran Universitetini böyük uğurla başa vurduqdan sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarına gəlir və təhsilini Massaçusets Texnologiya İnstitutunda davam etdirir. 1947-ci ildə valideynlərini də öz yanına gətirən alim artıq bu vaxt Kolumbiya Universitetində çalışırdı. O, 1948-ci ildə Kolumbiya Universitetində elektron mühəndisliyi üzrə magistr, 1957-ci ildə isə professor dərəcəsi alır. Həmin vaxt L.Zadə məşhur alim, kibernetikanın atası hesab olunan Norbert Vine-

rin tövsiyəsi ilə Kaliforniyaya, bu ştatdakı Berkli Universitetinə gəlir. Burada ilk vaxtlar bir qədər çətinliklər çəkən böyük alim sonralar şəraitə uyğunlaşır və bu günə qədər də Berkli Universitetinin professoru olaraq qalır.

Bu gün dünya elminə L.Zadənin bir sıra mühüm nəzəriyyəsi məlumdur. Hazırda onlar elm və istehsalatda geniş şəkildə tətbiq olunur. L.Zadəyə dünya şöhrəti qazandıran, onun dünya elmində inqilab hesab olunan qeyri-səlis məntiq (ingiliscə:Fuzzy Logic, rusca:Нечеткая Логика, türkcə:Bulanık Mantık) nəzəriyyəsidir. Aparıcı dünya şirkətlərinə inanılmaz məbləğdə gəlir gətirən bu nəzəriyyə 1965-ci ildə işlənib hazırlanıb. Nəzəriyyə uzun müddət Amerika elmi ictimaiyyəti tərəfindən qəbul edilməyə də, ötən əsrin 80-ci illərində Yapon alimlərinin diqqətini cəlb edib və yaponlar bu unikal nəzəriyyədən yararlanmaq qərarına gəliblər. L.Zadə nəzəriyyəsinin tətbiqi gündəgün ölkəyə milyardlar qazandırır. Bu gün Yaponiyanın "Mitsubishi", "Toshiba", "Sony", "Canon", "Sanyo", "Nissan", "Honda" və digər nüfuzlu şirkətləri qeyri-səlis məntiq texnologiyasından foto və videokameralar, paltaryuyan maşınlar, vakuüm kimyəvi təmizləyiciləri istehsalında, avtomobillərin, qatarların, sənaye proseslərinin idarə olunmasında geniş istifadə edirlər. L.Zadə 1989-cu ildə qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin sənayedəki uğurlarına görə Yaponiyanın elm adamlarına verdiyi ən yüksək mükafat - "Honda" mükafatı ilə təltif olunub. Amerikalılar da, gec də olsa, L.Zadə nəzəriyyəsinin qiymətini anlamaya, ondan yararlanmağa başlayıblar. Bu gün bu nəzəriyyə Amerikanın "General Motors", "General Electric", "Motorola", "Dupont", "Kodak" və başqa şirkətləri tərəfindən istehsalatda geniş tətbiq olunur.

Lütfi Zadənin qeyri-səlis məntiqini obrazlı şəkildə belə izah etmək olar: Aristotel məntiqi ilə mühakimə yürüdən beyin dünyanı yalnız ağ və ya qara rəngdə qavrayır, Zadə məntiqi isə dünyanı bütün çalarları ilə qavramağa imkan verir. Çünki Aristotel məntiqi ikili (binar) məntiqdir, Zadə məntiqi çoxmənalı (kəsilməz qiymətli) məntiqdir. Aristotelə görə, bir müddə ya doğru, ya da yalan ola bilər. Zadəyə görə, hər bir müddəanın doğruluq dərəcəsi doğru və ya yalan arasında (və ya sıfırla bir arasında) kəsilməz qiymətlər alır. Zadə məntiqində real həyatı daha dürüst inkişaf etmək qabiliyyəti var, bu məntiqdə tolerantlıq daha çoxdur. Aristotel məntiqinə görə, bir adam ya dostdur, ya düşmən (demokratik olmayan cəmiyyətdə siyasi plüralizmin olmaması, "kim bizimlə deyilsə, o bizim düşmənimizdir" postulatı yada düşür). Zadə məntiqinə görə, dostla düşmən münasibətləri arasında sonsuz sayda münasibət dərəcəsi var (məsələn, neytral, çox yaxın dost və s.). Professor Albert Eynşteyn fizikada inqilab etdi, klassik mexanika ilə kvant mexanikasının sərhəddini göstərdi. Lütfi Zadə alternativ riyaziyyat (qeyri-səlis riyaziyyat) yaratdı. Elmin dili, qeyri-müəyyənlik ölçüsü dəyişdiyindən qeyri-səlis fizika, qeyri-səlis kimya və başqa qeyri-səlis elmlər ya-

randı. Zadənin qeyri-səlis məntiqi yayılma sürətinə və əhatə dairəsinə görə bu gün bir çox alimlərə elmdən çox dini xatırladır. Bu gün qeyri-səlis məntiq sahəsində 50-dən çox elmi jurnal nəşr olunur, hər il 100-dən çox beynəlxalq konfrans və simpoziumlar keçirilir. İkinci belə elm sahəsi mövcud deyil.

L.Zadə, eyni zamanda, "Təəssüratlar nəzəriyyəsi", "Sistemlər nəzəriyyəsi", "Sözlə işləyən kompüter nəzəriyyəsi", "Optimal süzgəclər nəzəriyyəsi" kimi dünya elminin inkişafında, onun yeni əsaslar üzərində qurulmasında mühüm rol oynamış elmi kəşflərin müəllifidir. L.Zadənin elmdə Z-çevirmə kimi tanınan işi diskret və rəqəmli idarəetmə, informasiya və kommunikasiya sistemlərinin yaradılmasının əsasını qoymuş bir elmi nəzəriyyədir. L.Zadənin məşhur vəziyyətlər fəzası, dinamik sistemlərin idarə olunma və müşahidə olunma nəzəriyyələri müasir idarəetmə elminin əsasını təşkil edir. ABŞ-ın Milli Kosmik Tədqiqatlar Mərkəzi (NASA) bu nəzəriyyələri əsasında idarəetmə sistemlərini tədqiq edir, layihələndirir və tətbiq edir. L.Zadənin Soft Computing nəzəriyyəsi qeyri-səlis məntiq, süni neyron şəbəkələri, genetik alqoritmlər, xaos nəzəriyyəsi və ehtimal nəticə çıxarma paradigmlərinin intellektual kombinasiyalarını özündə əks etdirərək, yeni texnologiyaların əsasını təşkil edir. L.Zadənin sözlə işləyən kompüterlər nəzəriyyəsi əsasında işləyən kompüterlərdə informasiyanın qranulyasiyası kimi sözlər, cümlələr istifadə olunur. Bu tip kompüterlər təxmini məntiqi nəticə çıxarma qabiliyyətinə malik olan və təəssürat əsasında informasiyanı işləyə bilən insan beyninə ən adekvat texniki modeldir. L.Zadənin təəssürat nəzəriyyəsi dəqiq ölçmə aparmadan ətraf aləm haqqında tez və dolğun informasiya almaq üsullarını verir. Bu nəzəriyyənin məqsədi insanda mövcud olan oxşar süni təəssürat sistemini yaratmağın prinsip və üsullarını verməkdir.

Qeyd edək ki, L.Zadənin nəzəriyyələrinin meydana gəlməsində onun Qurani - kərimi dərinlən bilməsinin də mühüm rol oynadığını düşünənlər var. Qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsi ilə hələ ötən əsrin 60-

ci illərinin axırlarından tanış olmağa başlayan strateji raket qurğuları üzrə mütəxəssis Əlimuxtar Əkbərovun qənaətinə görə, bu nəzəriyyə məhz Quranın məntiqindən doğan bir elmi yanaşmadır.

L.Zadə hazırda Berkli Universitetinin elektronika kafedrasının müdürüdür. O bu ali təhsil müəssisəsinin ömürlük professoru seçilmiş yeganə şəxsdir. Böyük alim Azərbaycanda çox az yaşasa da, vətəndə onu heç vaxt unutmayıblar. Lütfi Zadə haqqında "Müasir elmin korifeyi" (müəlliflər - Fərhad Tağıyev, Şamxəlil Məmmədov), "Dünya dahilərsiz yaşaya bilmir" (müəllif - Möhbəddin Səməd) adlı kitablar yazılıb, "Uzaq və yaxın Lütfi Zadə" (quruluşçu rejissoru - Oqtay Babazadə, ssenari müəllifi - Möhbəddin Səməd) sənədli filmi, Lütfi Zadə irsi və Süni İntellekt Assosiasiyası, Lütfi Zadə adına Beynəlxalq Müasir Elmlər Akademiyası yaradılıb. Fizika-riyaziyyat elmləri namizədi, dosent Nəbi Mahmudov bizimlə söhbətində bu elm ocağının 1999-cu ildə yaradıldığını və əsas vəzifəsinin Lütfi Zadə nəzəriyyələrinin dərinədən öyr-

rənilməsi olduğunu dedi. N.Mahmudov burada böyük alimin nəzəriyyələrinin tətbiqi ilə bağlı da ciddi tədqiqatlar apardıklarını söylədi.

"Uzaq və yaxın Lütfi Zadə" sənədli filmi üzərində xüsusi dayanmağa dəyər. 1996-cı ildə çəkilməmiş bu filmdə, demək olar ki, böyük alimin bütün həyatı, elmi uğurları öz əksini tapıb. Hazırda L.Zadənin iştirak etdiyi bütün beynəlxalq konfranslar bu filmə başlayır. Təşkilatçılar onun haqqında əlavə məlumat verməyə ehtiyac duymurlar. Çünki onların söyləyəcəklərini "Uzaq və yaxın Lütfi Zadə" filmi daha geniş şəkildə deyir. Filmə onun övladları haqqında da məlumat verilir. Nəriman adında bir oğlu və Sitarə adında bir qızı var. Oğlu da atası kimi elmlə məşğul olub, lakin indi Nyu-Yorkda kompüter proqramlarının tərtibi və satışı sahəsində çalışır. Qızı isə prodüссерdir.

Filmə baxan tamaşaçıların diqqətini L.Zadənin boynundan asdığı peycer və heç belindən açmadığı bir çanta cəlb edir. Məsələ bundadır ki, böyük alim NATO və NASA-nın aparıcı mütəxəssisidir. Peycer və daim açıq vəziyyətdə olan mobil telefonlar L.Zadənin istənilən an bu təşkilatların müraciətlərinə cavab verə bilməsi üçün nəzərdə tutulub. Filmə ta-

maşaçılar, həmçinin, onun Azərbaycan və Bakı haqqında danışarkən necə kövrəldiyinin şahidi olurlar. Alimi tanıyanlar onun azərbaycanlı olduğunu heç vaxt gizlətmədiyini, əksinə, bununla qurur duyduğunu deyir, əlavə edirlər ki, evində Azərbaycanın görkəmli bəstəkarları Qara Qarayevin, Fikrət Əmirovun, Cövdət Hacıyevin, müğənnilərdən Şövkət Ələkbərovanın, Bülbülün, Lütfiyar İmanovun, Flora Kərimovanın kasetləri var. Lütfi Zadə Azərbaycan dilini də yaxşı başa düşür. Sadəcə, səhv edə biləcəyindən çəkinərək, doğma dildə danışmır. Deyir ki, Azərbaycan dilində təmiz danışmağımı üçün 3-4 gün azərbaycanlıların arasında olmağım bəs edər.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Berkli şəhərində İnformasiya Texnologiyası üzrə Zadə institutu yaradılmışdır - ZIFIT institutu. İnsanın böyüklüyünü müəyyən edən müxtəlif atributlar və ölçülər var. Bəziləri insanın böyüklüyünü aldığı mükafatlarla, fəxri adlarla, əldə etdikləri titullarla məhdudlaşdırırlar. Bəziləri isə adamları gördükləri qeyri-adi işlərə və əməllərə görə qiymətləndirirlər. Mükafatlara, titullara, fəxri adlara gəldikdə, professor Lütfi Zadə çox şeyi özünə yaxın buraxmayan Yaponiyanın dünya elmində inqilabi çevriliş etmiş alimlərə ayırdığı ən yüksək mükafatı - Honda mükafatını almışdır. Titula gəldikdə isə o, çalışdığı Berkli Universitetinin ömürlük fəxri professoru adını qazanmışdır. Dünyanın bir çox akademiyalarının fəxri akademiki, universitetlərin fəxri professoru olması, ayrı-ayrı yüksək mükafatlar, titullar qazanması da ki öz yerində... L.Zadə dünyada əsərlərinə ən çox istinad edilən alim sayılır. Təkcə 1990-2000-ci illərdə onun əsərlərinə 36000-dən çox istinad edilmişdir. L.Zadə bir çox xarici ölkə akademiyalarının üzvüdür. O, çoxlu sayda mütəbər cəmiyyətlərin və fondların mükafatlarına layiq görülmüş, medallarla təltif edilmişdir. O, onlarla xarici dövlət və ictimai təşkilatların fəxri doktorudur. Amma professor Lütfi Zadə şəxsiyyətini, Lütfi Zadə əlçatmazlığını müəyyən edən bu mükafatlar deyil, bir ömürdə beş elmi nəzəriyyə yaratması, dünya elmində inqilabi çevriliş edib onun ümumi mənzərəsini dəyişdirməsidir.

Bu yaxınlarda L.Zadə ilə bağlı daha bir sevindirici xəbər eşitdik. O, Amerikadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəxri sədri olmağa razılıq verib. Mənə elə gəlir ki, bu faktın özü də onun Vətənə olan məhəbbətinin təsdiqi üçün yetərli sayıla bilər.

Bu gün L.Zadə nəzəriyyələri nəticəsində milyardlar qazanan şirkətlər, böyük dövlətlər onu müxtəlif mükafatlar və fəxri adlarla təltif ediblər. Bu adların içərisində bütün soydaşlarımızın, türk dünyasının qəlbini qurur hissi ilə dolduran bir ad da var - AZƏRBAYCANLI. Heç şübhə yoxdur ki, Lütfi Zadənin özü üçün də bu ad aldığı bütün mükafat və adlardan daha şərəfli və daha əzizdir.

Vikipediya

İKT İSTEHSALINDA LİDER ÖLKƏ

Çin bu sahədə yüz milyardlarla dollar qazanır

Dünyada istehsal olunan informasiya-kommunikasiya texnologiyaları (İKT) məhsullarının üçdə bir hissəsindən çoxu Çin və onun inzibati regionu Honkonqun payına düşür. Lent.az-ın Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin rəsmi saytına istinadən verdiyi məlumata görə, bu, BMT-nin Ticarət və İnkişaf Konfransının (UNCTAD) yeni məruzəsində qeyd olunub.

Beynəlxalq bazarlara çıxarılan İKT məhsullarının ümumilikdə 66,3 faizi Asiya regionunun payına düşür. Hətta 2009-cu ildə global maliyyə böhranı zamanı Çinin kompüter, noutbuk, mobil telefon, televizor və digər müasir texnoloji məhsulların ixracından əldə etdiyi gəlir 356 milyard dollar təşkil edib. ABŞ isə İKT məhsullarının xarici ölkələrdə satışından 113 milyard dollar məbləğində gəlir əldə edə bilib. Honkonqda bu göstərici 142 milyard dollara bərabər olub. Çinin bu inzibati regionunda ixracın 43 faizi məhz informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının payına düşür.

Sinqapur, Cənubi Koreya və Filippin kimi ölkələrin də bu sahədə ümumi göstəriciləri 30 faizə yaxındır.

“FORD”UN XALIS MƏNFƏƏTİ SON 10 İLDƏ REKORD HƏDDƏ ÇATIB

ABŞ-ın məşhur avtomobil istehsalçısı olan “Ford” şirkətinin xalis mənfəəti iki dəfədən çox artaraq 6,6 mlrd. dollar (bir səhm üzrə dividend 1,66 dollar) təşkil edib.

Şirkətin yaydığı maliyyə hesabatında bildirilir ki, bir il əvvəl bu göstərici 2,7 mlrd. dollar (bir səhm üzrə dividend 0,86 dollar) olub.

Hesabat dövründə şirkətin gəlirləri 4% artaraq 116,3 mlrd. dollardan 120,9 mlrd. dollara yüksəlib. Satış həcmində isə 9,2% artım (4,86 mln. ədəddən 5,3 mlrd. ədədə qədər) qeydə alınıb.

“Ford”un prezidenti Alan Mülallı bildirib ki, xalis mənfəət üzrə 2010-cu ilin göstəricisi son 10 ildə rekord göstərici sayılır. Maraqlıdır ki, ötən ilin IV rübündə şirkətin xalis mənfəəti kəskin şəkildə (80%) azalaraq 190 mln. dollar (bir səhm üzrə dividend 0,05 dollar) təşkil edib. Bir il əvvəl bu göstərici 886 mlrd. dollar (bir səhm üzrə dividend 0,25 dollar) olub. Bu dövrdə azalma gəlirdən də yan keçməyib və 6,5% azalaraq 34,8 mlrd. dollardan 32,5 mlrd. dollara enib. Şirkət son rübdəki kəskin azalmayı borcun restrukturizasiyası və nəticədə 1 mlrd. dolların ödənilməsi ilə əlaqədar olduğunu bəyan edib.

Qeyd edək ki, 1903-cü ildə əsası qoyulan “Ford” şirkəti “Ford” və “Lincoln” markalı avtomobillər istehsal edir. Şirkətdə 163 min nəfər çalışır. Qlobal iqtisadi böhran dövründə “Ford” rəqibləri “General Motors” və “Chrysler”dən fərqli olaraq, ABŞ hökumətindən yardım istəməyib.

“MICROSOFT”UN RÜBLÜK SATIŞ MƏBLƏĞİ - 19,95 MİLYARD DOLLAR

2010-2011-ci maliyyə ilinin ikinci rübünün yekunları üzrə dünyanın ən iri proqram təminatı istehsalçısı “Microsoft” korporasiyasının mədaxil göstəriciləri 5 faiz artaraq 19,95 milyard dollara çatmışdır. Şirkətin hesabat dövründə təmiz mənfəəti 6,63 milyard dollar olmuşdur. Korporasiyanın bir səhm üzrə xalis mənfəəti 0,77 dollar təşkil etmişdir.

Rüb ərzində “Microsoft” 1,3 milyard dollar məbləğində dividend ödəmişdir.

THE CURRENT STATE OF READING HABITS

*Elif Tuylu,
Khazar University*

Elif Tuylu was graduated from Dokuz Eylul University, Izmir in Turkey. She studied Teaching English as a Foreign Language (TEFL) at Education Faculty. After working as an English teacher in Izmir, Istanbul and Kuala Lumpur (Malaysia), she studied TEFL as a postgraduate study at University Malaya, Kuala Lumpur. Joining a few teacher training and development courses in Istanbul, she improved her teaching skills. She moved to Azerbaijan in 2008 and did her master degree in English language and literature at Kafkas University, Baku. Currently she is working as an English teacher at Khazar University and teaching academic writing and reading in English.

Below is one of the articles written by her and a questionnaire for identification of reading skills that may be of interest for our instructors and students.

As a teacher of Academic Reading-2, I have decided to create a project about the current state of reading habits with my students in Group-A, studying at the school of Engineering. Our project consists of three phases:

1) **Filling in a questionnaire about reading habits:** the questionnaire will be filled in by the students themselves and two other people from their relatives or friends. The results of the questionnaire will be discussed by the students in my class.

2) **Reading any two graded story books in English:** after reading the books of their choice, students will prepare a presentation about each book. They will give information about the author, subject and main characters of the book by the given deadline, March 15th. They will also present it in class for their classmates.

3) **Writing an essay:** Students will write an essay about the topic "What would you like to write about, if you were an author?" In addition to the essay, a discussion about the same topic will be held in class.

As the first step, I have collected the questionnaires filled in by my students and other people they chose. There were 33 participants total. One of the participants answered the questions on-line from another country, which made me quite happy. According to the results of my questionnaire it is clear that watching TV is a more popular free time activity than reading a book. It is found more relaxing and entertaining than reading. However, there is a minority who prefer reading to watching TV as it is more beneficial.

Most of our participants prefer reading books and journals rather than newspapers and magazines. Although they expressed that they could find new people and a new world in books, it is clearly understood that they don't give much time to reading as they are really busy with their jobs or other responsibilities. Actually this is not a new excuse as most of us say the same while talking about our free

time activities. But don't you think that we should spend some time reading for our personal development and learning more about social, historical, scientific or other issues, if we want to be beneficial members in our families and productive citizens in our countries?

The majority of the participants don't have a special reading hour with their family at home. I can assume that nearly all of us have special hours for watching some movies or series on TV with our families, but why don't we have a special reading hour which will reinforce the habit of reading in our family? I think it should start at a young age, as our proverbs say. I, as a parent, believe that books must be introduced to children at the age of 2. There are a lot of nice books for children teaching colors, numbers and objects. They will be good friends for them. Then when they are 3 or 4 we should start reading some simplified story books to our children, which will also start a special reading hour at home. I experienced it and saw that my daughter is very interested in books and she asks me to read a story for her every night. I feel very happy since she likes books and she will be a good reader in the future. I would like to express that I was quite surprised when I saw that some of the participants wrote that people should start reading at the age of 14-15.

Some of the participants think that reading becomes more popular while the rest think it loses its popularity over time. I agree with those who think it loses its popularity as a result of watching so many TV programmes and films on TV and spending much time using the Internet. If we spend all of our free time with television and Internet, certainly we will lose our best friend books. What is bad about not reading and dealing with TV and Internet more? Technology is very necessary for sure, but it makes us lose our social needs and literary skills. Today we hear about people who forget to take care of his/her children and lieve them die while playing some online games. It might

sound unbelievable but it really happened in an Asian country. Instead of using technology as a servant, we have become servants of technology. Since we read less, we feel that our vocabulary and literary skills become weaker every day. Today most of us are busy thinking about how to make life easier rather than thinking about how to make our lives more qualified.

Without giving more depressing examples from

life, I would like to say that we, the academic staff of Khazar University, think that we won't lose our beneficial habits and something will be changed in the future by our studies. Many thanks to the head of our department for giving me an opportunity to work on the State of Reading Habits problem and I also thank my students and other participants for taking part in our project.

QUESTIONNAIRE ABOUT READING HABIT

The participant Name: Age: Job:

Questions:

1) Which one do you prefer doing in your free time, reading an interesting book or watching TV? WHY?

2) What do you like to read the most: books, newspapers, journals or magazines?

3) What kind of books are you interested in: novels, poetical works, books about environmental or social problems, etc...?

4) What is the name of the last book that you read?

5) Do you have a special reading hour with your family at home?

6) At what age should people start to read or deal with books? WHY?

7) Is reading habit increasing or decreasing and why? What should be done for this?

8) What kind of differences does reading habit make on people?

Thanks for answering the questions.

**“SPRING RECRUITMENT”
PROQRAMININ TƏQDİMATI**

Fevralın 23-də Xəzər Universiteti Peşə İnkişaf Mərkəzinin təşkilatçılığı ilə universitetdə AIESEC təşkilatı tərəfindən “Spring recruitment” işə qəbul proqramının təqdimatı keçirildi. Peşə İnkişaf Mərkəzinin koordinatoru İsgəndər Ağayev tədbiri açaraq, sözü təşkilatın Azərbaycan nümayəndəliyinin rəhbəri Aleks Apatreye verdi. Proqramın strukturu, tələbələrin gələcək karyerasında yeri haqqında tələbələrə ətraflı məlumat verildi. Sonda tələbələrin sualları cavablandırıldı.

**OSCAR TƏHSİL VƏ
KONSULTASIYA ŞİRKƏTİNİN
TƏQDİMATI**

Fevralın 24-də Xəzər Universiteti Peşə inkişaf mərkəzinin təşkilatçılığı ilə universitetdə OSCAR Təhsil və Konsultasiya Şirkətinin təqdimatı keçirildi. Peşə inkişaf mərkəzinin koordinatoru İsgəndər Ağayev tədbiri açaraq, sözü təşkilatın İctimai əlaqələr departamentinin rəhbəri, London Kommersiya Məktəbinin (London School of Commerce) Müstəqil Dövlətlər Birliyi (MDB) üzrə beynəlxalq marketinq şöbəsinin rəhbəri Nika Fərzullayevaya verdi. N.Fərzullayeva tələbələrə xaricdə təhsil, müxtəlif mübadilə proqramları, yay və qış təhsil düşərgələri haqqında məlumat verdi. Təqdimat London Kommersiya Məktəbi haqqında videoçarxla müşayiət edildi. Sonda tələbələrin sualları cavablandırıldı.

**“ŞİRKƏTLƏRARASI RƏQABƏT:
KEÇMİŞİ, BU GÜNÜ
VƏ GƏLƏCƏYİ”**

Xəzər Universitetinin nəşriyyatında universitetin müəllimi, fəlsəfə doktoru İntiqam Bəşirovun “Şirkətlərarası rəqabət: keçmiş, bu günü və gələcəyi” adlı kitabı çapdan çıxmışdır. Kitaba müəllifin yazdığı “Ön söz” də göstərilir ki, müasir dövr mühüm dəyişikliklər və sürətli inkişaf dövrüdür. Həmin dəyişikliklər və inkişaf fonunda həyatın bütün sahələrində yarışmanı ifadə edən və hər keçən

gündə daha da şiddətlənən rəqabət bu gün bütün istehsal sahələrini və şirkətləri hədələməkdədir. Belə bir şəraitdə şirkətlərin öz varlıqlarını qoruyub saxlamaları üçün müxtəlif strateji planlar işləyib hazırlamaları, müəssisələrinin ömrünün uzun müddətli olmasına nail ola bilmələri üçün köhnəlmiş, standart metodlardan əl çəkib, daim inkişafda olan, dövrün tələblərinə uyğun metod və yollar axtarmaları ən mühüm məsələ kimi qarşıda durur.

Bu gün şirkətlərin özləri də yeni rəqabət qarşısında davam gətirə bilməyəcəklərini başa düşürlər. Buna görə də, onların rəqabət apara bilmələri, gələcəkdə rəqabət üstünlüyünü təmin etmələri üçün rəqabətin əsasının dəyişildiyini dərinlən dərk etmələri və rəqabəti cilovlamaq üçün həmin istiqamətdə iş apararaq özlərinə yeni yol xəritələri hazırlamaları vacibdir.

Bu kitabda məhz şirkətlərə kömək məqsədi ilə günümüz üçün aktual sayılan bir sıra bu kimi problemlərə toxunulmuşdur. Əsərin aktuallığı ondadır ki, şirkətlərin sahib olduqları resurs və imkanlardan xarici mühitə uyğun şəkildə istifadə etmələri üçün yeni nəzəri fikirlər irəli sürülmüşdür. Azərbaycan şirkətlərinin dünya bazarına çıxma bilməsi və istehsalçı ölkələr arasında gedən rəqabətə qarşı davam gətirməsi, eləcə də rəqabət dünyasında uzun ömürlülüyünü təmin etmək üçün yeni fikirlər irəli sürülmüşdür.

Kitab həm şirkət rəhbərləri və işçiləri, ali təhsil qurumlarında iqtisadiyatla əlaqədar çalışanlar və tələbələr, həm də bu mövzuya maraq göstərənlər üçün nəzərdə tutulmuşdur.

Kitabın redaktoru dosent Asiman Quliyevdir.

İNTIQAM BƏŞİROV

**ŞİRKƏTLƏR
ARASI
RƏQABƏT**

KEÇMİŞİ, BU GÜNÜ VƏ GƏLƏCƏYİ

XƏZƏR UNIVERSİTETİNİN NƏŞRİYYATI

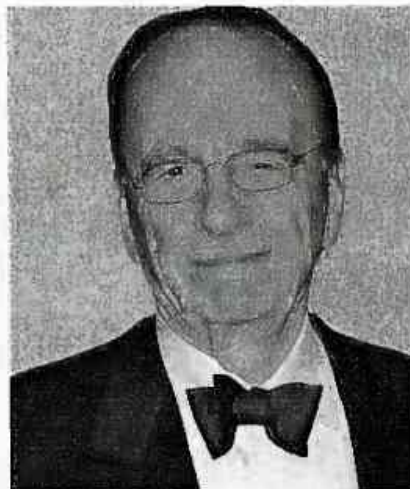
İLK ELEKTRON QƏZET

Abunəçi olmaq üçün həftədə 99 sent ödəmək lazımdır

Rupert Merdokun "News Corp." media korporasiyası və "Apple" şirkəti xüsusi olaraq "iPad" planşet kompüterini üçün hazırlanmış "The Daily" adlı ilk elektron qəzeti təqdim ediblər.

Lent.az-ın Rabitə və İnformasiya Texnologiyaları Nazirliyinin rəsmi saytına istinadən verdiyi məlumata görə, qəzetin təqdimat mərasimini Nyu-Yorkun Quqenham muzeyində şəxsən Rupert Merdok və "Apple" şirkətinin internet-servislər üzrə vitse-prezidenti Eddi Kyu keçiriblər.

Elektron qəzetə abunəçi olmaq üçün həftədə 99 sent ödəmək lazım gələcək. Lakin illik ödəniş etmək istəyən istifadəçilər üçün 39,99 dollar məbləğində güzəştli qiymət tətbiq olunacaq. "The Daily"-in yeni nömrəsi "iPad" istifadəçisinin planşetinə avtomatik daxil olacaq. Elektron nəşrin səhifələrinə məqalələr, fotosəkillər (o cümlədən panoram təsvirlər) və video-çarxlar yerləşdirilir. Bundan əlavə, istifadəçi oxuduğu materiallara aid fikirlərini "Facebook" sosial şəbəkəsi, "Twitter" mikrobloq servisi və ya elektron poçt vasitəsilə öz dostları ilə bölüşə bilər.

Qəzetin çap və internet versiyasının buraxılması nəzərdə tutulmayıb.

Rupert Merdok sözügedən layihənin reallaşdırılmasına 30 milyon ABŞ dolları məbləğində vəsait xərcləyib. Layihənin həyata keçirilməsinə müxtəlif KİV-lərdən tanınmış jurnalistlər dəvət olunub. Qəzetin materialları üzərində yüzə yaxın əməkdaş, o cümlədən "The New Yorker", "Forbes", AOL, "The Daily Beast" və "Politico" kimi tanınmış nəşrlərin jurnalistləri çalışırlar.

"iPad" üçün xüsusi qəzetin buraxılması "News Corp." nəşrlərinin onlayn-kontentinin ödənişli edilməsi üzrə strategiyanın davamıdır. Amerikalı media-mağnat hesab edir ki, internet istifadəçiləri xəbərlərə görə pul verməlidirlər.

"TOSHIBA" ŞİRKƏTİNDƏN BUQƏLƏMUN NOUTBUK

"Toshiba" şirkəti "Dynabook Qosmio T750" buqələmun noutbuk hazırlamışdır. Yaponiyada təqdim olunan bu yeni qurğunun xüsusi qapağı müxtəlif bucaqdan baxdıqda rəngi dəyişir.

Bu rəngi "şəfəq saçan okean" adlandırmışlar. Noutbukun plastik qapağının örtüyü xüsusi struktura malik olduğuna görə, çalarları mavi rəngdən yaşıl rəngədək dəyişir. "Toshiba" şirkətinin "Toure Meihan" şirkəti ilə birgə işləyib hazırladıqları örtük bir neçə qatdan ibarətdir. Mütəxəssislər bildirirlər ki, hər bir qat öz növbəsində bir neçə min "nanoqatdan" ibarətdir. Buqələmun effekti də bunun hesabına yaranır.

"Dynabook Qosmio T750" 15,6 düyməlik ekranla, 2,67 hiqahers tezlikli "Intel Core i5" prosessorla, 750 hiqabaytlıq disk və 4 hiqabaytlıq operativ yaddaşa təchiz edilmişdir.

Buqələmun noutbuk ilkin mərhələdə yalnız Yaponiyada satılacaqdır. "Toshiba" şirkəti bu məhsulun beynəlxalq bazara çıxarılması planları barədə hələlik məlumat verməmişdir.

TOSHIBA
Leading Innovation >>>

DÜNYADA MÜSƏLMAN ƏHALİNİN SAYININ

Kanada müsəlmanları

Pak (Skandinaviya) müsəlmanları

Almaniya müsəlmanları

İndoneziya müsəlmanları

Rusiya müsəlmanları

Çin müsəlmanları

Amerikanın "Pew" Tədqiqat Mərkəzi dünyanın müsəlman əhalisinin sayı ilə bağlı hesabat hazırlamışdır. Hesabatda yaxın 20 ildə dünyada müsəlman əhalinin sayının təxminən 35 faiz artacağı göstərilir.

Mərkəzin apardığı araşdırmalara əsasən, əgər 2010-cu ildə dünyada müsəlmanların sayı 1,6 milyard nəfər təşkil edirdisə, 2020-ci ildə bu rəqəmin 2,2 milyarda çatacağı gözlənilir. Hesabatda Avropa, Amerika və dünyanın digər regionlarında müsəlmanların sayı ilə bağlı göstəricilər də öz əksini tapmışdır. Proqnozlara görə, 2030-cu ildə Avropada yaşayan müsəlmanların sayı artaraq 58 milyon 209 minə çatacaqdır. Bu göstərici ilə qitə əhalisinin təxminən səkkiz faizi müsəlmanlardan ibarət olacaqdır.

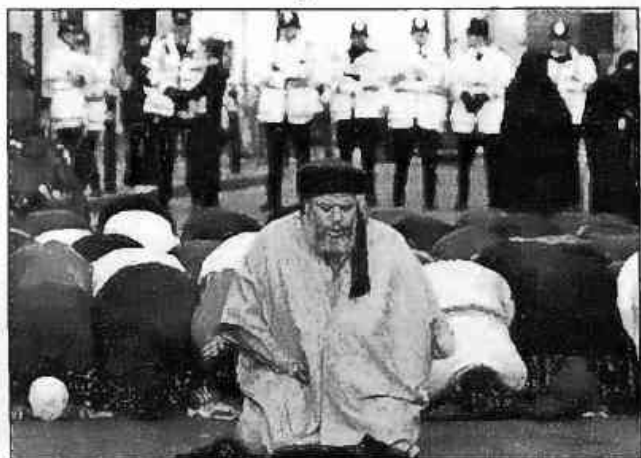
Amerika qitəsində isə müsəlman əhalinin sayının 2030-cu ildə iki dəfə artaraq 10 milyon 927 minə çatacağı gözlənilir.

Sənəddə, eyni zamanda, ən çox müsəlman əhalinin yaşadığı ölkələrin adları da açıqlanmışdır. Bu sırada İndoneziya, Pakistan və Hindistan ilk üç yeri tutur. Türkiyə isə bu sıralamada səkkizinci yerdədir.

AzərTAC

SÜRƏTLƏ ARTACAĞI GÖZLƏNİLİR

Böyük Britaniya müsəlmanları

Avstraliya müsəlmanları

Fransa müsəlmanları

Cənubi Koreya müsəlmanları

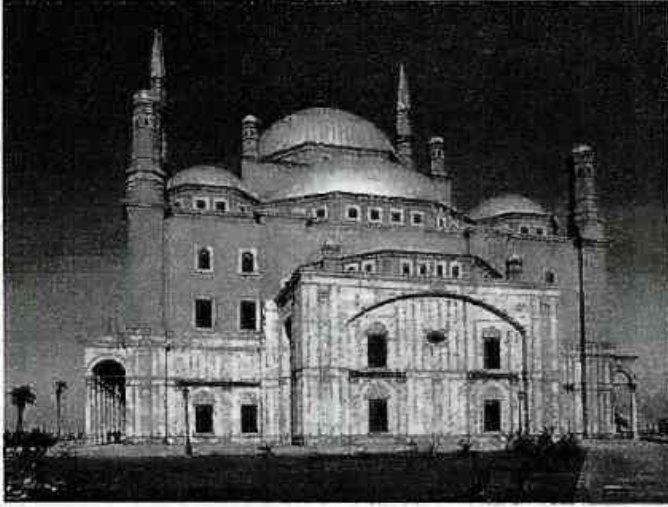
İtaliya müsəlmanları

Avstriya müsəlmanları

DANİMARKADA MÜSƏLMANLARA QARŞI AYRI-SEÇKİLİK

Danimarka hökuməti insanlara dinlərinə görə fərqli maaş sistemini nəzərdə tutan qanun layihəsi hazırlayıb.

Lent.az-ın Türkiyənin "Sabah" qəzetinə istinadən verdiyi məlumatdan aydın olur ki, Danimarkanın maliyyə naziri Klaus Hjört Frederiksen tərəfindən gündəmə gətirilən layihəyə görə, müsəlman miqrantlar danimarkalılardan daha aşağı maaşla çalışacaq və sosial xidmətlərdən bəhrələnmək üçün xal toplamaq məcburiyyətində qalacaqlar. Hökumət həm də pensiyaya çıxan müsəlmanların yenidən yoxlanılmasını və bəzilərinin təkrar iş həyatına qaytarılmasını da istəyir. Qərb ölkələrindən Danimarkaya gələn və müsəlman olmayan miqrantların iş saatlarında isə hər hansı dəyişiklik nəzərdə tutulmur.

Qanun layihəsi Danimarkada yaşayan müsəlman ictimaiyyətində böyük etirazlara səbəb olub. Müxalifət qanun layihəsinin hakimiyətdə olan

Liberal-Mühafizəkar Partiyası tərəfindən 9 ildir ki, həyata keçirilən inteqrasiya siyasətini də iflasa uğratdığı qənaətindədir. Sosialist Xalq Partiyası və Sosial Demokrat Partiyasının sözcüləri sərt açıqlamalar veriblər. Xristian Demokrat Partiyasının sözcüsü Per Orum Jorgensen isə deyib ki, hökumət bu qanun layihəsini əvvəllər də gündəmə gətirməyə çalışıb: "Maaşlarda, sosial yardımlarda insanlar arasında dini-etnik ayrı-seçkilik edə bilmərik. Bu, cəmiyyətdə ayrı-seçkiliyə yol açacaq".

Qanun layihəsi hökumət daxilində də etirazlara yol açıb. Danimarkanın inteqrasiya naziri Birt Ronn Hornbeç layihəni "xoş olmayan təklif" adlandırıb. Bir milyondan çox üzvü olan Danimarka Ticarət Palatası Konfederasiyasının rəhbəri Harold Börsting layihəni axmaqlıq nümunəsi adlandırıb və onun qəbul edilməz olduğunu vurğulayıb.

RUS DİLİNDƏ "İSLAM ENSİKLOPEDIYASI" LAYİHƏSİ HƏYATA KEÇİRİLİR

Rusiyada "Pravoslav ensiklopediyası"ndan sonra islam ensiklopediyası nəşr ediləcəkdir. Layihənin birinci mərhələsi İslam Mədəniyyəti, Elmi və Təhsilin Dəstəklənməsi Fondu və Türkiyə Dini Fondunun Tədqiqatlar Mərkəzi tərəfindən maliyyələşdirilir.

İlk 5000 nüsxə nəfis tərtibatda, şəkillər, illüstrasiyalar, sxemlər və xəritələrlə nəşr ediləcəkdir. "İslam ensiklopediyası"nın tam nəşri 3-4 ildən sonra başa çatacaqdır.

Naşirlər arasında əldə edilmiş razılığa görə, Moskva İslam Universitetinin bazasında akademik və teoloji profilli islam mütəxəssislərindən, habelə müsəlman təşkilatlarının, o cümlədən Rusiya Mərkəzi Müsəlmanlar İdarəsinin, Rusiya İslam Həmrəyliyi Assosiasiyasının, Rusiya Müftülər Şurasının, Şimali Qafqaz Müsəlmanları Əlaqələndirmə Mərkəzinin nümayəndələrindən ibarət elmi məşvərət şurası formalaşdırılacaqdır. Şuranın üzvləri "İslam ensiklopediyası" konsepsiyasının, sözlüyünün razılaşdırılmasında, mətnlərin redaktəsində iştirak edəcəklər.

Ensiklopediya islam haqqında obyektiv məlumat verəcəkdir. Nəşrin müəllif hüquqları Rusiya fondu ilə Türkiyə mərkəzi arasında bərabər bölünəcəkdir.

PAN Gİ MUN: TƏBİİ FƏLAKƏTLƏR NƏTİCƏSİNDƏ 2010-CU İL ƏN MÜDHIŞ İLLƏRDƏN BİRİ OLMUŞDUR

2010-cu il son 20-30 ildə ən müdhiş illərdən biri olmuşdur. Ötən il təbii fəlakətlər nəticəsində 250 mindən çox adam həlak olmuşdur. Planetimiz Haitidə zəlzələ, Pakistanda daşqınlardan tutmuş Rusiya və ABŞ-da yanğınlara, Asiyada siklon və tropik qasırğalaradək məhvedici kataklizmlər burulğanına düşmüşdür.

Bu fikri BMT-nin Baş katibi Pan Gi Mun fevralın 10-da Baş Məclisin təbii fəlakətlərin təhlükəsinin azaldılmasına həsr olunmuş iclasındakı çıxışında səsləndirmişdir.

O demişdir: "Belə görünür ki, bu il də eynən fəlakətli olacaqdır. Biz artıq Avstraliya və Braziliyanın məruz qaldıqları təbii fəlakətlərin ağır nəticələrini görürük. Dünyanın heç bir ölkəsi, heç bir şəhəri, - istər varlı, istərsə də yoxsul olsun, - təbii fəlakətlərdən sığortalanmamışdır". Baş katib, həmçinin, vurğulamışdır ki, təbii fəlakətlərin nəticələrindən daha çox yoxsul ölkələr və icmalar, uşaqlar əziyyət çəkirlər.

Pan Gi Mun qeyd etmişdir ki, öz büdcə və inkişaf proqramlarında təbii fəlakətlərin nəticələrinin yüngülləşdirilməsi məsələlərini nəzərə alan ölkələr Minilliyin İnkişaf Məqsədlərinə aparan yolda daha çox uğur qazanırlar. Bu da həmin cəmiyyətlərin təbii fəlakətlərə qarşı davamlılığını artırır.

ÇÖRÇİLİN ŞƏXSİ HƏKİMİNİN GÜNDƏLİKLƏRİ ÇAP OLUNUB

Müasir Britaniya tarixinin ən böyük siyasi xadimi sayılan Uinston Çörçilin qəhrəman obrazı onun şəxsi həkimi lord Morenin məxfi gündəlikləri dərc edildikdən sonra bir qədər sönükləşmişdir. Son 60 ildə "tamamilə məxfi" qrafı altında saxlanan bu gündəliklər vaxtı keçdikdən sonra, nəhayət ki, işıq üzünə çıxmışdır.

Sən demə, İkinci dünya müharibəsi illərində Britaniya hökumətinin başçısı vəzifəsində olan Çörçilin psixoloji və fiziki durumu sürətlə

pisləşirmiş.

25 il onun şəxsi həkimi olmuş Morenin yazılarından belə məlum olur ki, baş nazirin vəziyyəti hesab edildiyindən də ağır imiş. Uayt-holladakı iqamətgahında Çörçilin iki dəfə (1941-ci ilin dekabrı və 1943-cü ilin dekabrı) ürək tutması olmuşdur.

Moren yazır: "Çörçilin xasiyyəti ağırlaşır, heç bir tənqid eşitmək istəmir, işləmək qabiliyyəti də zəifləyir. Pasiyentim yorğunluqdan əziyyət çəkirdi, daim stress vəziyyətində idi. Baş nazir dövlət işlərini bir kənara qoyanda özünü daha pis aparırdı, gecə yarıyadək içib sərxoş olur, siqarını tüstülədirirdi".

Morenin yazdığına görə, Çörçil çox vaxt saat 3, 4 və hətta səhər saat 5-də yatmağa uzanırmış. Britaniya tarixçiləri Çörçilin şəxsi həkiminin qeydləri əsasında hazırda belə qənaətə gəlmişlər ki, Avropanın müharibədən sonra qurulması məsələləri həll ediləndə fiziki durumunun ağır olması Çörçilə sovet lideri İosif Stalinə lazımi səviyyədə müqavimət göstərməsinə imkan verməmişdir.

Aberdin Universitetinin professoru, İkinci dünya müharibəsi üzrə mütəxəssis Tomas Veber demişdir: "Daha təmkinli və sakit xarakterli siyasətçi Stalinin hiyləgər addımlarına belə asanlıqla uymazdı".

Çörçil isə içkiyə aludə olması barədə özünəməxsus yumor hissi ilə belə deyirdi: "Mən alkoqoldan daha çox əldə etmişəm, nəinki o məndən".

ПРЕЗИДЕНТ РОНАЛЬД РЕЙГАН: НАСЛЕДИЕ СВОБОДЫ В ЕВРОПЕ

Джин Холден

6 февраля многие люди отметили 100-летие со дня рождения Рональда Рейгана, потому что он сыграл важную роль в окончании “холодной войны” и продвижении дела свободы в Европе. Более того, многие политические стратегии Рейгана пережили его президентство и продолжают служить интересам США и по сей день.

Среди достижений президента Рейгана – три развитых им ключевых принципа, которые остаются основой отношений безопасности в Европе: “Доверяй, но проверяй”, отказ от искусственного разделения на “блоки” или “сферы влияния” и неприятие “взаимного гарантированного уничтожения” в качестве политики ядерного сдерживания.

КОНТРОЛЬ НАД ВООРУЖЕНИЯМИ

В 1982 году Рейган возобновил переговоры по контролю над вооружениями с Советским Союзом, но его целью было не ограничение гонки вооружений, как это было в случае переговоров по ОСВ. Вместо этого он добивался существенного сокращения сверхдержавами запасов ядерного оружия. Выступая в британском парламенте в 1982 году, Рейган заявил: “Наша цель ясна – это снижение риска возникновения войны путем сокращения средств ведения войны с обеих сторон”.

Как заявил журналистам в марте 2010 года министр обороны США Роберт Гейтс, приводя доводы в пользу нового договора о сокращении стратегических наступательных вооружений (Нового договора о СНВ) с Россией, когда президент Рейган и советский лидер Михаил Горбачев подписали договор о ядерных силах средней дальности в декабре 1987 года, устранявший целый класс ядерных вооружений, это означало переход от контроля над вооружениями к фактическому сокращению ядерных арсеналов.

Рейган также считал, что ключевым элементом любой договоренности о сокращении ядерного оружия должна быть верификация, и неоднократно приводил в своих выступлениях русскую поговорку “Доверяй, но проверяй”.

Эта фраза выдержала испытание време-

нем. Как заявила государственный секретарь Хиллари Клинтон в 2010 году, выступая в поддержку Нового договора о СНВ, “проверка обеспечивает прозрачность и создает доверие, необходимое для уменьшения вероятности недоразумений и просчетов”.

“ХОЛОДНАЯ ВОЙНА”

Вероятно, непреходящее внешнеполитическое наследие Рейгана было обусловлено в первую очередь его твердой верой в то, что Советский Союз не имеет морального права господствовать в Восточной Европе. Отказ от принципа сфер влияния направлял также деятельность последующих администраций США.

Как заявила госсекретарь Клинтон в июле 2010 года: “Соединенные Штаты не признают сфер влияния”.

Рейган считал, что нельзя жертвовать свободой в угоду автократии. Он заявил членам британского парламента в 1982 году: “Наша миссия сегодня – сохранить как свободу, так и мир... Я считаю, что растущая мощь демократического движения, дополняемая глобальной кампанией за свободу, укрепит перспективы контроля над вооружениями и мира во всем мире”.

Рейган считал, что военное строительство США, твердость в отношениях с Советским Союзом и открытая поддержка антикоммуни-

тического сопротивления и оппозиционных групп во всем мире в конечном итоге заставят Советский Союз сесть за стол переговоров. Хотя эти стратегии часто описываются как конфронтационные, Рейган стремился к достижению "мира с помощью силы". Кроме того, Рейган давал понять в своих публичных выступлениях и частных беседах, что он и его правительство открыты для переговоров с советскими руководителями и что он верит в возможности переговоров и компромисса.

Рейган быстро воспользовался возможностью вступить в диалог с Горбачевым и новым поколением советских лидеров, которые пришли к власти в середине 1980-х годов. Он был готов к рассмотрению смелых инициатив в области разоружения и к совместной работе со своим советским коллегой над ликвидацией биполярного мирового порядка "холодной войны", несмотря на критику со стороны многих своих сторонников.

12 июня 1987 года Рейган призвал Горбачева улучшить советскую экономику, продолжить осуществление реформ и снять "железный занавес", разделявший Европу. Выступая у Берлинской стены перед многотысячной аудиторией, Рейган сказал: "Господин Генеральный секретарь Горбачев, если вы хотите мира, если вы хотите процветания для Советского Союза и Восточной Европы, если вы хотите либерализации, приезжайте сюда, к этим воротам. Господин Горбачев, откройте эти ворота! Господин Горбачев, снесите эту стену!"

В 1989 году, после того как советский лидер заявил, что Советский Союз больше не будет вмешиваться в дела государств Восточной Европы, репрессивные коммунистические режимы во всем регионе быстро рухнули. 9 ноября 1989 года была разрушена Берлинская стена. Два года спустя прекратил существование сам Советский Союз.

Когда Рейган умер в июне 2004 года, бывший премьер-министр Великобритании Маргарет Тэтчер в своей надгробной речи так подвела итог его наследию:

"Другие пророчили упадок Запада – он позволил Америке и ее союзникам вновь поверить в их миссию свободы... Другие надеялись в лучшем случае достичь хотя бы сосуществования с Советским Союзом – он не только победил в "холодной войне" без единого выстрела, но и пригласил своих врагов выйти из крепости и превратил их в друзей".

Vaqif Məmmədov 1948-ci il iyunun 28-də Azərbaycanın Naxçıvan Muxtar Respublikasının Sədərək kəndində anadan olub. 25 ilə yaxın kənd məktəbində pedaqoji fəaliyyətlə məşğul olub.

Azərbaycan Jurnalistlər Birliyinin (1992), Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (1995) və İLESAM-ın (Türkiyə) üzvü (2005), tarix elmləri namizədi (2001), Əməkdar mədəniyyət işçisidir (2005).

1970-ci ildən bədii yazıları mətbuatda çap olunan, otuzə yaxın bədii-publisistik kitabın müəllifi olan Vaqif Məmmədovun şeirləri Türkiyə, İran, İraq, Özbəkistan, Rusiya, Ukrayna, Belarus, Yunanıstan, Almaniya, Bolqarıstan, Pakistan və ABŞ-da çap olunub.

Vaqif Məmmədov Özbəkistanda keçirilən "Daşkənd təranəsi" beynəlxalq poeziya müsabiqəsinin qalibi olmuş (1983), YUNESKO xətti ilə Bağdadda keçirilən (1994) Füzuli günlərində, Türkiyənin Bayburt şəhərində

keçirilən Uluslararası Dədə-Qorqud Kültür-Sənət şölənində (2001), Ankarada keçirilən "Erməni iddiaları və Azərbaycan gerçəyi" beynəlxalq simpoziumlarında (2005), Tehrandə və Təbrizdə keçirilən Şəhriyar günlərində (2006), Hollandiyada keçirilən Xocalı soyqırımına aid beynəlxalq simpoziumda (2007), Ərdəhanda keçirilən "Azadlığın səsi: Bəxtiyar Vahabzadə" (2010), Ankarada keçirilən "Türk dünyası əlaqələrində yeni bir addım: Naxçıvan ruhu" (2010), Pakistanda keçirilən "Sufizm və sülh" beynəlxalq simpoziumlarında (2010) iştirak və çıxış etmişdir.

1995-2000-ci illərdə Naxçıvan MR Ali Məclisinin millət vəkili olmuşdur.

1998-ci ildən Naxçıvan Dövlət Universitetinin "Qeyrət" nəşriyyatının direktoru vəzifəsində çalışır.

Gərək zəmanədə üzlü olasan

Sənin məsləhətin yatdı qəlbimə,
Sözlərin ox kimi batdı qəlbimə,
Niyətin nəydisə çatdı qəlbimə,
Gərək zəmanədə üzlü olasan...

Utanan heç kəsin gərəyi olmur,
Ürəksiz böyüyür, ürəyi olmur.
Bil ki, utancağın çörəyi olmur,
Gərək zəmanədə üzlü olasan...

Adına yüz hava çalarlar yoxsa,
Qalxdığın zirvədən salarlar yoxsa,
Ağzından tikəni alarlar yoxsa,
Gərək zəmanədə üzlü olasan...

Üzlü rütbələrə, adlara çatır,
Taleyin əzaba, odlara çatır,
Qismət əldən çıxır, yadlara çatır,
Gərək zəmanədə üzlü olasan...

Sıxır məngənədə səni zəmanə,
Çoxaldır saçında dəni zəmanə,
Dost olur üzlüylə yenə zəmanə,
Gərək zəmanədə üzlü olasan...

Tabiat lövhələri

Ağ örtük bürüyüb yamacı-düzü,
Quşların nəgməsi azalıb bir az.

Günəş - təbiətin nəzənin qızı
Şaxtadan elə bil sozalıb bir az.

Şüşə çökilibdir mavi göl üstə,
Şələlə qayadan asılı qalıb.
Buludlar karvandı sanki yol üstə
Yorulub, zirvəyə qısılı qalıb.

Dəyişib libası yal-yamacların,
Qırovlı düzlərə çən düşüb indi.
Şaxtaya tablaşan sərt ağacların
Dağınıq saçına dən düşüb indi.

Tutub zirvələri bir soyuq təklik,
Duman dərələrə çökür, nədənsə.
Xınalı qayanı tapmayan kəklik
Bu gün qar üstündə səkir, nədənsə.

Duyub gəlişini, çovğunun, qarın,
Günəş təbiətə naz edir bəlkə?
Cığırılar ağ saçlı ulu dağların
Alnının qırışı-izidir bəlkə?

O kişilər gedibdi

Yuxuda atamı gördüm. Məndən öz yaşlılarını-
kəndin köhnə kişilərini soruşurdu...

Daha o dağların əriyib qarını,
Gördüyün bağların sovuşub barını,
Yormur daşıqçılar yorğun yollarını,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

Cıgırı ot basıb, iz də qalmayıb,
Arxaclar dağılıb, küz də qalmayıb.
Ocaq yerlərində köz də qalmayıb,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

Biçənək yerini biçən azalıb,
Arandan yaylağa köçən azalıb,
Köhləni dayçadan seçən azalıb,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

Dəyirman yerində daş qalıb indi,
Obalar, oymaqlar boş qalıb indi,
O yerlər yağya tuş qalıb indi,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

O güir ocaqların közü də gedib,
Buzlu bulaqların buzı da gedib,
Elə bil çörəyin duzu da gedib,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

Kişnəyon atları minib gediblər,
Şam kimi əriyib, sönüb gediblər,
Şirin xatirəyə dönüb gediblər,
Sən görən kişilər gedibdi daha...

Qorxuram öyrəşək bir-birimizə

(Bir filmin qəhrəmanının dilindən)

Ömrün bu yaşında, həyəcan, təlaş,
Necə qədəm qoyum cığıra, izə?
Sən məni bu qədər duymayıdın kaş,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Ortaya çəkməyə inamı, andı,
Həyatın yolları çəndi-dumandı.
Məni imtahana çəkmə, amandı,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Ürək ki, daş deyil, ürəyə nə sirr?
Sirrini açmağa insan tələsir,
Başımız üstə ki, bu külək əsir,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Məni çox ürəkdən duyma-tanıma,
Onsuz da qonaqsan hər bir anıma.
Qalxdığın zirvədən enmə yanıma,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Mənə nə anladı sözün bilirsən...
Dünyanın ayrısın, düzün bilirsən,
Odlə oynayırısan, özün bilirsən,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Sirri açmağımın bir səbəbi var,
Quştək uçmağımın bir səbəbi var,
Səndən qaçmağımın bir səbəbi var,
Qorxuram öyrəşək bir-birimizə...

Kişi olan yerdə açmaz bu güllər...

İş otağında bir gül kolu var idi. Sarmaşq kimi boy verib otağın bir divarını tutmaqda olan həmin gülə bir neçə il qulluq etsən də, onun birçə dəfə də olsun çiçək açmaması məni çox narahat edir, bu sirrin mənasını çoxlarından soruşurdum.

Bir gün otağıma tələbən kimi çox hörmət bəslədiyim iki qız gəldi. Onlar da gülün çox yaraşlıq olduğunu etiraf etdilər və təəssüflə onu da bildirdilər ki, bu güllər kişi olan yerdə çiçək açmırlar...

Bu gülün köksünün nizəsinə bax,
Bu gülün başının qəzasına bax,
Bu gülün alınının yazısına bax,
Kişi olan yerdə açmaz bu güllər.

Rəngi yamyaşıldır, boya rəmzidir,
Əzəmət rəmzidir, qaya rəmzidir,
Kişidən utanır, həya rəmzidir,
Kişi olan yerdə açmaz bu güllər.

Başında nə tufan əsib, görəsən?
Hansı səd yolunu kəsib, görəsən?
Niyə kişilərdən küsüb, görəsən?
Kişi olan yerdə açmaz bu güllər.

Yaxşını, yamanı seçib, bəlkə də?
Yurd qalıb, lələsi köçüb, bəlkə də...
Kişilik zamanı keçib, bəlkə də...
Kişi olan yerdə açmaz bu güllər.

Dünyada taleyə, qismətə bax, sən!
Vəfaya, dözümə, xizmətə bax, sən!
Bu cansız bitkidə ismətə bax, sən!
Kişi olan yerdə açmaz bu güllər...

Köç çiçəyi

Payızın ilk günlərində dağlarda bütün çiçəklər solanda təzə bir çiçək - sarı rəngli köç çiçəyi açır

Köç çiçəyi, bəxtin səni tuş edib
Həm yağışa, həm doluya, borana.
Köç çiçəyi, çıxmağını eşidib
Yaylaqlardan el qayıdır arana.

Lay buludlar zirvələrə qovulub,
Xəzan vaxtı işvə olmaz, naz olmaz.
Payız gəlir, gül-çiçəklər sovulub,
Köç çiçəyi, bir çiçəklə yaz olmaz.

Yurd yerini həsrət alıb, bozarıb,
Gəlişinlə boz dağlara çən düşüb.
Xınalı daş həyasından qızarıb,
Yan-yörənə qırov düşüb, dən düşüb.

Tək çiçəksən, tənha duran gəlinsən,
Nə bir gül var, nə yanında lələ var.
Sən dünyaya tənha, yalnız gələnsən,
Yalnızların başında bir bəla var...

Meh vuranda qürrələnmə, döyünmə,
Ömrü bitib, payızdı, gül-çiçəyin.
Şuxluğunla cəlvələlib öyünmə,
Şaxta gəlir, solacaqdır ləçəyin.

Bu torpağın döz qanına, qışına,
Çox da səni yandıracaq, yaxacaq.
Qar dönəcək səninçün göz yaşına,
Yaz gələcək, bənövşələr çıxacaq...

ПЛЮСЫ И МИНУСЫ ИНТЕРНЕТА: О ВОЗМОЖНОСТЯХ И ВЫЗОВАХ В СЕТЕВОМ МИРЕ

*Выступление государственного
секретаря США Хиллари Клинтон*

15 февраля 2011 года
Университет Джорджа Вашингтона
Вашингтон

(сокращённо)

Всем большое спасибо, добрый день. Приятно еще раз побывать на кампусе Университета Джорджа Вашингтона – месте, где я провела немало времени в самой разной обстановке на протяжении последних уже почти 20 лет. Хотелось бы особо поблагодарить президента Нэппа и проректора Лермана, поскольку для меня это прекрасная возможность затронуть столь важный вопрос, который заслуживает внимания граждан, правительств и который, знаю, привлекает это внимание. И, пожалуй, мое сегодняшнее выступление может положить начало гораздо более активному обсуждению, в котором будут учитываться потребности, наблюдаемые нами в реальном времени на экранах наших телевизоров.

Через несколько минут после полуночи 28 января во всем Египте отключился интернет. В предыдущие четыре дня сотни тысяч египтян выходили на улицы, требуя новой власти. И весь мир по телевизорам, ноутбукам, сотовым телефонам и смартфонам следил за каждым шагом. Сеть наводнили снимки и видеоматериалы из Египта. На сайтах Facebook и Twitter журналисты размещали репортажи с места событий. Участники акций протеста координировали свои следующие шаги. А граждане из всех слоев общества делились своими надеждами и опасениями в связи с этим ключевым моментом в истории своей страны.

По всему миру миллионы людей откликнулись в режиме реального времени: “Вы не одиноки, мы с вами”. И тогда правительство выдернуло вилку. Были отключены сотовые телефоны, глушились сигналы спутникового телевидения, доступ в интернет был перекрыт почти всему населению. Правительство не хотело, чтобы люди поддерживали связь друг с другом, оно не хотело, чтобы пресса взаимодействовала с общественностью.

И уж, конечно, оно не хотело, чтобы за происходящим наблюдал весь мир.

События в Египте вызвали в памяти еще одно движение протеста, 18 месяцами раньше в Иране, когда тысячи людей вышли на улицы после оспариваемых выборов. Участники протестов также организовались с помощью сайтов в интернете. На видеозаписи, сделанной с сотового телефона, была запечатлена молодая женщина по имени Неда, убитая участником военизированных формирований, и уже через несколько часов это видео смотрели люди повсюду.

Иранские власти тоже использовали современные технологии. Корпус стражей исламской революции выслеживал членов Зеленого движения по их профилям в интернете. Как и в Египте, на какое-то время правительство полностью отключило интернет и мобильные сети. После того как власти стали обыскивать дома, атаковать университетские общежития, производить массовые аресты, применять пытки и стрелять в толпу, акции протеста прекратились.

Однако в Египте развязка оказалась иной. Протесты продолжались, несмотря на отключение интернета. Люди организовывали марши, распространяя листовки и передавая информацию из уст в уста, а для связи с внешним миром использовали модемы для коммутируемых линий и факсы. Через пять дней правительство уступило, и Египет вернулся в сеть. Затем власти попытались использовать интернет для пресечения акций протеста, заставляя мобильные компании рассылать проправительственные текстовые сообщения, а также арестовывая блогеров и тех, кто занимался организацией акций протеста через интернет. Но через 18 дней после начала протестов правительство сдалось, и президент ушел в отставку.

То, что произошло в Египте, и то, что произошло в Иране, который на этой неделе вновь применяет силу против демонстрантов, добивающихся элементарных свобод, касается не только интернета, но и гораздо большего. В каждом случае протесты были следствием глубокого разочарования политическими и экономическими условиями своей жизни. Они выступали, устраивали марши и скандировали лозунги, а власти следили за ними, блокировали и арестовывали их. Все это делал не интернет – это делали люди. В обеих странах способы использования интернета гражданами и властями отражали силу сетевых технологий, с одной стороны, как катализатора политических, социальных и экономических перемен, а с другой стороны – как средства подавления или уничтожения этих перемен.

Кое-где продолжают спорить о том, какую силу представляет собой интернет – освобождающую или подавляющую. Но я считаю, что эти споры, по существу, бессмысленны. Египет вдохновляет людей не потому, что они взаимодействовали, используя Twitter. Он вдохновляет потому, что люди сплотились и выстояли, требуя лучшего будущего. Иран ужасен не потому, что власти использовали Facebook для того, чтобы следить за членами оппозиции и арестовывать их. Он ужасен потому, что его правительство постоянно нарушает права своего народа.

Таким образом, эти действия воодушевляют или возмущают нас именно в силу наших ценностей, нашего чувства человеческого достоинства, вытекающих из него прав и принципов, лежащих в его основе. И именно эти ценности должны побудить нас задуматься о предстоящем пути. **Сейчас интернетом пользуются два миллиарда человек – почти треть человечества.** Мы родом из всех уголков мира, живем при самых разных формах власти и принадлежим к самым разным системам убеждений. И все чаще мы обращаемся к интернету для того, чтобы вести важные аспекты нашей жизни.

Интернет стал публичным пространством 21-го века – всемирной городской площадью, школьным классом, рынком, кофейней и ночным клубом. Все мы формируем происходящее там и сами испытываем его влияние на себя, все 2 миллиарда, и нас становится все больше. И это представляет собой проблему. Чтобы обеспечить максимально возможную пользу миру от интернета, нам необходимо вести серьезный разговор о принципах, которыми мы будем руководствоваться, о том, какие правила существуют и не должны существовать, и почему, о том, какое поведение следует поощрять, а какому противодействовать, и как.

Задача не в том, чтобы указывать людям, как им пользоваться интернетом, точно так же как мы не вправе указывать людям, как использовать лю-

бое общественное место: будь то площадь Тахрир или Таймс-сквер. Ценность этих пространств обусловлена разнообразием деятельности, которую люди могут на них вести, от проведения митингов до торговли овощами или частных бесед. Эти пространства обеспечивают открытую платформу, и то же самое делает интернет. Он не обслуживает какую-либо конкретную повестку дня, и никогда не должен этого делать. Но для того чтобы люди по всему миру каждый день вместе выходили в интернет и проводили там время безопасно и продуктивно, нам необходимо руководствоваться единой концепцией.

Год назад я предложила исходный пункт такой концепции, предложив всему миру **взять на себя обязательство соблюдать свободу интернета, защищать права человека онлайн, как мы делаем это и офлайн.** Права людей свободно выражать свои мнения, обращаться к своим руководителям, совершать религиозные обряды в соответствии со своей верой – эти права являются всеобщими, где бы они ни осуществлялись – на городской площади или в личном блоге. **Свободы собраний и объединений действуют и в киберпространстве. В наше время люди точно так же вместе отстаивают свои общие интересы в интернете, как и в церкви или на профсоюзном собрании.**

Свободы в интернете – свобода самовыражения, свобода собраний, свобода объединений, – составляют в совокупности то, что я назвала “свободой подключения”. Соединенные Штаты выступают за эту свободу для всех, и мы призываем другие страны поступать так же. Потому что мы хотим, чтобы у людей была возможность осуществлять эту свободу. Мы также выступаем за расширение круга людей, имеющих доступ в интернет. А поскольку интернет должен работать равномерно и надежно, чтобы приносить пользу, мы поддерживаем систему со многими участниками, управляющую интернетом сегодня, которая последовательно обеспечивает его нормальную работу, преодолевая всевозможные преграды между сетями, границами и регионами.

Через год после моей речи люди во всем мире продолжают использовать интернет для решения общих проблем и для разоблачения коррупции, от людей в России, которые следили за лесными пожарами в режиме онлайн и организовали добровольную пожарную команду, до детей в Сирии, которые использовали Facebook для сообщений о жестоком обращении со стороны учителей, и до интернет-кампании в Китае, которая помогает родителям находить своих пропавших детей.

В то же время интернет продолжает ограничиваться множеством способов. В Китае правительство подвергает контент цензуре и перенаправляет поисковые запросы на страницы с ошиб-

ками. В Бирме независимые новостные сайты выводятся из строя распространяемыми хакерскими атаками типа "отказ в обслуживании". На Кубе правительство пытается создать национальный интранет, не разрешая своим гражданам выходить в глобальный интернет. Во Вьетнаме блогеры, критикующие правительство, подвергаются арестам и издевательствам. В Иране власти блокируют оппозиционные и новостные сайты, берут на прицел социальные сети и крадут личную информацию о собственных гражданах, чтобы вести на них охоту.

Эти действия свидетельствуют о том, что сетевой ландшафт сложен и воспламеняем, и в предстоящие годы ситуация несомненно еще более усугубится, поскольку к интернету подключатся еще миллиарды людей. Выбор, который мы делаем сегодня, определит облик интернета в будущем. Компании должны выбирать, выходить ли им, и каким образом, на рынки, где свобода интернета ограничена. Люди должны выбирать, как вести себя в сети, какой информацией делиться, и с кем, какие идеи высказывать, и как их высказывать. Правительства должны сделать выбор в пользу выполнения своих обязательств защищать свободу самовыражения, собраний и объединений.

Для Соединенных Штатов выбор очевиден. В спектре свободы интернета мы располагаем себя на стороне открытости. Да, мы осознаем, что открытый интернет порождает свои проблемы. Он требует основных правил для защиты от правонарушений и ущерба. И свобода интернета усиливает напряженность, как и все свободы. Но мы убеждены, что выгоды намного превышают издержки.

И сегодня мне хотелось бы обсудить несколько проблем, которые мы должны преодолеть, стремясь защитить открытый и свободный интернет. Я первой скажу, что ни у меня, ни у правительства США нет ответов на все вопросы. Нет уверенности в том, что мы знаем все вопросы. Но мы твердо настроены задавать вопросы, помогать вести диалог и защищать не только всеобщие принципы, но интересы нашего народа и наших партнеров.

Первая задача – добиться одновременно свободы и безопасности. Свободу и безопасность часто представляют как равные и противоположные вещи. Чем больше у вас одного, тем меньше другого. На самом деле я убеждена, что они делают друг друга возможными. Если нет безопасности, свобода становится хрупкой. Без свободы безопасность становится гнетущей. Задача в том, чтобы найти правильную меру: достаточно безопасности для обеспечения наших свобод, но не так много и не так мало, чтобы подвергнуть их опасности.

Найти эту правильную меру для интернета необходимо, потому что качества, делающие ин-

тернет силой беспрецедентного прогресса, – его открытость, его выравнивающее воздействие, его охват и скорость – также позволяют вести противоправную деятельность в беспрецедентном масштабе. Террористы и экстремистские группы используют интернет для вербовки боевиков, для планирования и совершения терактов. Торговцы людьми используют интернет для того, чтобы находить новые жертвы и заманивать их в современное рабство. Распространители детской порнографии используют интернет для эксплуатации детей. Хакеры проникают в финансовые учреждения, сети сотовой телефонии и на личные счета электронной почты.

Поэтому нам нужны успешные стратегии для того, чтобы бороться с этими и другими угрозами, не ограничивая открытости, которая является лучшей чертой интернета. Соединенные Штаты настойчиво отслеживают и пресекают действия преступников и террористов онлайн. Мы вкладываем средства в кибербезопасность нашей страны для того, чтобы предотвращать инциденты в киберпространстве и ослаблять их воздействие. Мы сотрудничаем с другими странами в борьбе с транснациональной преступностью в киберпространстве. Правительство США вкладывает средства в оказание помощи другим странам в деле укрепления их собственного правоохранительного потенциала. Мы также ратифицировали Будапештскую конвенцию о киберпреступности, определяющую, какие шаги страны должны предпринять для обеспечения того, чтобы интернет не использовался не по назначению преступниками и террористами, наряду с защитой свобод наших собственных граждан.

Настойчиво стремясь предотвращать атаки и задерживать преступников, мы сохраняем приверженность правам человека и личным свободам. Соединенные Штаты в равной степени привержены задаче отслеживания терроризма и криминальной деятельности в онлайн и в офлайн и оказания им отпора, причем в обеих сферах мы преследуем эти цели, руководствуясь нашими законами и ценностями.

Другие применяют иной подход. **Безопасность зачастую используют в качестве предлога для оправдания жестоких расправ над свободой.** Эта тактика не нова для цифрового века, но у нее появился новый резонанс, поскольку интернет дал правительствам новые возможности для отслеживания и наказания правозащитников и политических диссидентов. Правительства, которые арестовывают блогеров, подсматривают за мирной деятельностью своих граждан и ограничивают их доступ в интернет, могут утверждать, что это делается для обеспечения безопасности. Фактически они могут даже действительно это делать, но в соответствии со своим представлением о ней. Но они идут по неправильному пути. Те, кто

подавляет свободу интернета, могут сдерживать полное выражение чаяний своего народа в течение какого-то времени, но не вечно.

Вторая задача – одновременно защищать прозрачность и конфиденциальность. Прочная культура прозрачности интернета вытекает из его способности мгновенно обеспечивать доступ ко всевозможной информации. Но интернет – это не только публичное пространство, но и канал для частных контактов. И для того чтобы такое положение сохранялось, необходима защита конфиденциальной коммуникации в режиме онлайн. Задумайтесь о том, как люди и организации во всех отношениях полагаются на конфиденциальные контакты при выполнении своих задач. Компании ведут конфиденциальные беседы, разрабатывая новые продукты для опережения своих конкурентов. Журналисты сохраняют конфиденциальность некоторых источников, чтобы защитить их от раскрытия или мести. Правительства также полагаются на конфиденциальную связь не только в офлайне, но и в онлайн. Наличие технологий связи может осложнить сохранение конфиденциальности, но не отменяет такой необходимости.

Я знаю, что в последние несколько месяцев правительственная конфиденциальность стала предметом для обсуждения из-за WikiLeaks, но во многих отношениях эти дебаты не обоснованы. По существу, инцидент с WikiLeaks начался с кражи. Были похищены правительственные документы, точно так же как если бы их тайком вынесли в портфеле. Кое-кто предположил, что эта кража оправдана, поскольку правительства обязаны вести всю свою работу открыто, на виду у своих граждан. Позволю себе с этим не согласиться. Соединенные Штаты не смогли бы ни обеспечивать безопасность наших граждан, ни продвигать дело прав человека и демократии по всему миру, если бы в наших усилиях нам приходилось обнародовать каждый свой шаг. Конфиденциальная связь дает нашему правительству возможность выполнять работу, которую в противном случае невозможно было бы сделать.

Возьмем нашу работу с постсоветскими государствами по охране незащищенных ядерных материалов. Сохраняя конфиденциальность деталей, мы уменьшаем вероятность того, что террористы или преступники найдут эти ядерные материалы и похитят их в своих целях. Или возьмем содержание документов, которые обнародовал WikiLeaks. Не комментируя подлинность конкретных документов, мы можем заметить, что многие телеграммы, опубликованные WikiLeaks, относятся к работе в области прав человека, проводимой по всему миру. Наши дипломаты тесно сотрудничают с активистами, журналистами и гражданами, чтобы противодействовать злодеяниям жестоких правительств. Это опасная работа. Публикуя дипломатические телеграммы,

WikiLeaks подвергал людей еще большему риску.

Для подобной деятельности необходима конфиденциальность, особенно в век интернета, когда опасная информация может рассылаться по всему миру одним щелчком мыши или нажатием клавиши. Но, разумеется, правительства также обязаны быть прозрачными. Мы управляем государством с согласия народа, и это согласие должно быть основано на информации, чтобы быть осмысленным. Поэтому мы должны быть благоразумными в отношении того, когда закрывать свою работу от общественности, и должны регулярно пересматривать наши стандарты для обеспечения их жесткости. В Соединенных Штатах действуют законы, призванные обеспечить открытость работы правительства для граждан, и администрация Обамы также запустила беспрецедентную инициативу по размещению правительственных данных в интернете, чтобы стимулировать участие граждан в государственном управлении и вообще увеличить открытость власти.

Способность правительства США защищать Америку, обеспечивать свободы нашего народа и поддерживать права и свободы других народов по всему миру зависит от поддержания баланса между публичной информацией и информацией, которая должна оставаться вне публичной сферы. Весы должны и всегда будут склоняться в сторону открытости, но слишком частая корректировка весов не отвечает ничьим интересам. Давайте начистоту. Я сказала, что инцидент с WikiLeaks начался с кражи, как если бы это было сделано путем тайного выноса документов в портфеле. Тот факт, что WikiLeaks использовал интернет, не является основанием для того, чтобы мы критиковали его действия. WikiLeaks не подвергает сомнению нашу приверженность свободе интернета.

В заключение еще несколько слов на эту тему: в дни после этих утечек появлялись сообщения о том, что правительство США вмешалось, чтобы заставить частные компании отказать WikiLeaks в обслуживании. Это не так. Некоторые политики и эксперты публично призывали компании отмежеваться от WikiLeaks, а другие критиковали их за такие призывы. Государственные должностные лица являются участниками публичных дебатов в нашей стране, но существует грань между высказыванием мнений и принуждением. Деловые решения, которые могли принимать частные компании в соответствии с собственными ценностями или политикой в отношении WikiLeaks, принимались не по указанию администрации Обамы.

Третья задача – защита свободы самовыражения наряду с воспитанием толерантности и цивилизованности. Нет нужды рассказывать этой аудитории, что в интернете можно найти любые высказывания – ложные, оскорбительные, подстрекательские, новаторские, правдивые и

прекрасные.

Множество мнений и идей, которыми заполнен интернет, одновременно является результатом этой открытости и отражением нашего человеческого многообразия. В сети каждый имеет возможность высказаться. И Всеобщая декларация прав человека защищает свободу самовыражения для всех. Но наши высказывания имеют последствия. Враждебные или клеветнические слова могут разжигать боевые действия, углублять расколы и провоцировать насилие. В интернете эта способность многократно возрастает. Нетерпимые высказывания часто усиливаются, и их невозможно взять назад. Разумеется, интернет также служит уникальным пространством, где люди могут преодолевать свои разногласия, укреплять доверие и взаимопонимание.

Существует мнение о том, что для поощрения терпимости правительства должны подавлять некоторые ненавистнические идеи. Мы считаем, что попытки ограничить содержание речи редко бывают успешны и часто становятся оправданием для нарушения свободы самовыражения. Вместо этого, как это исторически доказано снова и снова, лучшим ответом на оскорбительную речь может быть только больше речи. Люди могут и должны выступать против нетерпимости и ненависти. Когда идеи открываются для обсуждения, те из них, которые представляют ценность, как правило, укрепляются, в то время как слабые и ложные идеи, как правило, исчезают, может быть, не мгновенно, но со временем.

Этот подход не сразу дискредитирует каждую ненавистническую идею или убеждает каждого фанатика изменить свой образ мышления. Но мы, как общество, пришли к выводу, что он является гораздо более эффективным, чем любой другой альтернативный подход. Уничтожение письменных материалов, блокировка контента, аресты ораторов - эти действия подавляют слова, но они не касаются стоящих за ними идей. Они просто заставляют людей с этими идеями уходить в подполье, где их убеждения могут углубляться, так как их никто не оспаривает.

Прошлым летом специальный представитель Государственного департамента США по мониторингу и борьбе с антисемитизмом Ханна Розенталь совершила поездку в Дахау и Освенцим с делегацией американских имамов и мусульманских лидеров. Многие из них ранее отрицали Холокост, и никто из них никогда не осуждал отрицание Холокоста. Но, посетив концентрационные лагеря, они проявили готовность изменить свою точку зрения. Эта поездка дала реальный результат. Они молились вместе, и они подписали послания мира, и многие из этих посланий в книгах для посетителей были написаны на арабском языке. В конце поездки они прочитали заявление, которое они составили и подписали вместе, безоговорочно

осуждающее отрицание Холокоста и всех других форм антисемитизма.

Рынок идей принес плоды. Этих лидеров не арестовывали за их прежнюю позицию, и им не приказывали молчать. Их мечети не были закрыты. Государство не принуждало их силой. Другие обратились к ним с фактами. И на их речь ответили речью другие.

Соединенные Штаты не ограничивают определенные виды речи в соответствии с принципом верховенства закона и нашими международными обязательствами. У нас есть правила о клевете и оскорблении, диффамации и речам, которые подстрекают к неизбежному насилию. Но мы обеспечиваем выполнение этих правил прозрачным образом, и граждане имеют право обжаловать то, как они применяются. И мы не ограничиваем речь, даже если большинство людей находит ее оскорбительной. История, в конце концов, полна примеров идей, запрещенных по причинам, которые мы сейчас считаем неверными. Людей наказывали за отрицание божественного права королей или за высказывания о том, что к людям следует относиться одинаково, независимо от расы, пола или вероисповедания. Эти ограничения, возможно, отражали преобладавшие в то время взгляды, и отдельные варианты этих ограничений все еще остаются в силе в различных местах по всему миру.

Но что касается высказываний в интернете, Соединенные Штаты решили не отступать от наших проверенных временем принципов. Мы призываем американцев выражать мысли корректно, осознавая возможную силу и досягаемость их слов в интернете. Мы видели в нашей собственной стране трагические примеры того, как запугивание в режиме онлайн может иметь ужасные последствия. Те из нас, кто работает в правительстве, должны показывать личный пример задаваемым нами тоном и отстаиваемыми нами идеями. Но руководство также означает расширение возможностей людей делать свой собственный выбор, а не вмешательство и лишение их этого выбора. Мы защищаем свободу слова силой закона, и мы обращаемся к силе разума, чтобы взять верх над ненавистью.

Эти три крупных принципа не всегда легко развивать одновременно. Они повышают напряженность, и они создают проблемы. Но мы не должны выбирать между ними. Свобода и безопасность, прозрачность и конфиденциальность, свобода слова и терпимость - все это составляет основу свободного, открытого и безопасного общества, а также свободного, открытого и безопасного интернета, в котором соблюдаются универсальные права человека, и обеспечивается пространство для дальнейшего прогресса и процветания в долгосрочной перспективе.

america.gov/ru

“VƏTƏNDAŞ CƏMIYYƏTİ GƏLƏCƏYİMİZ NAMİNƏ”

“ELS” Müstəqil Araşdırmalar Mərkəzi uşaqların mənəvi-əxlaqi tərbiyəsində incəsənətin, xüsusən də musiqinin rolu və bu sahədə mövcud vəziyyətin araşdırılmasına həsr olunmuş “Vətəndaş cəmiyyəti gələcəyimiz naminə” layihəsinə start verir

Layihə çərçivəsində təşkilatın könüllüləri tərəfindən 2011-ci ilin yanvar ayında Bakı və ölkənin 6 regionunda rəy sorğusu keçirilib.

Sorğu zamanı incəsənətin rolu bütün yaş qruplarından olan respondentlər tərəfindən müstəsna rol kimi qiymətləndirilib. Həmçinin uşaqların təlim-tərbiyəsində və formalaşmasında uşaq mahnılarının zəruri olduğu xüsusi olaraq qeyd edilib. Uşaq mahnıları ilə əlaqədar bugünkü vəziyyəti qiymətləndirən respondentlərin 82,5%-i – çox pis, 14,3%-i – kafi, 2,8%-i – yaxşı, 0,4%-i – çox yaxşı cavablarını veriblər. Respondentlər uşaq mahnılarının çox az olduğunu, olan mahnıların səsləndirilməməsini, Azərbaycan bəstəkarlarının mahnılarının lazımı səviyyədə təbliğ olunmadığından bu boşluğun xarici mahnılarla doldurulması, uşaqlar üçün mahnıların yazılmasının gəlirlili olmaması səbəbindən bəstəkarların bu sahəyə həvəslərinin olmaması, köhnə mahnıların unudulması, köhnə mahnıların yeni aranjanların olmaması və s. qeyd ediblər.

Sorğu zamanı məktəblərdə musiqi dərslərinin keçirilməsində olan problemlər də aşkarlanıb: məktəblərin musiqi alətləri ilə təminatında olan problemlər, peşəkar kadrların çatışmaması və s. Qeyd edək ki, mövcud qaydalara görə ölkənin ixtisaslaşmış musiqi təhsil ocaqlarının (Bakı Musiqi Akademiyası, Bakı Musiqi Kolleci) məzunları pedaqoji savad almadıqlarından məktəblərdə tədris edə bilməzlər. Nəticədə, rayon və kənd yerlərində bu fənnin tədrisi yalnız digər fənn müəllimlərinin əlavə dərslər saatı almasına çevrilərək təbii ki, məktəblilərə qənaətbəxş səviyyədə tədris oluna bilmir.

Uşaqların mədəni və mənəvi formalaşmasında önəmli yer oynayan televiziya gəldikdə bu gün ölkə ərazisində yayımlanan 19 televiziya kanalı (8 respublika səviyyəli, 11 regional) arasında uşaq telekanalı yoxdur, halbuki dünyanın bir çox ölkəsində uşaqlar üçün telekanallar fəaliyyət göstərir. Azərbaycan telekanallarının proqramlarının monitorinqi uşaq verilişləri üçün ayrılan efir vaxtının müxtəlif olduğu (Xəzər TV-20,32%, CTV (Lənkəran)-12,62%, ANS-10,20%, İTV-7,40%, Kanal S (Şəki)-6,67%, Lider TV-6,63%, Aygün TV (Zaqatala)- 6,63%, Dünya TV (Sumqayıt)- 6,48%, Space TV-4,34%, AzTV-3,91%, ATV-2,55%, MTV (Mingəçevir)- 2,30%), uşaq verilişlərinin təhlili isə onların əsasən cizgi və ya animasiya filmlərindən ibarət olduğunu aşkar edib. Təqdim

olunan maarifləndirici-əyləncəli verilişlərin sayı olduqca azdır (onların ümumi efir vaxtı verilişlərin təkrarı hesabına toplanır), bəzilərinin keyfiyyəti isə artıq dəfələrlə mətbuatda mütəmadi olaraq müzakirə olunub.

Təhsil Nazirliyinin verdiyi məlumat əsasən ölkəmizdə məktəbəqədər təhsil müəssisələrinə uşaqların cəmi 15,9%-i (şəhər - 23,4%, kənd - 8,4%) cəlb edilib. Belə olduğu halda kiçik yaşlı uşaqların əksəriyyətinin mədəni irsə yiyələnməsi ixtisaslandırılmış müəssisədən kənarında baş verir.

Aparılan tədqiqatın nəticələri isə göstərir ki, məktəbdə də bu və digər uşaqların incəsənət aləmi ilə tanış olmaqlarında ciddi problemlər mövcuddur. Beləliklə, araşdırmalar bu sahədə ciddi dönüşə ehtiyacın olmasını göstərib.

“ELS” Müstəqil Araşdırmalar Mərkəzi gənc nəslin təlim-tərbiyəsi istiqamətində aparılan işlərin əhatə dairəsinin genişləndirilməsi və səmərəliliyinin artırılması üçün müvafiq dövlət orqanlarının aşağıdakı məqamlara diqqət yetirməyini təklif edir:

1. Uşaq və yeniyetmələr siyasətinə dair qanunun qəbulu;
2. Bütün ölkə ərazisinə yayımlanan uşaq televiziya kanalının açılması zəruri sayılmalıdır. Bu tipli telekanalın fəaliyyəti uşaq və gənclərin müxtəlif yaş qrupları üçün müntəzəm verilişlərin hazırlanması, həmçinin milli verilişlərin hazırlanmasında irəliləmə və s. məsələlərin həllinə imkan yarada bilər.
3. Uşaq mahnılarının gənc nəslin dünya görüşünə, əxlaqi normalara və saf təfəkkürə malik olan cəmiyyət üzvü kimi formalaşması üçün mühüm olmasını qəbul edərək bu sahədə əhəmiyyətli dönüş aparılmalıdır. Bu məqsədlə uşaq mahnılarının bəstələnməsi, yayılması və tanıtılması məsələlərinin həllinə yönəldilmiş məqsədyönlü tədbirlərin (müsabiqələr, yeni aranjanlarda yazılmış uşaq mahnılarının diskləri və minusovkalarının buraxılması) həyata keçirilməsi məqsədə uyğun sayılmalıdır. Söz yox ki, bu fəaliyyətdə dövlət qurumlarının dəstəyi vacibdir.
4. Məktəblilərin mədəni irsə yiyələnməsi məqsədilə teatr və digər sənət ocaqlarına pulsuz və ya güzəştli abonement kart sisteminin tətbiqinə başlanılmalıdır.

Milli.Az

GÖZLƏR HƏM DƏ SAĞLAMLIĞIN GÖSTƏRİCİSİDİR

Gözlər təkcə qəlbın aynası deyil, həm də fiziki sağlamlığın göstəricisidir. Bu, Şərqdə qədimdən bəllidir. Lakin müasir dövrdə də həkimlər bildirlər ki, insanın gözlərinin vəziyyəti ilə xəstəlikləri aşkarlamaq mümkündür. Məsələn, gözün şişmiş üst qapaqları öd kisəsində daşların əmələ gəlməsini göstərir. Gözün altındakı kiçik tutqun ləkələr böyrəklərdə qumun və daşların əmələ gəlməsi əlamətidir. İtdirsəyinin çıxması isə qaraciyərin və öd kisəsinin fəaliyyətinin pozulduğunu bildirir.

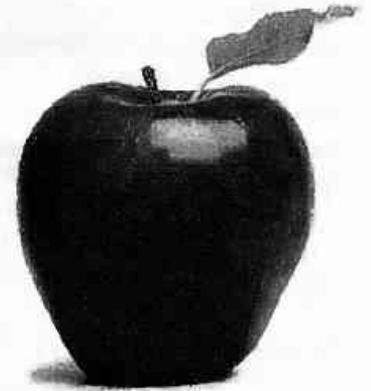
Gözün tez-tez səyirməsi əsəb sisteminin və yaxud qaraciyərin fəaliyyətinin pozulduğunu göstərir. Göz qapaqlarının daxili hissəsində qırmızı rəng qan dövranının, mədə-bağırsaq və sidik-cinsiyyət sistemlərinin, ağ rəng isə hemoqlobinin pəzulması deməkdir. Göz qapaqlarının içi qırmızı-sarı rəngə çalan adamlara isə böyrəklərin, dalağın, qaraciyərin, mədəaltı vəzin, ürəyin fəaliyyətini yoxlatdırmaq məsləhətdir.

ALMA İNSAN ÖMRÜNÜ UZADIR

Britaniya mətbuatı xəbər verir ki, yerli alimlərin araşdırması almanın tərkibində ürəyi cavanlaşdıran maddəni üzə çıxarmışdır. Həmin maddə, eyni zamanda, qan dövranını yaxşılaşdırır, immun sistemini gücləndirir.

Araşdırma göstərmişdir ki, alma damarların bərkiməsi prosesini 21 faiz zəiflədir. Damarların bərkiməsi isə ürək xəstəlikləri, infarkt və ya insultun əsas səbəblərindən biri sayılır.

Alimlər mütəmadi alma yeyən və ya bu meyvənin şirəsini qəbul edən şəxslərin orqanizminin ümumilikdə 17 il cavanlaşdığını sübut etmişlər.

QƏLƏMLƏ YAZMAQ BEYNİN İNKİŞAFINA MÜSBƏT TƏSİR GÖSTƏRİR

Norveç alimləri belə bir nəticəyə gəlmişlər ki, qələmlə yazan uşaqlar klaviaturadan istifadə edənlərə nisbətən daha yaxşı oxuyurlar. Onlar bildirmişlər ki, qələm və kitabdan kompüter monitoru və klaviaturasına keçəndə, beynin inkişaf prosesində nəşə itir. Çünki oxumaq və yazmaq bizim bir neçə hisslərimizi inkişaf etdirir.

Qələmlə yazanda, hərəkətlər əsasında beyin hərflər və onların yazılardakı düzülüşünü yadda saxlamağa kömək edir. Klaviaturadakı düymələri basmaqla isə beyin bu mexanizmi yadda saxlaya bilmir. Alimlər iki qrup könüllü arasında bilmədikləri əlifba vasitəsilə bu təcrübəni sınağa cəhd göstərmişlər. Qruplardan biri hərfləri qələmlə, digəri isə klaviaturadan istifadə etməklə yazmışdır. Bir müddət sonra aparılan araşdırmadan aşkar olmuşdur ki, qələmlə əlifba öyrənənlər klaviaturada yazanlardan daha yaxşı qavrama və yadda saxlama qabiliyyətinə malikdirlər.

Norveçin Stavanger Universitetinin professoru Ann Mangen bildirmişdir ki, bir insan digərinin işini müşahidə edib onu dəqiq izləyərkən, həmin adamın həyata keçirdiyi prosesi öz beynində və yaddaşında daha yaxşı saxlayır. Halbuki bu işi özü görsəydi, yaddaşı və qavraması o qədər güclü olmazdı. Qələmlə yazanda da eyni proses baş verir. Bu zaman proses uzun çəkdiyinə görə yazma hərəkəti və onun nəticələri klaviaturada yazmağa nisbətən daha yaxşı yadda qalır.

İSPANAQ İNSANLARA SUPERGÜC VERİR

İsveçin Karolina İnstitutunun alimləri belə qənaətə gəlmişlər ki, gündə 300 qram ispanaq yeməklə sözün əsl mənasında "dəmir" əzələlərə sahib olmaq mümkündür. Tədqiqatçılar müəyyən etmişlər ki, məhz bu miqdarda yaşıl tərəvəz əzələlərin oksigenə tələbatını 5 faiz azaldır. Odur ki, əzələlərin effektivliyi xeyli artır.

İspanağın faydalı xüsusiyyətləri barədə çox danışılmışdır. Bir neçə il əvvəl sübut olunmuşdu ki, ispanaqla korluğun bir neçə növünü müalicə etmək olar. Tədqiqatçılar ispanaqdan işıqdan pıqmentlər əldə edib onları qışanın sinir hüceyrələrinə yeritmək üsulunu işləyib hazırlamışlar. Təcrübə göstərir ki, işıq sinir hüceyrələrini hərəkətə gətirir. Bu metod fotosintez prosesinin bir hissəsinə - işıq düşəndə ispanağın elektrik impulsunu generasiya etmək xüsusiyyətinə əsaslanır.

TƏDQIQATLAR GÖSTƏRİR Kİ, KİFAYƏT QƏDƏR YATMAMAQ ÖLÜM RİSQİNİ ARTIRA BİLƏR

Aparılan yeni tədqiqat zamanı müəyyən olunub ki, vaxtından öncə vəfat etmək riski gecə altı saatdan az yatan insanlarda 6-8 saat yatanlar ilə müqayisədə daha yüksəkdir

Yuxu haqqında tədqiqat materiallarında qısa yuxu müddəti (gecə 6 saatdan az yatmaq) ilə vaxtından öncə vəfat etmək ehtimalının artması arasında birbaşa əlaqənin olduğu barədə dəlillər əks olunur.

Tədqiqatda, həmçinin, qeyd olunur ki, davamlı şəkildə həddən artıq yuxu (gecə 9 saatdan çox yatmaq) narahatlıq üçün artıq bir səbəbdir. Qısa yuxudan fərqli olaraq həddən artıq yatmaq ölüm riskini artırmır, lakin bu gizli, ciddi və gələcəkdə ölümcül xəstəliklərin mühüm əlaməti ola bilər.

Tədqiqatda Böyük Britaniya və ABŞ, Avropa və Şərqi Asia ölkələrində yerinə yetirilmiş 16 tədqiqat işinin nəticələri təhlil edilməklə adət halını almış yuxu səviyyəsi ilə ölüm arasında əlaqələr öyrənilmişdir. Tədqiqata 1.3 milyondan yuxarı adam cəlb olunmuş, tədqiqat işi 25 il davam etdirilmiş və 100.000-dən çox ölüm halı qeydiyyata alınmışdır.

"QOCALMAĞI LƏNGİTMƏK" MÖVZUSUNDA ARAŞDIRMALARIN NƏTİCƏSİ

ABŞ-in Pittsburg Universitetinin həkimləri "qocalmağı ləngitmək" mövzusunda maraqlı araşdırmalar aparmışlar. Onlar yaşlıların cavan qalmalarının səbəbinin böyük ehtimalla yerimə sürəti ilə bağlı olduğunu və sürətlə hərəkət edənlərin daha uzun müddət yaşadıklarını bildirmişlər. Universitetin həkimi Stefani Studenski və onun rəhbərlik etdiyi qrupun apardığı araşdırmalar zamanı yerimə sürətinin ürək, ağciyər, sinir, əzələ, oynaq sistemi kimi bir çox orqanları fəallaşdırdığı ortaya çıxmışdır.

Yavaş yerimənin bu orqan və sistemlərin işini əngəllədiyini bildirən mütəxəssislər, yerimə sürəti saniyədə 0,6 metr olan yaşlıların digərlərindən daha erkən dünyasını dəyişmə ehtimalı olması qənaətinə gəlmişlər.

MOZAIKA

"FENDER STRATOCASTER" GİTARASI 2 MİLYON 800 MİN DOLLARA SATILMIŞDIR

Əvvəllər heç nəyi ilə fərqlənməyən "Fender Stratocaster" gitarası dünyanın ən bahalı gitarası olmuşdur. Bu, "Fender" firmasının Avropa bölməsinin rəhbəri Cemi Kromptonun ideyası əsasında reallaşmışdır.

Hərrac elan edildikdən sonra bu şəxs dostu Brayan Adamsla əlaqə saxlamışdır. Sonuncu isə dünyanın ən tanınmış gitara ifaçılarına bu musiqi alətinin üzərində imzalarını qoymağı xahiş etmişdir.

Bununla da bir gitaranın üzərində dünyanın 19 tanınmış ifaçısının imzası yer almışdır. Nəticədə, bu gitara belə bir rekord məbləğə satılmışdır. Vəsait 2004-cü il sunamisindən əziyyət çəkənlərə xeyriyyə məqsədilə paylanacaqdır.

FRANSADA ELEKTRİK MÜHƏRRİKLİ YÜNGÜL TƏYYARƏ HAZIRLANMIŞDIR

AzərTAC xəbər verir ki, Fransada elektrik mühərrikli yüngül təyyarə hazırlanmışdır. Fevralın 1-də işgüzar dairələrin "Eko" qəzetinin verdiyi məlumata görə, bu, dünyada pilotlu elektrotəyyarənin ilk modellərindən biridir.

Təyyarə Ruayana (Fransanın qərbindəki Sahil Şaranta departamenti) şəhərindəki "Aero kompozit Sentonj" şirkəti tərəfindən istehsal olunmuşdur. Təyyarənin planeri kimi, 1970-ci ildə Fransa ixtiraçısı Mişel Kolonbanın hazırladığı yüngül miniatur "Cri Cri MC15" ("İşıldaquş") təyyarəsindən istifadə olunmuşdur.

Təyyarənin qanadlarının uzunluğu 4,9 metr, çəkisi 91 kiloqramdır. Elektrotəyyarəni hazırlayanlar hesab edirlər ki, bu kommersiya modeli əla uçuş xüsusiyyətlərinə malikdir və həyata keçirilən proqrama ideal cəhətdən uyğundur.

"DÜNYANIN ƏN GÖZƏL YERALTI NƏQLİYYATI"

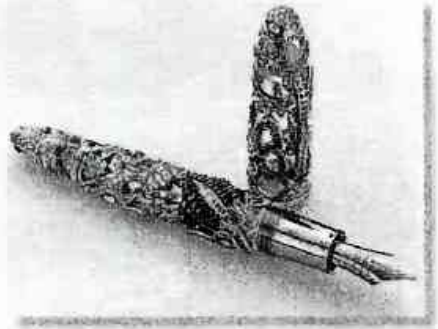
Müəyyən yenidənqurma işlərindən sonra Şanxay metrosu "Dünyanın ən gözəl yeraltı nəqliyyatı" adına layiq görülmüşdür. İndi Şanxay metrosu ilə nə Avropadakı, nə də Rusiyadakı metrolar rəqabət apara bilər. Onun daxili tunellərində xüsusi işıq effektlərindən istifadə edilmişdir. Bu da qatar hərəkət edərkən metroya xüsusi gözəllik verir.

DÜNYANIN ƏN BAHALI QƏLƏMİ

Dünyanın iki ən məşhur zərgərlik şirkəti sayılan "Van Cleef&Arpels" və "Montblanc" birlikdə planetimizin ən bahalı qələmini istehsal etmişlər.

"Limited Edition Mystery Masterpiece" adı verilən bu qələm 3 formada hazırlanmışdır. Qələmlərin bir qismi safir, digəri zümrüd, bir hissəsi isə rubinlə işlənmişdir. Qələmlərin hazırlanmasında qızıl və platindən istifadə olunmuşdur. Bu qələmlərin hər birinin üzərində 840 brilyant daş vardır. Həmin brilyantların ümumi həcmi 20 karatdır. Bir qələmin qiyməti 730 min dollardır.

Şirkətlərin bəyanatında deyilir ki, bu qələmlər hədiyyə kimi əvəzsizdir.

YAPONİYADA ROBOT RƏQQASLARIN YARIŞI KEÇİRİLMİŞDİR

Yaponiyanın paytaxtı Tokioda fərqli rəqs yarışları keçirilmişdir. İlk dəfə keçirilən bu yarışın özünəməxsusluğu isə səhnəyə robot rəqqasların çıxarılmasıdır.

Cəmiyyəti iki dəqiqə şou göstərən robotlar rəqsləri ilə zaldakıları heyran qoymuşlar. Yarışa ümumilikdə 20 robot qatılmışdır. Rəqqaslardan bəziləri milli, bəziləri isə modern musiqinin sədaları altında öz bacarıqlarını göstərmişlər.

Sonda yarışın qalibi müəyyən edilmişdir.

ƏN BAHALI OTEL

Parisin "Hotel Le Bristol" mehmanxanası həmişə "komfort", "dəbdəbə" sözlərinin sinonimi sayılmışdır.

İndi bu məşhur mehmanxana yenilənmiş və bərpa edilmiş formada istifadəyə verilməyə hazırlanır. Onun təmirinə düz 33 milyon dollar xərclənmişdir. İndi orada ultralüks penthaus olacaqdır. Bu, dünyanın ən bahalı mehmanxana nömrələrindən birinə çevriləcəkdir.

Hələlik yenilənmiş mehmanxanada qiymətlərin necə olacağı bilinmir. Amma həmin nömrədə 1 sutka qalmağın ən azı 65 min dollara başa gələcəyi güman edilir.

ÇİNƏ MƏXSUS QATAR YENİ SÜRƏT REKORDU MÜƏYYƏN ETMİŞDİR

Çinə məxsus "Xese" ("Harmoniya") yüksək sürət qatarı saatda 487,3 kilometrə çatdıraraq, yeni dünya rekordu müəyyən etmişdir.

Ekspressin sürət rekordu Pekin-Şanxay dəmir yol magistralının Syuyçjou (Szyanyu əyaləti) – Benbu (Anxoy əyaləti) məntəqələrini birləşdirən sahəsində qeydə alınmışdır.

Əvvəlki sürət rekordu da "Harmoniya" ekspressinə məxsus idi. Ötən ilin dekabrında qatar saatda 486,1 kilometr sürətlə hərəkət etmişdir. Çin sürətli dəmir yolları tikintisi sahəsində dünyada liderdir.

Анекдоты

Студент ради зачета идет на все, даже на занятия.

Профессор спрашивает студентку:
– И вы можете доказать, что вода притягивает электричество?
– Да! Каждый раз, как только я залезу в ванную, звонит телефон.

История музыки в университете преподавал профессор с большим юмором. На экзаменах всегда звучал его излюбленный вопрос: «У Баха было 30 детей, он провел большую часть своей жизни в...» Студенты-весельчаки заканчивали так: «в постели». Более серьезные отвечали: «В Германии». И только один студент, знавший по опыту, как живется многодетным семьям, ответил: «в долгах».

Профессор спрашивает студентку:
– Не могу понять – это у вас короткая юбка или широкий пояс?

Пришли на зачисление в институт. Раздают студенческие. Один парень получает билет. По ошибке в деканате наклеили не его фотографию. Удивлению нет границ: «А кто это вместо меня тут сфотографировался?»

Пятеро студентов наварили пельменей. Вооружились вилками и стали есть. Остался один самый маленький пельмень. Каждый стал предлагать его другому. Тут погас свет и раздался вопль: – А-а-а!
Включился свет, и обнаружилось: на тарелке рука, зажавшая пельмень, а в руку воткнуты четыре вилки.

Письмо студента-украинца домой:
«Вышли сала!!!
Здравствуй,
мама...»

Как-то на семинаре по английскому языку дали задание перевести статью из газеты «Moscow Times». Студенты ее поделили и начали работать. Через некоторое время один из переводчиков обращается к соседу по парте:
– Слушай, помоги перевести слово, двадцать минут по словарям ищу – ну нет его нигде! Не знаю что делать...
И показывает это слово, а там написано: Yeltsin (Ельцин).

О студентах

Студентка защищает диплом по теме «Автоматизация книжной лавки при институте». Речь держит уверенно, слова говорит правильные, тут же все и демонстрирует. Комиссия скучает, и только завкафедрой проявляет активность.

– И что, программа работает? И реально используется? И прямо вот любую книжку по любым параметрам найти можно? И база актуальная?

– Да, – отвечает студентка, – и актуальная, и найти, конечно, можно.

– А вот поищите тогда мои книги, я много методичек писал, они там должны быть. Студентка вводит его фамилию и радостно сообщает:

– Есть! Вот, пожалуйста, ваша книга – «Радости гарема»!

Комиссия тут же просыпается и сползает со стульев от смеха. Завкафедрой, краснея и бледнея, пытается объяснить, что это, наверное, однофамилец. Диплом героиня защитила на «отлично».

Лекция по антропологии... «В научной, околonaучной и совсем ненаучной литературе обсуждается проблема: почему исчез неандерталец? Они могли быть истреблены более прогрессивными людьми или вымереть, не перенеся тяжелых условий жизни». Демонстрируется иллюстрация, изображающая нечто лысое, квадратноголоное, с отвисшей челюстью...

– Ну и самец! – возгласы в аудитории.

– Нет, это неандертальская девушка, – сообщает лектор.

– Так вот почему они вымерли!!!

На физфаке был препод по фамилии Козел. И любил он такую шутку: ставит на стол графин с водой, он с одной стороны нагревается, Козел его поворачивает на 180 градусов и вошедшего абитуриента просит объяснить, как получается, что графин нагревается с той стороны, где нет солнца. Ну, конечно, пипл напрягается, начинает вспоминать всякую муру из школьного курса физики: интерференция, конденсация, рефракция... Много он так народа замучил. Но однажды приходит к нему парень из деревни и говорит:

– Да его какой-то козел перевернул!

Вся комиссия лежала.

AZƏRBAYCAN FUTBOLUNUN 100 İLLİYİNƏ HƏSR OLUNMUŞ LOQOTİP

2011-ci ildə Azərbaycanda ilk futbol yarışının keçirilməsinin 100 illiyi tamam olur və bununla bağlı AFFA tərəfindən silsilə tədbirlər təşkil olunacaqdır. Keçiriləcək yubiley tədbirlərində istifadə edilməsi məqsədilə AFFA tərəfindən futbolumuzun 100 illiyinə həsr olunmuş loqotip hazırlanmışdır.

FİDE DÖRDDƏBİR FİNALDA QARŞILAŞACAQ ŞAHMATÇILARIN ADLARINI AÇIQLAMIŞDIR

Beynəlxalq Şahmat Federasiyası (FİDE) dünya çempionu adı uğrunda iddiaçıların dördübdəbir final mərhələsində qarşılaşacaq şahmatçıların adlarını açıqlamışdır. Turnirdə aşağıdakı şahmatçılar qarşılaşacaqdır: Veselin Topalov (Bolqarıstan)–Qata Kamski (ABŞ), Vladimir Kramnik (Rusiya)–Teymur Rəcəbov (Azərbaycan), Levon Aronyan (Ermənistan)–Aleksandr Qrişşuk (Rusiya), Boris Gelfand (İsrail)–Şəhriyar Məmmədyarov (Azərbaycan).

Xatırladaq ki, dünya çempionu adı uğrunda namizədlərin görüşləri mayın 3-27-də Kazanda keçiriləcəkdir.

Veselin Topalov

Qata Kamski

Teymur Rəcəbov

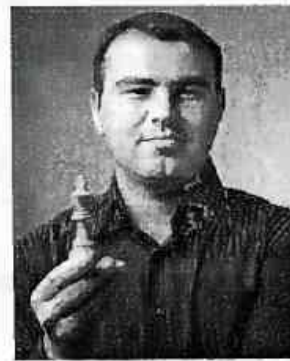
Vladimir Kramnik

Aleksandr Qrişşuk

Levon Aronyan

*Şəhriyar
Məmmədyarov*

Boris Gelfand

TAEKVONDOÇULARIMIZIN UĞURLARI

YENİYETMƏLƏR - 8 MEDAL

Taekvondo üzrə Azərbaycanın yeniyetmələrdən ibarət yığma komandası İsveçdə keçirilmiş "Trelleborg Open" beynəlxalq turnirində uğurla çıxış edib

Azərbaycan Taekvondo Federasiyasının mətbuat xidmətindən Lent.az-a verilən məlumata görə, sayca 20-ci dəfə keçirilmiş yarışda idmançılarımız 3 qızıl, 2 gümüş, 3 bürünc medal qazanıblar.

33 kq çəki dərəcəsində final görüşü isə azərbaycanlı taekvondoçular arasında olub. Anar Mehdiyev (33 kq), Babək Əjdərli (37 kq) və Aliyə Zeynalova (29 kq) qızıl medallara sahib olublar. Tağı Tağızadə (33 kq) ilə Leyla Cəfərova (33 kq) gümüş, Mahmud Həsənov (41 kq), Nicat Fərəcov (53 kq) və Mirxanım Ağayeva (41 kq) bürünc medal qazanıblar.

Qeyd edək ki, ənənəvi turnirdə bu dəfə 41 ölkədən 150 komandanın heyətində 1000-dən artıq idmançı mübarizə aparıb. Yeniyetmələrin baş məşqçisi, respublikanın əməkdar məşqçisi Məmməd Abdullayevin rəhbərlik etdiyi yeni heyətdən ibarət yığma seçmə komandamız "Trelleborg Open"-i ən yüksək nəticə göstərən komandalar arasında başa vurub.

GƏNCLƏR - 7 MEDAL

Gənclərdən ibarət taekvondo üzrə Azərbaycan yığması Tehrandə II beynəlxalq "Kərəmi Kuboku" turnirindən 7 medalla qayıtmışdır

Bütün çəki dərəcələrində döyüşən taekvondoçularımız 1 qızıl, 1 gümüş və 5 bürünc mükafata sahib olmuşlar. Onlardan Hüseyn Mehraliyev (59 kq) yarışın qalibi olmaqla yanaşı, "Ən yaxşı texnikaya görə" turnirin xüsusi sertifikatına da layiq görülmüşdür. Rüfət Allahverdiyev (73 kq) isə gümüş medala sahib olmuşdur. Qalan idmançılardan Elmar Bədəlli (45 kq), Mikayıl Əliyev (51 kq), Məhəmməd Abiyev (63 kq), Vladik Subbotin (68 kq) və Elvin Əliyev (78 kq) 3-cü yeri tutmuşlar.

Qeyd edək ki, İranın paytaxtında ənənəvi turnirin bu yaş qrupu üzrə yarışlarında 6 ölkədən 15 komandanın heyətində 150-dək taekvondoçu iştirak etmişdir. Azərbaycan Taekvondo Federasiyasının mətbuat xidmətindən AzərTAc-a bildirmişlər ki, baş məşqçi, respublikanın əməkdar məşqçisi Gündüz Abdullayevin rəhbərlik etdiyi gənclərdən ibarət seçmə komandamız ümumi hesabda 2-ci nəticə göstərmişdir. Bundan başqa, turnirdən sonra Azərbaycan və İran taekvondoçuları arasında tam heyətlə yoxlama xüsusiyyətli komanda görüşü də keçirilmişdir.

Artıq Vətənə dönən idmançılarımız məşqlərini davam etdirirlər. Gənc taekvondoçularımızın qarşıda növbəti yarışını martın ortalarında Almaniyada olacaq.

ALLAH RƏHMƏT ELƏSİN!

Xəzər Universitetinin rəhbərliyi və professor-müəllim heyəti təsərrüfat işləri üzrə menecer Sevda Əsgərovaya anası

Leyla Sultanovanın

vəfatından kədərləndiklərini bildirir, dərin hüznə başsağlığı verirlər.
Allah rəhmət eləsin!

Xəzər Universitetinin rəhbərliyi və professor-müəllim heyəti universitetin işçisi

Aydın İbrahimovun

vəfatından kədərləndiklərini bildirir, ailəsinə dərin hüznə başsağlığı verirlər.
Allah rəhmət eləsin!

MƏZUNUMUZ EUROVISION 2011

Akademik Milli Dram Teatrında İTV-nin canlı yayımı ilə "Eurovision-2011" in milli seçim turu çərçivəsində final gecəsi keçirildi.

Finalçıların çıxışları başa çatdıqdan sonra münisiflər heyətinin üzvləri qalibi müəyyən etmək üçün məşvərətə getdilər. Münsiflərin qərarı tamaşaçıları və finalçıları xeyli intizarda saxladı. Fasilə dövründə müxtəlif ölkələrin "Eurovision" təmsilçilərinin klipləri yayımlandı. Nəhayət, uzun sürən məsləhətləşmələrdən sonra Azərbaycanı "Eurovision - 2011"də təmsil edəcək nümayəndənin adı açıqlandı - Eldar Qasımov və Nigar Camal!

Eldar Qasımov 1989-cu ildə Bakıda anadan olub. 1995-2006-cı illərdə 160 sayılı məktəbdə oxuyub. 2001-2005-ci illərdə 2 sayılı musiqi məktəbində fortepiano sinfində musiqi təhsilini alıb. 2008-ci ildə Almaniyada olarkən vokal dərsləri alıb. Almanca sərbəst danışır. 2006-2010-

cı ildə Bakı Slavyan Universitetinin Beynəlxalq əlaqələr və regionşünaslıq fakültəsində təhsil alıb. Hazırda həmin universitetin magistratura pilləsində təhsilini davam etdirir. Çox kiçik yaşlarından mahnı oxumağa başlayıb.

Nigar Camal 1980-ci ildə Bakıda doğulub. 1985-1986-cı illərdə uşaq ansamblının solisti olub. 1988-1995-ci illərdə musiqi məktəbində təhsil aldığı müddətdə bir neçə mahnı da bəstələyib. 1996-cı ildə "Pöhrə" musiqi yarışmasında diplomla təltif olunub. 1997-2001-ci illər ərzində Xəzər Universitetində iqtisadçı ixtisası üzrə təhsil alıb. 2005-ci ildən Londonda yaşayır. RnB, Soul, Pop janrlarında mahnılar ifa edir.

Universitetimizin məzunu Nigar xanıma uğurlar arzulayırıq.

USEFUL PROGRAM

Gunel Mammadova, an instructor at the Department of English Language and Literature, successfully completed the Erasmus Mundus program, during which she worked on her PhD in Greece. These are her impressions of the program.

I participated in Erasmus Mundus ECW in 2010. Within the framework of the program I spent 10 months studying in Thessaloniki, Greece. As a Ph.D. student I did research on Cognitive Grammar and also attended classes on Cognitive Linguistics at the school of English language at Aristotle University of Thessaloniki. The Erasmus Mundus program is very interesting and useful to students of all levels as it gives a chance to integrate into the international academic environment. I presented a paper at the 3rd Annual International Conference on Literature, Languages and Linguistics in Athens and the International Linguistics conference in Warsaw. Studying in a foreign country helps students to develop professionally and gain valuable experience which positively influences the formation of their personality. Living in Greece, I had an opportunity to get acquainted with the cultu-

re and traditions of Greece. During field trips organized by our hosting university ATEI of Thessaloniki, other students and I visited a lot of picturesque, historic places of Greece.

At the same time we were also given a chance to represent our country. I took an active role in different cultural events organized by the program, such as a Culture Day devoted to Azerbaijan. At Philoxenia, the international tourism exhibition annually held in Thessaloniki, the tourism department of ATEI presented the Erasmus Mundus program, and tourism of Azerbaijan was promoted within the program. I benefited from the program and my time spent there was very fruitful. I would like to express my gratitude to Khazar University for giving me such an opportunity and the Erasmus Mundus program organizers for the successful implementation of the project.

MAHNI MÜSABİQƏSİNDƏ

FOR STUDENTS

"Xəzər Xəbər" dərgisinin "Dünya" məktəbi üçün əlavəsi

Fevralın 10-da Birləşmiş Millətlər Təşkilatının (BMT) Azərbaycan nümayəndəliyinin xətti ilə Landmark otelinin konfrans zalında BMT Bakı Modeli layihəsi həyata keçirilmişdir. Məktəblilər arasında keçirilən və 96 şagirdin qatıldığı konfransda "Dünya" məktəbinin 8^ə sinif şagirdləri Fatimə Xəlilova, Toğrul Məmmədov və IB tələbələri Güləndam İsxanlı və Yaqubəli Vəliyev iştirak etmişlər. "Xalqların həyat tərzinin yaxşılaşdırılması və yoxsulluğun aradan qaldırılmasında internetin idarə olunması və istifadəsi" mövzusunda ingilis dilində keçirilən konfransda Fati-

mə Belarus, Toğrul Boliviya, Güləndam Nepal, Yaqubəli Mavritaniyanın nümayəndələri kimi açılış nitqi söyləmiş, debatda və səsvermədə iştirak etmişlər. Onlar layihənin öncədən şagirdlər üçün keçirilən treninqlərində də iştirak etmiş, təmsil etdikləri dövlət haqqında tədqiqat apararaq, müəyyən bilik əldə etmişlər. Bu işdə onları ingilis dili müəllimləri Nergiz Mahmudzadə və Rəna Həsənova istiqamətləndirmişlər. Konfransın sonunda onlar sertifikatla təltif olunmuşlar.

LƏNKƏRANA MARAQLI SƏFƏR

Bu günlərdə Xəzər Universiteti və "Dünya" məktəbinin tələbə - şagirdlərindən ibarət bir qrupla Lənkərana səfər etdik. Bakıdan səhər tezdən avtobusla yola düşdük. Bütün yol boyu maraqlı viktorinalar, intellektual oyunlar oynadıq, mahnı oxuduq, şeir dedik. Bir sözlə, bir neçə saatlıq uzun yol bizə o qədər qısa və maraqlı göründü ki... Bundan başqa, səfərimiz ərzində doğma Azərbaycanımızın gözəl bölgələrini gördük. Lənkəranda isə yolumuzu səbirsizliklə gözləyirdilər. Biz də bu gözəl diyara əliboş gəlmişdik. Xəzər Universitetinin tələbələri və "Dünya" məktəbinin şagirdləri lənkəranlıların görüşünə maraqlı ədəbi-bədii kompozisiya, rəngarəng konsert proqramı gətirmişdilər.

Səhnədə şeirlər, mahnılar, rəqslər bir-birini əvəz etdi. Tamaşaçılar hər konsert nömrəsini bol alqışlarla qarşılayırdılar. Bu alqışlar bizə daha da qolqanad verirdi. Əvvəlki həyəcanımızdan isə əsərləmət qalmamışdı. Beləliklə, uğurla keçən konsert proqramımız başa çatdı. Tamaşaçılar bizi ayaq üstə

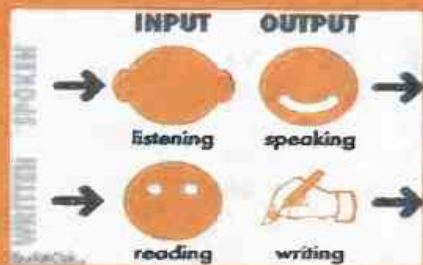
alqışlayırdılar. Səfər müddətində biz buradakı neçə-neçə istedadlı yaşımızla tanış olduq. Bu tanışlıq, yaqın ki, sonradan dostluğa çevriləcək.

Bir neçə saatdan sonra biz Lənkərandan, buranın gülerüz insanlarından ayrılıb Bakıya yola düşdük. Yol boyu yenə də şən oyunlar, maraqlı söhbətlər bizi darıxmağa qoymadı. Səfər isə hamının çox xoşuna gəlmişdi. Axı biz öz biliyimizi, bacarığımızı, istedadımızı uğurla nümayiş etdirmişdik. Gözəl mənzərələr görmüşdük, maraqlı insanlarla tanış olmuşduq. Bütün bunlar bizim dünyagörüşümüzü bir az da zənginləşdirdi. Yaqın ki, mən də, dostlarım da bu səfər barədə hələ çox danışacağıq...

Bakıya bol təəssürat və gözəl xatirələrlə döndük. Belə səfərlərin tez-tez təşkil olunmasını arzulayıyıq.

Sima Cabbarova,
"Dünya" məktəbinin şagirdi

ENGLISH LESSONS AT DUNYA

Our English lessons provide a happy environment in which children are motivated to learn. The instructors act as facilitators, helping children to discover and grow on their own. Children learn rapidly if they are curious about something. We try to grow their curiosity in English by teaching English in a fun way.

Listening & Speaking: Students practise listening and speaking fluently and clearly at an appropriate pitch and pace. They develop the ability to listen courteously to others and hold conversations on familiar subjects.

Reading: We focus on Phonics, Vocabulary, Word & Sentence Level Work and Comprehension Check. Students read a wide range of

short stories, novels, drama scripts, poetry, diaries, letters, leaflets, magazines, newspapers and advertising matter.

Writing: We focus on structure, using paragraphs and sequencing events, details and ideas within paragraphs. Students write stories, poems, play scripts, autobiographies, personal letters, diaries, formal letters, persuasive writing, descriptive writing, advertising copy, newspaper reports and articles, reviews, arguments, information sheets, notes and leaflets.

Nargiz Mahmudzadeh
Head of English Department
Dunya School

THE IMPORTANCE OF READING

Reading is very important for young learners. In order to get a better understanding of a structured approach to the teaching of reading I have recently found some opportunities to take up training courses at Dunya on how to support children in mastering reading in Years 2 and 3. I started to realize these standards straightaway.

On the 24th of December I visited our library with my students. The students preferred the stories with colourful pictures. This is natural, as such books create motivation. We read, listened and discussed the stories together. We enjoyed it so much! It helped tremendously!

Bit by bit the students put together a reasonable level of understanding. I became convinced that the biggest single factor in helping children to develop as readers was sheer willpower! I am really excited about the challenge!

Shafag Abilova,
English teacher

Puppets are a fun to teach younger students different skills. It is a wonderful way that can lead children to discover the joy of learning. Puppets can be used anywhere, anytime. The main thing is to involve children in the storytelling with the puppets. That is what I used to do with my young students.

Our last lesson was to focus on learning a rhyme "Five Little Monkeys Jumping on the Bed". I brought out the puppets and laid them side by side on a table. When the students saw the puppets, they were excited. I told the students that we would be reading and performing. The reading and puppet performance went well. It formed their imagination. When the students were finished, there was a feeling of accomplishment. The class proceeded with a conversational approach, and I worked in grammar teaching in relation to a conversation that the students were learning.

Gunel Mammadova, English Teacher

EFFECTIVE LISTENING

Successful listening skills are acquired with lots of practice. Some students create problems for themselves when they do not understand what is being said. At this point, they try to translate a specific word. I encourage my students to improve their understanding by watching films, cartoons and listening to short stories and karaoke songs. When I do this in class, first I brainstorm vocabulary words

and add warm up questions into our listening lesson. After listening, I test and see if students understood the language. The films and cartoons are full of slang and idioms, and if students can learn to understand these then they can listen to any native English speaker with confidence.

Nigar Aliyeva, English Teacher

CREATIVE WRITING

Students are all creative beings and they become motivated to write down their thoughts and feelings when they are asked to do so if they are truly interested. They naturally structure their writing using vocabulary of a corresponding unit. Their textbook has been designed to direct them to descriptive writing and as a teacher I foster my students' creativity. What is important is that they can express themselves and much of it improves through practice and doing. There is a slogan in our department which says, "Have me do it - I learn it". I simply follow this advice and get to the point.

Ziyafet Aliyeva, English Teacher

ENGLISH LESSON "LET'S GO SHOPPING"

On Friday we had an English lesson. Our lesson was about clothes. We brought clothes for conversations. Then we made conversations about shopping. I was a seller. And I sold blouses, skirts, jackets, pants, hats, and a boys' suit. My brother was a client. He bought a sweater and hat for his sister's birthday. Mirkhalig didn't want to buy a sweater because it was expensive. But I sold it cheaper. Mirkhalig wanted to buy a boys' suit. But he didn't have money. He turned away and became so sad. I liked my lesson. I enjoyed it. In the end Miss Ziyafet gave us merit cards.

Fatima, 5A

On Tuesday we had an English lesson. Our lesson was about clothes. We took our own clothes to school and made a shop. We role-played shopping. I was a seller and Ulker was a buyer. She looked for party dresses, skirts, blouses, shirts, trousers, belts and some accessories. She bought a blouse and trousers for about 25 AZN on sale and I gave her some accessories free. She liked my shop and my conversation. My teacher Miss Shafag and other students also liked our shop conversation. And I named my shop "LA LA" collection. Every student brought their clothes too and they played that game. I liked our lesson. Laman, Nigar and Khalig have good clothes. Our teacher Ms. Shafag took our photos. We enjoyed it very much.

Lala, 5A

On Friday our group made dialogues about shopping. We took a lot of clothes. I was a client and Fatima was a seller. It's our dialogue:

Mirkhalig: Hello.

Fatima: Hi! What can I do for you?

Mirkhalig: I want to buy a dress for my sister.

Fatima: I have sweaters, blouses, suits, hats, skirts and lots of dresses.

Mirkhalig: I need a sweater and hat.

Fatima: Sweater is 99 AZN, hat is 20 AZN.

Mirkhalig: OK. Thanks.

I bought a dress for my sister and went home. I enjoyed my lesson.

Mirkhalig, 5A

We had an English lesson on January 21st. Our teacher told us to bring clothes. We made conversation about shopping. I made a dialogue with Mehman. I was a seller and he was a client. I sold pants, shoes, jacket and sweater. Mehman gave me 100 AZN. We liked that lesson. Our lesson was very interesting.

Tarlan, 5A

We made shopping dialogues on January 21st. We took our clothes. Nigar was a shop-assistant. I came to the shop and I bought a black dress, green and purple sweater. There were jackets, skirts and an umbrella in the shop. So, I liked that lesson very much.

Fidan, 5A

We brought many clothes. We made conversations. Some of the students were sellers and some of them were buyers. Our teacher took our photos. We had a great lesson.

Ulker, 5A

Last week we had a very interesting English lesson. We did shopping. There were a lot of clothes. I liked some of them. I selected blue and brown suits and a red dress. I bought them. My friends liked some clothes too and they bought those clothes.

Nigar, 5A

Yesterday we made a shopping lesson with our group. I made conversation with my friend Khalig. I bought one jacket and blue jeans. Lala did very good shopping with Ulker. It was very interesting. The clothes were very great and also our lesson.

Sinan, 5A

5B STUDENTS: OUR LAST TOPIC WAS SHOPPING

5B students: Our last topic was shopping. We role-played in our English lesson with our classmates. Miss Gulustan helped us and gave us direction. We were divided into groups and we had our own shopping centers. We were two in one group. One of us was a salesperson and another one was a buyer. Javad and Ulvi were selling jackets, Murad and Kamran caps, Nigar and Indji different clothes: dresses, jackets, sweaters and skirts. We brought clothes to school to had an interesting lesson. We enjoyed it. It was very interesting and useful.

20 XƏZƏR UNIVERSITETİ

FOTOSALNAMƏ

1991 - 2011

Xəzər Universitetinin fotoarxivindən

XƏZƏR UNİVERSİTETİ

Xaricdə ən çox tanınan,
xaricə ən çox tələbə göndərən,
xaricdən oxumağa tələbələrin ən çox gəldiyi,
xarici müəllimlərin ən çox işlədiyi ali məktəbdir.

Xəzər Universiteti Azərbaycanda yeganə universitetdir ki, onun tədris siyasəti və diplomları Avropa və Amerikanın aparıcı universitetləri tərəfindən tanınır.

Xəzər Universiteti 2011 -ci ildə İspaniyanın məşhur Dövlət Elmi Tədqiqat Mərkəzinin Webometrics reytingində dünyanın 6 min ən yaxşı universitetləri sırasına daxil edilmişdir.

* * *

Xəzər Universiteti beynəlxalq əlaqələrin qurulması, beynəlxalq layihə və proqramlarda iştirak, dünyanın aparıcı universitetləri ilə müəllim və tələbə mübadiləsi və digər sahələrdə təsirli tədbirlər görməklə kadr hazırlığı sahəsində əsaslı nailiyyətlər əldə etmiş, böyük nüfuz qazanmışdır. Xəzər Universiteti bu gün həm Azərbaycanda, həm də Azərbaycandan kənarında özünəməxsus yeri olan, özünün xüsusi çəkisi olan bir ali təhsil müəssisəsidir.

Prof. Misir Mərdanov
Azərbaycan Respublikasının Təhsil Naziri

Universitetin maddi-texniki bazası

Məhsəti küçəsi, 11 ünvanında (Neftçilər metrosunun yaxınlığında) yerləşən 5 mərtəbəli tədris korpusunda, eləcə də yenidən istifadəyə verilmiş və ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş 7 mərtəbəli tədris korpusunda, şəhərin mərkəzində Bəşir Səfəroğlu küçəsi, 122 ünvanında 4 mərtəbəli və Alətava 2 (Tbilisi prospekti, Mebel fabrikinin yanı) ünvanında 6 mərtəbəli yeni tədris korpuslarında geniş auditoriyalar, zəngin kitabxana, ən müasir kompüter mərkəzləri və s. ilə birgə yüksək keyfiyyətli təhsil almaq üçün hər cür şərait yaradılmışdır.

Təhsil və karyera imkanları

Təhsildə fərqlənən tələbələr təhsillərini Amerika, Kanada, İngiltərə, Fransa, Almaniya, Hollandiya, İsveç, İtaliya, Türkiyə, Çin, Yaponiya və s. ölkələrin tanınmış universitetlərində davam etdirmək imkanı qazanırlar.

Xəzər Universitetində əsas təhsil dili ingilis dilidir. Bu, tələbələrin müasir dərslərdən istifadə etməsi, təhsillərini xaricdə davam etdirməsi, xaricdən gələn müəllimlərin effektiv dərslər deməsi və s. kimi işlərə geniş imkan verir.

Məzunlar və yuxarı kurs tələbələri xarici şirkətlərdə yüksək maaşlı işlərə dəvət alırlar, eləcə də dövlət təşkilatlarında və ölkəmizin qabaqcıl şirkətlərində işləmək imkanı əldə edirlər.

Təhsil haqqının ödənilməsində güzəştlər

TQDK-nın keçirdiyi imtahanlarda yüksək bal toplayan tələbələrə aşağıdakı qaydada güzəştlər edilir. İmtahanlarda:

650-700 bal toplayan tələbələr təhsil haqqından tam azad edilir.

600-649 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının cəmi 25%-ni ödəyir.

550-599 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 50%-ni ödəyir.

500-549 bal toplayan tələbələr təhsil haqqının 75%-ni ödəyir.

Tələbələr təhsil aldıkları müddətdə əsgəri xidmətdən azadlırlar.

Universitetdə bakalavr pilləsində aşağıdakı
24 ixtisas üzrə kadr hazırlığı aparılır:

I qrup üzrə:

- Kompüter elmləri
- Neft-qaz mühəndisliyi
- Kompüter mühəndisliyi
- İnşaat mühəndisliyi
- Riyaziyyat və informatika müəllimliyi
- Elektronika, telekommunikasiya və radiotexnika mühəndisliyi (*Yeni ixtisas*)

II qrup üzrə:

- Mühəsibət uçotu və audit
- Maliyyə
- İqtisadiyyat
- Menecment
- Marketing
- Biznesin idarə edilməsi
- Tarix və coğrafiya müəllimliyi (*Yeni ixtisas*)

III qrup üzrə:

- Azərbaycan dili və ədəbiyyatı müəllimliyi
- Xarici dil (ingilis dili) müəllimliyi
- İbtidai sinif müəllimliyi
- Filologiya (İngilis dili və ədəbiyyatı)
- Filologiya (Azərbaycan dili və ədəbiyyatı)
- Tərcümə (ingilis dili)
- Jurnalistika
- Politologiya
- Regionsünashlıq (regionlar üzrə)

IV qrup üzrə:

- Kimya və biologiya müəllimliyi (*Yeni ixtisas*)
- Psixologiya (*Yeni ixtisas*)

Ünvan: Məhsəti küçəsi, 11.

(Neftçilər metrosunun yaxınlığında)

Əlaqə telefonları: 012 417-91-33, 012 421-68-11,

012 421-79-16

Faks: 012 498-93-79

İnternet: <http://www.khazar.org>